

NORRINGEN 2017

KAMRATFÖRENINGEN NORRA SKÅNINGAR

Medlemsblad 3

REDAKTION:

Jörgen Lund (red), Claes-Göran Andersson, Roland Appelqvist,
Bertil Larsson, Bertil Magnusson, Christer Nyhlén.

ISBN 978-91-977910-2-1

Mixi Print AB 2017

Kamratföreningens ordförande

Ett år har gått sedan Du höll Norringarnas årsskrift NORRING-EN 2016 i Din hand. År 2017 är ett speciellt år och så även denna årsskrift.

Kamratföreningen jubilerade vid årsmötet den 8 april och firade 80 år! En vital 80-åring. Tidningen "Norringen" blev 75 år och årsskriften "Norringen" (bok) fyllde 20 år.

Vårt att särskilt notera är att vår medlem Sture Stark fyllde 100 år den 21 maj, en vacker vårdag med strålade sol. (Mer på annan plats.)

På den nationella fronten har också betydande händelser inträffat och viktiga beslut noterats. Den 2 mars 2017 kom beslutet att återinföra värnplikten. Försvarsmaktens operativa förmåga att försvara vårt land Sverige skall åter prioriteras. Vägen tillbaka har börjat!

Den 16 januari 2009 beslutade riksdagen att värnplikten skulle vila i fredstid. Yrkesförsvaret var mer effektivt. Sannolikheten att andra länder skulle anfalla Sverige var obefintlig!

Beslutet föregicks av nedläggning av förband t ex I 11 1988 och P 6 1994. Gotland städades rent vad gällde förband utom några stridsvagnar i ett förråd, men var fanns personalen???

Anläggningar såldes ut för en billig penning. Högskolan i Kristianstad fick utmärkta lokaler på Näsby med stora möjligheter till expansion. Idag finns det dock idéer i Högskolans ledning att lämna Näsby för ett pålat höghus i kanten på Helge å, där Tivolibadet nu är beläget. Flytande p-däck i ån för inpendlande elever? Dock lär en projektledare anställas för vidare utredning och det kan man ju hoppas vara första steget på åttestupan för dessa idéer!

Epoken, då försvaret var ett särintresse enligt dåvarande statsministern och en budgetregulator för finansministern i samma regering, synes vara till ända. Vilka mått finansministern använde vid den tiden undandrar sig min bedömning. Dock önskar jag, att beslutsfattarna 2009 hade läst sin historia bättre. Den 1000-åriga freden fanns inte runt hörnet. Där fanns istället ubåtar och flygplanskränkningar och Ryssland annekterade Krim och i Ukraina pågår strider mer och mindre intensivt.

Om man nu inte läst sin historia kunde beslutsfattarna tagit en mini kurs på Osby skogsskola för att få en insikt, om hur lång tid det tar att såga ner en gedigen skånsk bok och vilken tid det sedan tar för en bokplanta att rota sig och vilken näring och tid det krävs för att plantan skall utvecklas och bli en ymnig vacker bok.

Näring - ekonomiska resurser - krävs också för att Försvarsmakten skall kunna växa och utvecklas. För även om vi idag har en FÖRSVARSMINISTER vid namn Peter Hultqvist i ämbetet efter Mikael Odenberg har även Peter Hultqvist en finansminister. Försvarsbudgeten var 1998 två procent av BNP. Idag ligger den på 1 %. Särskilt M borde agera mer offensivt, om man menar allvar med att Reinfeldt och Borgs nedmontering av försvaret var ett misstag. Även om Magdalena Andersson delade ut 40 miljarder i år var det tyvärr ganska tomt i plånboken, när Peter Hultqvist redovisade försvarets behov.

I september genomfördes övningen Aurora 17 tillsammans och mot utländska förband för att öka vår totalförsvarsförmåga. Aurora är ju morgonrodnadens gudinna, så låt oss hoppas på morgondagen, även om vägen tillbaka kan vara lång och krokig. Den har börjat!

Kamratföreningen firade sitt 80 årsjubileum den 8 april i Soldathemmet. Gäster var bl a de båda ordförandena från våra vänföreningar på Revingehed och i Hässleholm Lars Remfors och Mac Persson. Jag hade även hoppats se Wendist föreningens ordförande, men Post Nord hade kanske slarvat bort inbjudan. Göran Larsson, vår historiker från Lund, berättade engagerat om regementets resa "Från Heden till Staden". Vår ordförande emeritus Roland Appelqvist fanns naturligtvis på plats tillsammans med ett 50-tal medlemmar. Våra tidigare styrelsemedlemmar Ingmar Lundqvist

och Lars Wemming sände sina varma hälsningar.

Det som är glädjande är att vi i regel har besök även av långväga Norringar som bl a Lennart Renbjer, Spånga; Carl Petersohn, Bromma, ny för året; Gilbert Mossberg, Skene; Birgit och Sven Almén, Kalmar, idoga besökare vid alla sammankomster; Nils Gunnarsson, Malmö; Bo Hellström, Markaryd; Lars-Erik Johansson, Påarp och Per Malmrup, Råå. Naturligtvis är jag som ordförande även mycket glad för den stomme av besökare som finns från Åhus och Kristianstad. Jag hoppas ni kan locka med er ytterligare några Norringar. Gemenskapen bland kamrater, mellan Norringar, är viktig inte minst när ålderssiffran stiger. Kom dock ihåg att det bara är en siffra. Det är intresset, engagemanget och livsglädjen som är det viktigaste. Saknar Du någon kamrat vid våra träffar - ta kontakt. Berätta vid våra träffar om någon behöver ett besök eller telefonsamtal, så kan kontakt komma till stånd.

Trivseln och gemenskapen är viktiga vid våra träffar. Vi försöker hålla god kvalitet såväl vad gäller mat som föredragshållare. Maten ansvarar Britt-Marie med hjälp av systemen Helena för. Helena blev ständigt medlem i år, som tack för mångårigt arbete. 20 år tror jag visst det är

De tre kamratföreningarna Södra Skåningarna, Dragonerna och vi Norringar har träffats en gång per åt de senaste åren. I år var vi ett 20-tal Norringar som styrde färden västerut till Hässleholm

och Dragonerna. Vi startade på museet, där Peter Alf livfullt berättade om stridsfordon, brandväsendet med fordon och inte minst om tjugiga vagnar från flydda tider. Ett besök rekommenderas varmt. Därefter tog ordföranden Mac Persson över och bjöd på en rundtur på regementsområdet - hjortarna saknades dock - med fortsättning på Hovdala fältet med många minnen från olika övningar. Själv minns jag speciellt en övning med PBV i Finjasjön, där bottenpluggarna glömts bort. Flyt- och simförmågan blev noll efter en liten stund.

För kommande år finns idéer om resa till Skövde och Karlsborg. Planering pågår gemensamt i de tre kamratföreningarna. Vår idégivare Claes-Göran Andersson återkommer i medlemsbladet om detta.

Ett positivt bevis på den gemenskap som finns bland oss Norringar är de många generösa bidrag som årligen inkommer till Tidningsfonden. Utan dessa hade det varit problem att utge årsskriften. Vissa medlemmar sänder in ett par bidrag, och som jag brukar säga: Är Du osäker om Du sänt in något bidrag - Skicka ett till!

VARMT TACK!

Jag vill också skicka en påminnelse till våra års medlemmar att sända in årsavgiften. *Gör det nu.* Samma uppmaning som ovan: Är Du osäker - skicka in även föregående års avgift. Några har faktiskt glömt detta. Årsavgiften är 100 kr. Avgift ständig medlem 250 kr.

Våra lotterier är en del av våra intäkter. **VARMT TACK** till Er som bidragat med vinster och därmed till vår verksamhet.

Våra damer som dukar, smyckar våra bord och ser till att vi får förtäring vid våra sammankomster gör ett mycket viktigt arbete för vår trevnad och gemenskap. **VARMT TACK!**

Även ett **STORT TACK** till redaktören, vår fotograf och artikelförfattarna för att vi har glädjen att få ytterligare en gedigen årsskrift i vår hand!

Ordförande emeritus avslutar:

”Så länge Kamratföreningen kan göra sin stämma hörd, lever vårt gamla regemente!”

Jag önskar Er alla En God Jul och Ett Gott Nytt År 2018!

Väl mött 2018! Varmt Välkomna!

Nils-Arne Bidsell

Ordförande

IN MEMORIAM

Följande medlemmar har avlidit:

Margit Dragg	Tollarp
Nils-Erik Knutsson	Åhus
Gunnar Warnegård	Torsås
John Nilsson	Fjälkinge
Karl Axel Leonartsson	Limhamn
Eskil Runderantz	Kristianstad
Hans Axelsson	Tingsryd
Rune Nilsson	Glimåkra
Carl Lindholm	Simrishamn
Artur Öman	Hässleholm
Valdemar Andersson	Kristianstad
Margaretha Löndahl	Skåne- Tranås
Anders H O Jönsson	Kristianstad
Malte Johansson	Malmö
Bengt Kleberg	Kumla
Arne Larsson	Kristianstad
Knut Björkenstam	Stockholm
Ragnhild Bergström	Brösarp

*Frid över det ljusa minnet
av kamraterna*

Norrigeåret som gått...

1937 – 2017 80 år och oj vad det hänt mycket under dessa år! Världskrig, då 1000-tals Norringar vaktade vår neutralitet, ett kallt krig då Norringar först som infanterister sedan som pansarsoldater troget övade sina uppgifter, sedan ”tack så mycket, nu behövs ni inte mer” från en statsledning som betraktade oss som ett särintresse. Vår kamratförening fick, eller snarare tog på sig, ansvaret för att bevara våra traditioner och hålla norringeandan vid liv. Våra medel har varit och är, medlemmöten med föredrag, resor och inte minst publikationer. I år kan redaktionen presentera den tjugonde Norringen i bokformat. Från första utgåvan har Norringeåret som gått redovisats och här följer en redovisning av verksamheten sedan sist:

7 december Julvesper

På grund av dubbelbokningar och kyrkoherdens prioriteringar fick årets vesper flytta till Österslövs kyrka. Något som hindrade många Norringar att delta.

Hemvärnets Musikkår, Kristianstad genomförde rutinerat sitt julprogram.

15 december Julmöte

Julmötet följde väl inarbetat program. Systrarna Larsson och köksbrigaden såg till att den goda julmaten fanns på borden. Den inmundigades under muntert sorl. Sorlet tystnade då det näpna luciatåget tassade in. Sång, trumpetspel och gottpeåsar enligt tradition. Gröt och

kaffe följde. Kvällen avslutades med att det innehållsrika ”skinklotteriet” skingrades.

Visst fick vi mycket för en ”Selma” som då fortfarande gällde.

Ingrid Olsson har blivit betjänad av ”gröt-slungorna” systrarna Larsson och makarna Appelqvist

Gunnel och Anders Bojs ser mer än nöjda ut

Julmaten förtäres av allvarliga Norringar

Dick Nilssons historier lockar "Blomman" till skratt

Lucian med tärnor och tomtar underhöll med julens sånger...

...och belönades med gottepåsar

16 december Packning

Redaktören, Jörgen Lund, kunde trots byte av tryckeri, i god tid presentera ännu en fullödlig årsbok. Den nittonde sedan övergång från tidning till bok.

Inger och Bertil Larsson hade förberrätt väl så det blev ett enkelt jobb för

packarna som på en timme gjord jobbet klart.

8 april Årsmöte - 80-årsjubileum

Till festdukade bord kunde ordföranden *Nils-Arne Bidsell* hälsa gäster och medlemmar välkomna till den åttioårs jubilerande föreningens årsmöte. Mötesagendan arbetades snabbt igenom. Frågan om föreningens framtid diskuterades och arbetsgruppen fick fortsatt mandat. Föreningens ekonomi är god. Efter förhandlingarna intogs en tre-rätters jubileumsmiddag signerad *Britt-Marie Larsson*. *Göran Larsson* avslutade sedan eftermiddagen med att livfullt berätta episoder ur regementets historia.

Med pennorna i högsta hugg ledde ordförande Nils-Arne Bidsell och sekreteraren Jörgen Lund förhandlingarna

Bertil Håkansson, ny kassör från och med 2018

Föredragshållaren Göran Larsson i samtal med ordföranden emeritus Roland Appelqvist och makarna Bidsell

Lars-Inge Nordström tyckte maten var himmelsk god medan Peter Ranvert var mer "Lagom"

Helena Larsson belönas för sina goda insatser i köket

Dragonföreningens ordförande Mac Persson överränner blommor

Södra skåningarnas Lars Remfors gratulerar den jubilerande föreningen

13 maj Regementets Dag på Revingehed

Att Försvarsmakten har fått lite vind i seglen kunde avläsas på Revingehed en fin vårlördag.

Uppåt 10000 intresserade samlades för att få en glimt av vad dagens totalförsvar har att bjuda.

En föredömligt kort ceremoni ledd av regementschefen som sig bör anlände per stridsvagn, följdes av en som vanligt krutfull stridsförevisning.

Vår tappre fanförelse Lars Björck såg till att fana fladdrade vackert i vinden.

Lars Björck, Kamratföreningens trogne fanförelse

Chefen Södra skåningarna, överste Stefan Smedman höll ett kort och kärnfullt välkomst tal.

Dragonföreningens ordförande Mac Persson informerar några ur deltagarskaran

Birgit Almén drömmer sig bort...

18 maj Hässleholm

Så var det dags för kamraterna från Skånska dragonerna att visa vad som hänt i Hässleholms garnison efter regementsnerläggningarna. Ett tjugotal Norringar och lika många Södra skåningar och Dragoner samlades på Hässleholms museum där Dragonernas ordförande *Mac Persson* hälsade välkomna och serverade förmiddagsfika. Den för Norringarna välkände T 4-ingen *Peter Alf* visade och berättade om samlingarna och efter lunch på Hovdala slott blev det rundtur på fd övningsfält och kasernområden. En del stod att känna igen men mycket var nytt på gott och ont.

Marianne Andersson, Lago Wikingsson och Tommy Stjernqvist lyssnar uppmärksamt

7 september

Möte med fd militärmusiker

Inför arbetet med att dokumentera musiken vid regementet samlades under ledning av *Tommy Stjernqvist* att antal

fd militärmusiker på Soldathemmet för att berätta om sina karriärer. När de äldre gentlemännen kom i gång var det ingen hejd på berättelser om erfarenheter, kamrater och incidenter. Mycket underlag för kommande artiklar.

19 oktober Höstmöte

Efter fjorårets goda erfarenhet av ”lunchmöte” så samlades drygt 50 Norringar till soldatlunch på Soldathemmet. Som ett led i jubileumsfirandet hade vi bjudit in en särskilt kvalificerad föredragshållare. *Jan-Olof Nilsson*, känd från bland annat TV, som kåserade om de amerikanska nödländade flygarna under beredskapsåren under rubriken ”Lucky Strike – kärlek och dramatik i andra världskrigets skugga”. Ett föredrag som inte lämnade någon oberörd.

Mötet var också ”extra föreningsmöte” där *Bertil Håkansson* invaldes i styrelsen och utsågs som kassaförvaltare från och med årsskiftet.

Eftersom ”Mårten” stod för dörren var storvinsten i dagens lotteri en anka, *Jan Appelqvist* och *Dick Nilson* såg till den och övriga vinster fördelades rättvist.

Föredragshållaren Jan-Olof Nilsson

Lars-Göran Lindberg och Stig Avenstam

Lars Johansson, Roland Persson L-G Lindberg och Uno Petersson

Margaretha och Håkan Waernulf

Ingrid Kleberg och Göte Andersson

6 november Försvarsinformation

Gustaf Adolfsdagens kväll hade ett stort antal Norringar hörsammat kallelsen till försvarsinformation i rådhusets vackra plenisal. Riksdagsmannen och ordföranden i Försvarsutskottet *Allan Widman* berättade om de politiska turnerna inför kommande försvarsbeslut. Målet kan beskrivas som "ett anpassat återtagande". Kommunens säkerhetschef *Andreas Poppius* presenterade och kommenterade de planer som finns för krishantering i Kristianstad. Väl genomtänkta dokument och en titt på kommunens hemsida rekommenderas.

Allan Widman

Under året har föreningen deltagit i den fortsatta dokumenteringen av övningsfältet främst inför det nya badhus-

bygget fortsatt. Föreningen har föreslagit att badet skall kallas "**Norringebadet**" av följande skäl:

- badet skall byggas på "vårt" övningsfält
- på platsen fanns förr "vårt" friluftsbad med 25 m bassäng och hopptorn
- på platsen fanns förr "vårt" rekreativområde med musikpaviljong, dansbana och markententrikiosk
- regementets personal har allt sedan Ljungbyheds tiden kallats Norringar!

Claes-Göran Andersson

Verksamhet 2018

7 april ÅRSMÖTE mm
kl 1300 Soldathemmet

2 – 4 maj Resa till Skövde
"Vad har hänt sedan..."

13 sept Döbelnsdagen

18 okt HÖSTMÖTE
kl 1300 Soldathemmet

*Övriga programpunkter
meddelas efter hand*

Högtidstal vid gravplatsen

Ordf tal på Döbelnsdagen. Kyrkogården 2017-09-13

Kära Vänner, Norringar!

Vi, Kamratföreningen Norra Skåningar med Gäster, är traditionsenligt samlade här vid Norra Skånska Regementets gravplats för att högtidlighålla regementets högtidsdag den 13 september till minne av regementets förste chef, general Georg Carl von Döbeln och slaget vid Jutas den 13 september 1808 under finska kriget mellan Sverige och Ryssland.

Jag har tidigare försökt ge en bild av Georg Carl von Döbeln från hans uppväxt på Stora Torpa gård i Västergötland, där han föddes den 29 april 1758, - från hans studier, utbildning och hans första officerstjänst 1778. 1780 åkte han till Paris, fick tjänst vid ett tyskt regemente, som avseglade till Indien och strider där med England. 1788 återvände Döbeln till Sverige och kriget mellan Sverige och Ryssland. Det var vid slaget vid Porrassalmi den 12-13 juni 1789, som Döbeln träffades av en kula i pannan.

Fångenskap och sjukläger följde i S:t Michel. Såret och bensmärken i detta ägnades inte tillräcklig uppmärksamhet. Från sin sjukstuga kunde Döbeln se hur trupperna retirerade, förråden plundrades och magasinerna antändes. Alla som kunde flydde från sjukstugan. Även Döbeln försökte fly, men insåg att åka på en kärva på steniga och backiga stigar var omöjligt.

Sjuklägret flyttades i augusti till Jorois. Kriget fortsatte och den förstärkta Savo-

laxbrigaden blev stridsvan och började också vinna segrar. Döbeln fick besök av såväl ryska som svenska officerare. Han fick meddelande att kungen hade tilldelat honom svärdsorden och lovat honom befördran efter fångenskapen. Var islossning på väg i deras relationer? Döbeln var fånge på hedersord och avgav en skriftlig förbindelse att inte mer delta i kriget. Han fick då tillstånd av den ryske generalen att sköta sitt sår i Finland eller Sverige. I oktober 1789 återvände Döbeln till Sverige.

Var det erfarenheter från kriget, smärtorna i huvudet eller böndernas plundringar i Savolax som gjorde Döbeln så negativt inställd till den finske soldaten, ja till folket? Soldaterna flydde många gånger vid en första kontakt med ryssarna och försökte inte rädda någonting. Den finske soldaten saknade fasthet och rådhighet hos sina anförare. Det som skulle ske i krig måste övas i fred. Beklagat är att befälhavare sig i krig över att folket är dåligt, är han själv ännu uslare, då han inte lyckats utbilda soldaterna bättre, slog han skoningslöst fast. På den punkten skiljer Döbeln inte på svenskar och finnar.

Freden mellan Sverige och Ryssland slöts i Värälä den 14 augusti 1790 utan landavträdelser. General Armfelt skötte förhandlingarna och belönades av konungen med Serafimerorden, rikets högsta utmärkelse. Den ryska kejsarinnan, Katarina II, tilldelade honom den

helige Andreas orden och 3 000 dukater. Armfelt återvände till Stockholm med nerkylda känslor för Finland. Hans brigad bestående av svenska soldater hade möts med misstro av den finska befolkningen under fälttåget i Savolax. Kriget hade skötts illa och han hade sett hur anslag och förråd missbrukats för att förvaltare skulle vinna personlig rikedom.

Fälttåget i Finland var fyllt av misslyckade förhoppningar. Ändå tog Döbeln till en början sitt öde med fattning och självironi. I januari 1790 skrev han följande reflektion över sin ställning:

”Att vara ond och kär har tillförne varit min plåga. Att vara stilla och tålig har numera blivit min lott. Jag skattar mig lycklig att stundom behöva alla - stundom ingen. Jag har hushåll utan hemvist och bo, jag har barn utan hustru. Jag är nöjd, fast mig fattas allt.”

Den bisarra humor, som var så typisk för Döbeln, gjorde honom inte lätt att umgås med under denna svåra tid. Det är uppenbart att skadan och den fångenskap som blev följden stoppade Döbeln, när han var på väg framåt i sin militära karriär.

Smärtan i huvudet gjorde livet outhärdligt. Ibland var han ängslig över de oerhört plågsamma stickningarna i pannan, ibland skrek han och rasade tills han svimmade. 1791 hade börjat illa med ideliga anfall. Till slut blev han sängliggande. I mitten av februari 1791 brast så härden och illaluktande var flöt ut. Smärtan lindrades och öppningen blev större och man upptäckte en benskräva, som man inte kunde få tag i. I april beslöts att göra ett operativt ingrepp, en s k trepanering.

Pannan flåddes den 19 april och operationen varade i 19 minuter. Det blödde ordentligt och läkaren öppnade en åder och gav Döbeln 15 opiumdroppar.

Två dagar senare borrades ett hål i pannan över höger öga vid sidan om blesyren. Operationen var mycket smärtsam och krävde stor sinnesstyrka hos patienten. Starka rop vittnar om den smärta han kände. Den 27 april tog läkaren ut en stor benskräva, som kulan tvingat in i huvudet. Trepaneringen hade skapat nya benskrävor och en månad senare togs två benbitar ut. Synen på höger öga återkom och den 3 juni var Döbeln för första gången ute på promenad. Den 27 augusti var såret läkt. Döbeln hade med hjälp av en fickspegel noggrant noterat, vad som skedde under operationen. En del av såret lämnades öppet för att benskrävor skulle kunna komma ut, vilket också skedde. För att täcka öppningen bar han i fortsättningen ett svart sidenband, framtill fodrat med skinn kring pannan. Ännu 1797, sex år efter trepaneringen, bulnade såret och den sista benskrävan kom ut med varet. Som genom ett mirakel hade Döbeln överlevt både skottsåret och trepaneringen. Hans lynne och uppträdande kom dock att präglas av skadan. Ibland försjönk han i djup melankoli, däremellan fick han ryck av olidlig häftighet, när hans plågade nerver ansatte honom.

I sällskapslivet blev Döbeln väl mottagen, framförallt av damerna. Han hade ju god erfarenhet från Paris salonger och visste hur han skulle skicka sig. Mest höll han sig till ett litet utvalt sällskap, där man hade överseende med hans nycker

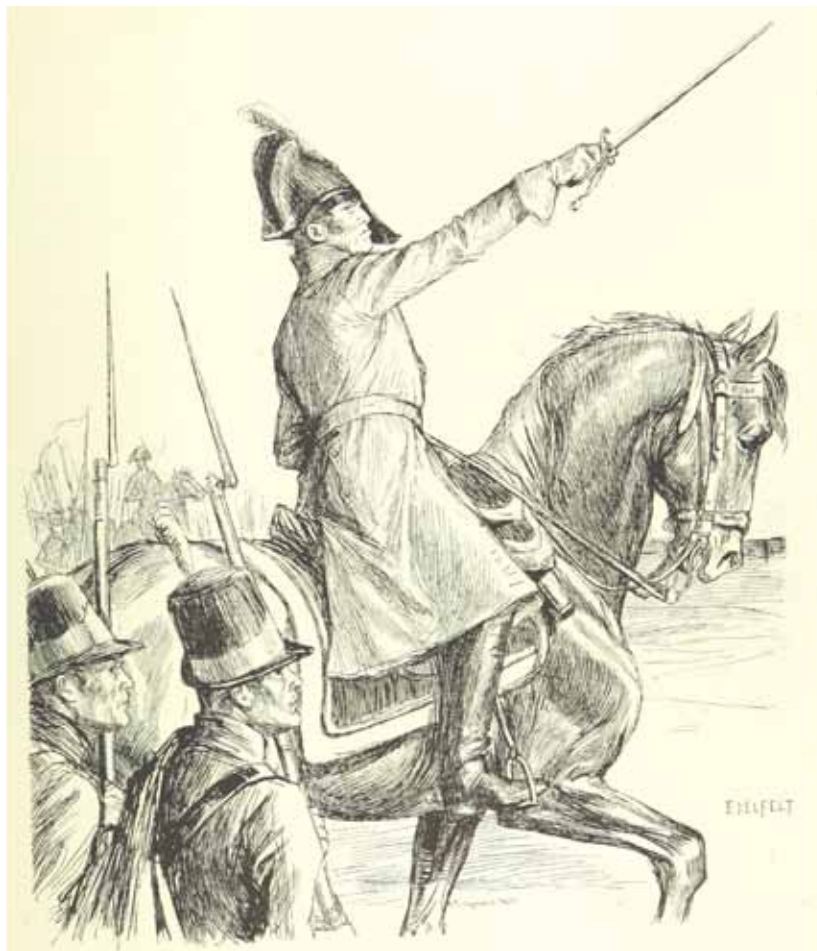
och utbrott. Fruar, grevinnor och friherinnor lånade honom pengar, vilka han sedan punkligt återbetalade. Trepaneringen var naturligtvis en uppmärksammad och intressant händelse, i synnerhet som han visat en sådan kallblodighet. Några synliga resultat för sin karriär lyckades han ändå inte uppnå. Visst ansågs han duglig, men någon befordran kunde han inte få.

Låt oss minnas och hedra vårt regemente, **Norra Skånska regementet**, dess förste chef **generalen Georg Carl von**

Döbeln och alla efterföljande chefer och medarbetare, som under årens lopp arbetat och verkat under Regementets valspråk **ÄRA, SKYLDIGHET och VILJA**

Låt oss nedlägga en blomma till minnet av vårt regemente, Norra Skånska Regementet, till minnet av våra kamrater och hedra dem med en tyst minnestund. ....TACK.

(Fakta hämtade ur Bengt Kummels bok - Georg Carl von Döbeln - en biografi.)

Utbytet med Sjaellenske Livregementet

Av Peter Ranvert

Kamratföreningen Norra Skåningar beslöt vid ett sammanträde 1959 att söka kontakt med en kamratförening vid ett danskt infanteriregemente. Valet föll på Sjaellenske Livregementet i Roskilde eftersom det fanns starka historiska knytningar mellan de båda regementena. Detta regemente, det äldsta regementet i Danmark, leder sitt ursprung från Skaanske Regiment, uppsatt av Christian IV 17/11 1614. Delar av regementet hade Kristianstad som sin garnisonsort och har där marscherat på gator och torg. I den långa raden av truppförband som varit knutna till Kristianstad var det Skaanske Regiment det första. Överste Anders Sinclair var regementets förste chef och som erkänsla för sina tjänster belönade Christian IV honom med Sandby gård i Göinge härad där han anlade Sinclairsholm. Under våren 1960 invigdes den "Danska utställningen" på Kristianstads museum och det Sjaellenske Livregementets chef oberst Folmer Pedersen och stabschef oberstlöjtnant J Kr Ovesen var stadens gäster. I anslutning till denna händelse sammanträffade regementscheferna med särskilt kall-

lade och utformade innehållet av utbytet samt att det skulle genomföras årligen. Kamratföreningarna skulle närvara.

Samma år, den 18 och 19 augusti genomfördes det första vänutbytet mellan regementena i Roskilde som då var regementets förläggningsort, Slagelse var vid denna tid övningsområde.

Tjf regementschef överstelöjtnant Rickard Nilsson anförde den svenska styrkan som i kommande tradition blev hämtade med buss vid färjeläget och väl förplägade med dryck, transporterade till "Kampplatsen"

Skyttetävlingarna genomfördes med gevär och pistol på skjutbanorna i Slagelse. Fälttävlan var förlagd till terrängen Roskilde-Ringsted där Själlands högsta punkt Gyldenlöves höj (126 m) passerades.

Kvällen inleddes med gemensam middag och talarna avlöste varandra. Klockan 21.00 blåstes Tapt av 5:e Regiments musikkorps (Naestved), samkvämet fortsatte på mässarna.

Den 19:e klockan 09.30 blåstes fotbollsmatchen igång. Kampen blev jämn och båda lagen kämpade väl, det danska

laget vann emellertid med 3-2 och erhöll en första inteckning i det av Livregementets idrottsförening instiftade priset.

Av dessa två dagar återstod då endast "afskedsfrokost" klockan 11.30 innan återresan över sundet påbörjades.

Årets därpå 1961, genomfördes tävlingarna i Kristianstad, allt i samma goda anda och med massor av gemyt. Det konstaterades att utbyte varje år var för tätt och beslut togs om vartannat år.

Den 22 augusti 1963 anförde norringchefen överste Alsterlund den svenska styrkan till Slagelse som nu blivit garnisonsort för Sjaellenske Livregementet. Efter att regementschefen oberst F Hartvig hälsat norringarna välkomna väntade det danska "frokostbordet" som lät sig väl smakas. Dagen fortsatte med fälttävlan och gevärsskjutning och för första gången med värdregementets vapen. De danske vann fälttävlan och norringarna gevärsskjutningen, vilket gjorde resultatet "oavgjort" efter första dagen. Under kvällens middag deltog även staden Slagelses borgmästare Poul Hansen, kvällen avslutades med samkväm på mässarna.

Dag två inleddes med pistolskjutningen som danskarna vann och det föranledde en inteckning i P6 befälskårers vandringspris. Fotbollen blev en jämn och spännande kamp som slutade 3-3 men som värdarna vann med 7-4 efter straffsparksläggning. Dagen och tävlingarna avslutades med prisutdelning i matsalen där danskarna hade mest att hämta.

Tävlingarna/väntutbytet fortsatte vartannat år intill maj 1993 då Norringarna

stod som värd i Kristianstad för den sista tävlingen som skedde mellan de båda regementena.

Resultaten i de olika grenarna som förutom skjutningar, fälttävlan och fotboll också kom att omfatta den lite mer gentlemannamässiga grenen "manöverprov" fördelades ganska jämnt mellan de båda regementena.

I skjutning hade de danske en riktig "svenskdödare" i löjtnant P E Gandrup som var skicklig på såväl pistol som gevär/automatkarbin.

Fotbollsmatcherna slutade ofta med hemmasegrar och störst av de alla var 1973 då lagledare Leif Rosenbergs lag vann matchen med förkrossande 6-0.

Vid utbytet i Kristianstad 1985 var tävlingarnas första regementschefer hedersgäster, oberst Frode Harder Hartvig Sjaellenske Livregementet och mångåriga chefen för Norringarna, överste Curt Alsterlund.

Förutom äran att vinna tävlingarna belönades regementena med inteckningar i vandringspriserna.

- Vandringspokal i terrängsport, skänkt av oberst F Pedersen.
- Vandringspokal i pistolskjutning, skänkt av P6 befälskårer.
- Vandringspris i gevärsskjutning, skänkt av Slagelse stad.
- Vandringspris i sammanlagda skjutningen gevär/pistol, skänkt av den svenske konsuln i Roskilde H Carstensen.
- Vandringspris i fotboll, skänkt av Sjaellandske Livregiments idrottsförening.

Priserna förvaras av Norringarnas kamratförening.

Förväntansfulla Norringar på väg till Slagelse 1979.

Vid ankomsten till Livregementet var det alltid en programpunkt, besök hos borgmästaren i Slagelse.

Besöket inleddes med lite förfriskningar och mingel och därefter information om staden Slagelse med omnejd. Vikten av

att det var ett gott samarbete med stadens regemente framhölls. Vid sidan om tävlingarna anordnades aktiviteter för de tävlingslediga, guidade rundvandringar i städerna, besök på museer, åk-

turer i danskarnas pansarskyttefordon M113, mm.

Vid tävlingarna 1985 kunde Norringarna med stolthet visa upp stridsvagn 104.

Efter första dagens tävlingar, mat och dryck i rikliga mängder. Var man med i fotbollslaget var det aldrig tomt i glaset. Förvåningen var stor när gårdagens danska "fotbollsspelare" inte stod att finna. Förlust för "de svenske" med 4-0.

Den danske regementschefen oberst J Österby deltog vid Norringarnas nedläggningscermoni, här flankerad av Fobef överste 1, J Bergström och överste Å Johansson.

Fotona nedan är från tävlingen i Kristianstad 1969.

*Regementets personal framför kanslihuset med överste I, L- F Melin i spetsen "I väntan på danskarna".
Fr v, H Bengtsson, K Kolmfors, T Oredsson, K Helgesson, A Ingelsson, B Andersson, B Persson, N Pettersson, S Arlefalk, R Wrangdahl och G Andén.*

De danska gästerna har anlänt.

Det svenska fälttävllanslaget från vänster Thomas Häggberg, Jan-Erik Olsson och Bo Steen, dessa vältränade Norringar vann tävlingen.

De danska skyttarna blir utbildade på Ak 4 av korpral Peter Ranvert, armétekniker Nils Frisk övervakar. Kanske grundlades danskarnas skytteframgångar här?

Här utbildar korporal Jan Jönsson på pistol m/40.

"Tamburmajoren" framför Stig Carlssons konstverk i värnpliktmatsalen.

Allvarliga åskådare följer fotbollsmatchen på idrottsplatsens läktare, regementets fotbollsexpertis Lars Björck, Lennart Nilsson och Nils-Arne Bidsell har anslutit på I:a parkett.

Heroisk insats av den danske målvakten, omgiven av fyra målsugna Norringar.

Norringarnas målvakt Anders Sifvertsson avvärjer ett danskt anfall.

En nick på väg mot krysset!

I krysset! målgörare Carl-Johan Nilsson, Lars Lindberg och H-E Friberg gratulerar.

Middag och prisutdelning i värnpliktsmatsalen. Konsul Christensen var en av talarna vid middagen, åhörarna Kaj Lodin och Lars Lindberg vid närmsta bordet.

En bild som åskådliggör gemytet vid dessa utbytestävlingar.

80 år med militärmusiken

av Tommy Stjernqvist

Förord

Militärmusiken och dess musiker och ledare har såväl i militära, som civila sammanhang, bidragit till kulturen i samhället.

De ungdomar som valde musikerbanan hade på olika sätt inspirerats av militära musikkårer de lyssnat till, men också av sina föräldrar som hade en musikalisk erfarenhet.

När det har gällt musik där soldaterna samlats för att underhållas eller på gator och torg där medborgarna vistats, så har militärmusiken haft en uppiggande och stimulerande effekt.

Det inflytande som militärmusikerna haft i samhället kan inte nog framhållas.

Deras bidrag i skiftande orkestrala miljöer har berikat och glatt de som fått uppleva detsamma.

Tämligen ofta har dessa militärmusiker som pedagoger och ledare såväl i det militära som i det civila sörjt för skolningen av blivande musiker, professionella som amatörer.

Mycket av den musik som framförts har arrangerats och även komponerats av militärmusiker.

Artikeln skildrar hur militärmusiken var organiserad, musikkårens uppgifter, musikernas utbildning och karriär, musikkårens ledare, porträttering av musiker som vid en sammankomst på Soldat hemmet bidragit med underlag till det som nedtecknats här.

Jag vill rikta ett tack till alla som på olika sätt medverkat till artikelns innehåll, musiker och anhöriga till musiker samt Claes-Göran Andersson som kompletterat med sina kunskaper.

I regementets historieverk "Norra Skånska Regementet 1811 - 1994" del II har militärmusiken vid regementet tidigare skildrats i avsnittet Regementsmusiken.

Här presenteras de personer och villkor, som var rådande från 1940-talet och framåt i tiden med fokus på den militära tiden. Den efterföljande Regionmusiken ägnas därmed inte utrymme.

Sammankomst sensommaren 2017 på Soldathemmet med Norringemusiker. Från vänster: Ingmar Nordström, Jerry Dahlskog, Gert-Åke Walldén, Stig Gustavsson och Carlo Nilsson.

Sammankonster forts.: Bengt Andersson, Kjell-Åke Persson och Jan Åke Eriksson

Musikorganisationen Förändringar

Under 1900-talet har musikkåreerna inom krigsmakten - försvarsmakten varierat till antal och bemanning. De första decennierna hade hart när alla arméregementena sin egen musikkår.

År 1920 var antalet 60 musikkårer inom krigsmakten. Ett sådant antal skulle aldrig mer uppnås.

Efter 1925-års härordning försvann 26 kårer.

Under krigsåren vid 2:a världskriget hade antalet ökat så att nu var antalet 44 kårer.

1957 blev det åter en stor neddragning då 17 kårer försvann.

1961 fanns det 25 kårer kvar.

1971 avskaffades musikkåreerna helt.

De blev istället 22 regionmusikavdelningar. Dessa kom 1988 att benämnas länsmusik. I Skåne kallat Musik i Skåne. Fr.o.m. 2003 Musik i Syd,

Behovet av musik inom Försvarsmakten påkallade dock ett omtänkande. Efter att olika konstellationer av musikkårer, bland andra värnpliktiga kårer, prövats finns det idag Arméns musikkår och Livgardets dragonmusikkår i Stockholm samt Marinens musikkår i Karlskrona.

Därutöver finns 25 hemvärnsmusikkårer, vilka genomför ceremonier och bestrider högvakt.

Norra Skånska Infanteriregementets musikkår blir Arméns Musikkår i Kristianstad och Militärmusiken i Kristianstad

Från att ha varit en musikkår som var unikt knuten till Norra skånska infanteriregementet blev kåren Arméns Musikkår i Kristianstad och sedermera benämnt Militärmusiken i Kristianstad som utöver uppdrag i garnisonen i Kristianstad även skulle betjäna garnisonen i Hässleholm.

Beslutet hade fattats 1956 efter långdragna utredningar, som tog sin början redan under 1940-talet, och kom att gälla från och med 1957.

Det beslutades också att det skulle finnas två olika kårtyper. Kår av **typ I** skulle omfatta 37 man och kår av **typ II** 24 man; militärmusiken i Kristianstad blev en kår av typ II. Endast Arméns musikkår Stockholm d. s. k. Första militärmusikkåren blev en kår av typ I.

Oboer, saxofoner, fagotter skulle nu ingå. De klassiska svenska Esskornet-

terna och B-kornetterna skulle utgå och ersättas av moderna instrument med pumpventiler.

Antalet tromboner skulle utökas och de gamla ventilbasunerna pensioneras.

Vidare ställdes det krav på att varje musiker skulle kunna spela två biinstrument, i de flesta fall ett blås- och ett stråkinstrument.

Stämbesättning för kår av typ II: 1 flöjt, 1 oboe, 1 Ess-klarinet, 4 B-klarinetter, 2 fagotter, 2 saxofoner, 2 B-kornetter, 2 B-trumpeter, 2 horn, 2 tromboner, 1 baryton, 1 kontrabas, 1 tuba, 2 slagverkare (totalt: 24 musiker).

Antagning som musikelev

Starten på en karriär som militärmusiker inleddes med att bli antagen som musikelev.

Det var endast möjligt för män att bli militär musiker.

De förkunskaper som han hade bestod oftast i att han ingått i någon gossorkester.

Där hade han fått en instrumental undervisning och erfarenhet att spela med andra musiker.

Några blivande musikelever hade en privat skolning på sitt instrument som grund.

En förutsättning för att någon skulle antagas var att det fanns ett organisatoriskt behov i musikkåren av en blivande musiker.

Åldern var i regel 14 år på den som ansökte om en musikelevplats; Det fanns undantag från åldersregeln.

Grundläggande var naturligtvis en god hälsa.

Det musikaliska antagningsförfarandet till musikelev varierade över tid.

På 40 och 50-talet var det musikdirektören på regementet som testade den förväntansfulle ynglingen, som fick visa om han kunde skilja på dur och moll, följa en melodislinga och spela något på "sitt" instrument.

På 60-talet blev antagningarna centralt förlagda till Stockholm. Efter att den blivande musikeleven provspelat på sitt instrument och även testas i enklare musikteoretiska frågor, antogs han om resultatet var godkänt. Vid ansökningstillfället hade han fått uttrycka tre önskemål om var han ville placeras om han blev antagen. När han nu var godkänd tilldelades han en placering vid någon musikkår inom försvarsmakten där det förelåg behov.

Musikelev på 40- och 60-talet

Musikelev på 40-talet

Major Bondesson och musikelev Sune Pålsson. Bilden är från 1943 vid Skäldervikslägre där musikeleverna var kommenderade som spel.

Musikelev på 60-talet

Musikelev Jerry Dahlskog flitigt övande på sin trombon.

Utbildning/Utbildningsplatser

Utbildning vid musikkåren

Musikelevens inledande utbildning var att lära sig slagteknik för att behärska virveltrumman vilket uppnåddes genom ihärdigt övande.

Att blåsa jägarhorn var också en obligatorisk färdighet som skulle läras för att bemästra signalgivning i de olika sammanhang det krävdes. Därvid måste eleven kunna de olika signalerna utan till.

På denna obligatoriska instrumentala undervisning följde utbildning på det "egna" huvudinstrumentet och biinstrumenten. Huvudinstrumentet kunde vara ett bleckinstrument såsom trumpet och biinstrumenten, ett stråkinstrument såsom violin och ett stränginstrument som piano. Därutöver slagverk och jägarhorn som nämnts.

Den teoretiska undervisningen utgjorde en viktig del i skolningen. Den

bestod av musikteori, harmonilära och gehörlära.

Det var de äldre musikerna på musikåren som svarade för undervisningen.

Undervisningen följdes av teoriprov och uppspelning.

Utöver den musikaliska utbildningen skedde skolning i civila ämnen. Denna ägde rum i de militära instruktörsskolorna tillsammans med de truppbefäl som också utbildades där.

Elementär utbildning i exercis m.m. för att fungera och uppträda i den militära miljön blev också ett grundläggande utbildningsinslag för musikeleven. Likväl som utbildning i vapentjänst på pistol för att kunna krigsplaceras.

Centraliserad utbildning

Regementsmusiken reformerades 1957. Musikkåren övergick till att bli delar av.

Arméns musikkår med en central personaladministration. I stället för att bedriva utbildningen lokalt samlade man nu ihop elever från hela landet till en central plats, ett regemente, för en enhetlig skolning.

Det rent militära inslaget i utbildningen kom nu också att bli i mer organiserad form.

Efter att musikeleven antagits påbörjades en centralt anordnad militär grundutbildning vid I 13 i Falun (hade också genomförts vid I 3 i Örebro) som varade i 2 månader. Därefter ankomst till det tilldelade regementet där den musikaliska utbildningen inleddes. Efter tolv månaders anställning som musikelev skedde befordran till korpral med

samling till I 2 i Karlstad under 4 månader för soldatutbildning och musiklektioner.

Sedan åter till regementet och musikåren för musikaliska studier där.

Påföljande år fortsatte den centrala utbildningen/furirskolan vid KA 4 i Göteborg som i huvudsak bestod av studier av civila skolämnena.

Musikunderofficersskolan/Regionmusikskolan

En obligatorisk 2-årig vidareutbildning i Stockholm vid **Musikunderofficersskolan**, som ingick i **Kungliga Musikhögskolan**, infördes 1961. Kopplingen till den Kungliga Musikaliska Akademien kom att ge musikhögskolan smeknamnet "Ackis".

Utbildningen var en förutsättning för att kunna befordras till musikunderofficer.

Till denna utbildning måste "eleven" prova in för att komma ifråga.

Utbildningen bestod av instrumentalundervisning för såväl egen del som i rollen av pedagog, musikteori, ensemble- och orkesterspelning, musikhistoria, psykologi, pedagogik och engelska.

Från 1971 ingick den 2-åriga utbildningen i det som kom att benämnas **Regionmusikskolan** och som kom att utgöra en del i den då s.k. **Musikhögskolan i Stockholm** vilken 1994 fick namnet **Kungliga Musikhögskolan i Stockholm**.

Tillfällig ordning för befordran till musikunderofficer

Året innan det blev obligatoriskt att genomföra utbildning till musikunderofficer tillämpades en ordning, som inne-

bar att den presumtive musikunderofficeren kallades till Stockholm för att bl.a. framföra ett solistiskt stycke med Svea Livgardes musikkår under ledning och bedömning av musikinspektören Bertil Wiklander med jury. En tuff utmaning som Arne Davidsson ställdes inför den förväntade befordran.

Han klarade prövningen och fick sin befordran till musikunderofficer.

Arne Davidsson

Arne Davidsson började sin musikaliska bana vid Kristianstads folkskolors gossorkester och antogs som musikelev vid Norringarnas musikkår 1948. Han kom att konfirmeras i regementets uniform vilket kunde hända för de unga musikeleverna.

Hans huvudinstrument var valthornet och med detta kom han att framträda i olika orkestrar, militära som civila.

Men det var kanske främst som batterist han sågs med sin avspända stil, leen-

de bakom trummor och cymbaler med vilka han garanterade rytmen i orkestern. Orkestrar som Gert-Åke Walldéns Storband, Kristianstads Stadsmusikkår och Kristianstads Storband m.fl. hade förmånen att gagnas av hans känsla och bredd när det gällde olika musikformer. Härtill humoristiska kommentarer som alltid lättade upp sinnelaget hos orkestermedlemmarna.

Under ett antal år var han också dirigent i Hemvärnets musikkår i Kristianstad.

Privatlektioner

Många militärmusiker förkovrade sig vidare genom att ta privatlektioner. Här var bl.a. Musikkonservatoriet i Köpenhamn en institution med mycket framstående instrumentalister som kom att utveckla flera Norringemusiker.

Musikdirektörsexamen

Musikdirektörens utbildning var i stora delar identisk med musikunderofficrens, men längre i tid. Det som tillkom var dirigering och arrangering d.v.s. att i ett musikstycke fördela musiken till orkesterns olika instrument utifrån dess lämplighet till melodi, bas eller ackompanjemang.

Karriärstegen

Musikelev kunde man bli vid 14 år och volontär vid 16 år.

Befordran till vicekorpral, korpral och furir följde efterhand som man godkännts till den nivån.

Sergeantgraden och därmed musikunderofficer hade musikern uppnått

efter tillgång på stat/tjänst och lämplighet. Det var musikdirektören som avgjorde vem skulle utnännas.

När studierna vid Musikaliska akademien/Musikhögskolan blev obligatoriska ägde utnämning till sergeant rum efter avlagd examen.

Befordran till musikunderofficer innebar att ”komma på stat”, det vill säga få besätta en tjänst upptagen i organisationsplan och budget. Den fasta anställningen gav en önskad ekonomisk trygghet.

Den som hade uppnått 34 år och inte hade befordrats till musikunderofficer blev entledigad. Detta kunde bero på att det inte fanns någon stat till honom.

Förut kunde det hända att en nybliven musikunderofficer under en tid fick arbeta på furirs lön, men nu efter utnämning till musikunderofficer garanterades han sergeants lön.

När Regionmusiken bildades behölls de militära graderna och genom en reform 1971 befordrades alla underbefäl och underofficerare till officerare.

Sune Pålsson – En karriär i militärmusiken som leder till det civila musiklivet

Sune Pålsson började som musikelev vid regementet hösten 1942. Hans far hade lärt honom spela dragspel något han framträdde med i hemtrakten. Sunes skollärare var en framstående sångare som uppmärksammade honom och tog med honom till musikdirektören Ille Gustafsson vid Norringarna för prövning till musikkåren, där han också blev antagen.

Sune förkovrade sig vidare på sitt dragspel genom att ta lektioner för Hakon Svärd som var en välkänd musiker och dragspelare i Kristianstad.

Vid musikkåren blev han tilldelad en ventilbasun. Trombon och cello var andra instrument

som han kom att traktera. Det var dock som framstående slagverkare han kom att verka i musikkåren. Hans lott blev också att utbilda nya musikelever i slagteknik på virveltrumma.

Han lämnade militärmusiken som musikfanjunkare för uppdrag som puk- och slagverkare vid såväl operan i Malmö som symfoniorkestern där för att sedan 1963 permanent knytas till Helsingborgs symfoniorkester.

Han undervisade på den kommunala musikskolan i Helsingborg där han också startade Helsingborgs Drumcorps och Marimbaband.

Musikdirektören

Uppdraget

Musikdirektören var musikkårens ledare. Det var han som skulle utveckla kåren musikaliskt och dirigera densamma. Ett inslag av administration följde även

om han hade assistans av sin adjutant, en äldre musikunderofficer.

Musikdirektörer under 40-, 50- och 60-talet

Norringarnas musikdirektörer var Ille Gustafsson, Sven Knutson och Helle Rosén vilka porträtteras nedan. När Regionmusiken etablerades 1971 blev Helle Rosén regionkapellmästare.

Musikdirektören Ille Gustafsson

Musikdirektören Ille Alexander Stanislaus Gustafsson antogs som musikelev 1912 vid Karlskrona grenadjärregemente. Han

Han bemästrade såväl klarinett som kornett och icke minst piano. Han avlade musikdirektörsexamen 1921, och verkade vid såväl Norrlands dragonregemente som Norra skånska infanteriregementet som dirigent och kompositör. Till Norringarnas musikkår kom han 1924.

Ille Gustafsson efterträdde 1944 Per Grundström som musikdirektör för Svea livgardes musikkår i Stockholm. Här skulle han stanna fram till 1957 och också utnämnas till den förste musikinspektören för landets militärmusik. Som inspektör befordrades han till major.

1928 grundade han Kristianstads orkesterförening och dirigerade den 1928–1944. Han var även dirigent för Kristianstads oratoriekör och lärare i instrumentalmusik vid stadens folkskolor. Radioorkestrar och symfoniorkestrar i

Stockholm, Göteborg och Malmö kom under tid att dirigeras av honom.

Som kompositör producerade han en kantat till invigningen av Kristianstads konserthus 1936, ett konserthus som han varit inspiratören till. Därutöver fyra marscher. Här kan nämnas *Gripen* som skrevs 1924 och tillägnades chefen för Norra skånska infanteriregementet, översten och friherren Robert Marks von Württemberg. Den inleds med regementets igenkänningssignal, som även återkommer senare i marschen, nästan som ett ledmotiv. Sedermera kom den att bli Norra skånska pansarbrigadens marsch.

Den marsch som Ille Gustafsson blev mest känd för är *Svea livgardes defileringsmarsch*.

Ille Gustafsson kom under sin karriär att medverka som rådgivare i militärmusikfrågor åt chefen för armén. Den stäm��ättning som organiserade musikkårerna i modernare tid var Ille Gustafsson ansvarig för.

Han studerade militärmusikfrågor utomlands men dirigerade också musikkårer. Ett exempel på en sådan insats är då han dirigerar en jättemusikkår i Royal Albert Hall i London 1955.

Ille Gustafsson fick många hedersbetygelser och blev rikligt dekorerad med ordnar och medaljer något som han trivdes med att bära.

Musikdirektören Sven Knutson

Musikdirektören Sven Gustav Bertil Knutson efterträdde Ille Gustafsson

1944 som musikdirektör vid Norringarnas musikkår. Han hade avlagt musikdirektörsexamen samma år vid musikaliska akademien i Stockholm.

Han hade en militärmusikalisk bakgrund med början på Gotland följt av T 3 Sollefteå,

I 12 Eksjö och F 1 Västerås.

Han kom att tjänstgöra som chef för musikkåren fram till 1960. Därefter verkade han som musiklärare vid kommunala flickskolan och praktiska realskolan i Kristianstad.

Från 1945 till 1961 var han dirigent för Kristianstads Orkesterförening samt från 1947 1:e dirigent i Kristianstads läns sångarförbund.

Sven Knutson var ansedd för att vara en mycket skicklig dirigent. Han såg till att etablera nära samarbete med ovan nämnda orkesterförening vilket ansågs utvecklande för militärmusikerna, som där konfronterades med den klassiska repertoaren.

Musikdirektören Helle Rosén

Musikdirektören Helle Tyko Konstantin Rosén avlade musikdirektörsexamen 1939

Han var musikdirektör vid Skaraborgs flygflottilj F 7 i Såtenäs, och därefter musikdirektör för Livgardesskvadronens musikkår K 1 i Stockholm följt av motsvarande befattning vid flygvapnets musikkår F 8 i Stockholm.

När han 1961 kom som chef för Norringarnas musikkår var han redan en aktad och etablerad musikdirektör från de musikaliskt officiella insatserna som påkallades för militärmusiken i huvudstaden. Här kan nämnas invigningen av Rytтарыolympiaden i Stockholm 1956 då han red framför K 1:s musikkår och hans häst stegrade sig mitt framför den Kungliga läktaren, ett kritiskt ögonblick, som han emellertid hanterade med samma skicklighet som sin dirigentpinne.

Han kom likt sina föregångare vid Norringarnas musikkår att få ett stort inflytande på musiklivet i Kristianstad. Kristianstads Orkesterförening blev ett av de civila sällskap där hans erfarna musikaliska ledarskap kom till gagn för musiker och åhörare.

Vid övergången till Regionmusiken blev Helle regionkapellmästare.

Helle Roséns huvudinstrument var klarinetten, som han undervisade på för både militära och civila musikelever. Icke minst den kommunala musikskolan i Kristianstad kom att få glädje av detta.

Kristianstads Stadsmusikkår var den orkester som Helle Rosén kom att medverka i som klarinettist efter sin pensionering. När Stadsmusikkåren 1975, med Stig Gustavsson som musikalisk ledare,

turnerade i USA besöktes US Army Band "Persings Own", en fantastisk militärmusikkår i Washington som hade alla tänkbara resurser musiklivet kan erbjuda.

Ett arrangemang av marschen *General Cardell* gjort av Helle Rosén överbringades som gåva till US Army Bands symfoniska blåmusikkår, varvid dirigenten där överräckte dirigentpinnen till Helle som fick dirigera denna för USA och världen kända orkester.

En av Helle Roséns talanger var att arrangera musik icke minst för blåsorkester. Han hade en genuin kunskap om instrumenten och hur de kan användas för att få ett musikstycke att låta bra och även ligga rätt för musikern.

Regementstrumslagaren

Den mest observerade befattningshavaren vid musikkårens framträdanden är utan tvivel regementstrumslagaren – kårens galjonsfigur.

Uppdraget

Regementstrumslagarens utsåg av musikdirektören och hans uppgift var att från sin tätposition framför musikkåren leda kåren under marsch med tecken som han tydliggjorde med sin stav. Som ytterligare identifiering av sin ställning bar han ett särskilt gehäng.

Han skulle även kunna dirigera kåren i vid vissa tillfällen.

Regementstrumslagare under 40-, 50- och 60-talet

Norringarnas regementstrumslagare var musikfanjunkaren Hugo Svensson, mu-

sikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson.

Regementstrumslagaren Hugo Svensson

Regementstrumslagaren och musikfanjunkaren Hugo Svensson leder I 6 musikkår en 1:a majmorgon genom Kristianstad under 1940-talet. Södra skolan, idag C 4-gymnasiet, skymtar i bakgrunden.

Musikfanjunkaren Hugo Svensson antogs som musikelev 1920 vid I 24 på Ljungbyhed och följde sedan med till Kristianstad då regementet förlades här.

Under 1920-talet spelade Hugo klarinett i biografen Cosmorama under stumfilmsepoken. Här gällde det att både läsa noterna och vara i takt med aktörerna på duken. Hugo grundade och ledde också orkestern Occys som spelade dansmusik på Ekenabben och andra festplatser. Det var i denna orkester som Hakon Swärd och hans dragspelstalanger "upptäcktes".

Hugo var förste klarinettist i Kristianstads symfoniorkester och framträdde ofta som solist i avancerade musikstycken för klarinett.

Under många år var han ledare för Sommarlusts Gossorkester där flera blivande professionella musiker startade sin musikerbana.

Efter pensionering 1955 vid 50 år verkade han som dirigent och musikalisk ledare i Kristianstads blåsorkester, sedermera Kristianstads Stadsmusikkår och flera andra blåsmusiksällskap. Han var under två årtionden efter pensioneringen också musiklärare i instrumentalmusik vid Högre Allmänna Läroverket i Kristianstad där han också ledde läroverkets blåsorkester med det klingande namnet "Tvärdraget".

Hugo Svensson kom att tjänstgöra under musikdirektörerna August W Björk, Ille Gustafsson och Sven Knutsson. Han pensionerades 1955 som musikfanjunkare.

Musikförvaltaren Harald Lindberg började 1928 vid 15 års ålder som musikelev vid K 2 musikkår i Helsingborg. 1942 flyttade han till Lv 5 i Sundsvall och från 1956 ingick han i Norra skåningarnas musikkår. Han kom han att tjänstgöra under musikdirektörerna Sven Knutsson och Helle Rosén.

Hans huvudinstrument var valthorn. Detta instrument trakterade han också som musiker i Kristianstads orkesterförening.

Vid HMK Gustav VI Adolfs statsbesök i Belgien 1966 var Harald Lindberg regementstrumslagare för musikkåren som deltog i besöket.

Regementstrumslagaren och musikförvaltaren Harald Lindberg leder musikkåren under parad på Östra Storgatan, i samband med en militär ceremoni i slutet av 1950-talet.

Regementstrumslagaren

Anders Nilsson

Regementstrumslagaren och musikfanjunkaren Anders Nilsson leder musikkåren på marsch öster om kasern.

Musikfanjunkaren Anders Nilsson började som 14-årig musikelev vid Norringarnas musikkår 1944. Han hade en musikalisk bakgrund i

Kristianstads Folkskolors Gossorkester som ess-kornettist.

Hans huvudinstrument var inledningsvis kornett och trumpet men kom att ändras till oboe.

Under en kort tid verkade han som oboist i Malmö Symfoniorkester

Han har tjänstgjort under musikdirektörerna Ille Gustafsson, Sven Knutson och Helle Rosén.

Anders Nilsson var under 20 år dirigent och musikalisk ledare för Hässleholms Stadsmusikkår.

Norringemusiker

Som ett led i att få underlag till denna artikel samlades följande f.d. militärmusiker vid Norringarna på Soldathemmet för att intervjuas om sina erfarenheter och minnen från såväl det militära

musiklivet som från det civila. Dessa musiker har i stor omfattning medverkat i det civila musiklivet som till del presenteras här.

Gert-Åke Walldén

Gert-Åkes inspirationskälla var fadern Otto Walldén som själv musicerade i orkester på tenorbasun, ett instrument som också inledningsvis kom att bli Gert-Åkes val. Studieförbundet ABF i Höör blev den plats där han fick sin tidiga musikaliska skolning.

1942 antogs han som musikelev vid Trängkårens musikkår i Hässleholm och kom efter knappt ett år att bli antagen som musikvolontär vid Norringarna där han fick sin fortsatta musikaliska skolning.

Hans huvudinstrument blev trombonen som efterhand hade kommit att ersätta tenorbasunen. Baryton var också ett instrument som Gert-Åke trakterade.

Musikdirektörerna Sven Knutson och Helle Rosén samt Regionkapellmästaren Folke Nilsson, har varit hans musikaliska ledare.

Musikfanjunkaren Lars Larsson, musikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson är de regementstrumslagare Gert-Åke arbetat med.

Gert-Åke har tillhört Trängens musikkår i Hässleholm, Norringarnas musikkår, Arméns musikkår i Kristianstad/Militärmusikkåren i Kristianstad och Regionmusiken Kristianstad.

Särskilt minnesvärt var deltagande med Militärmusikkåren i Kristianstad vid HMK Gustav VI Adolfs besök i Belgien 1966.

Han var ledare för Gert-Åke Walldéns 14-manna storband 1958 - 1966 följt av Kristianstads Storband som han startade 1972 och ledde i 30 år. Under flera år medverkade han också i Kristianstads Stadsmusikkår.

1975 lämnade han militärmusiken och blev under ett decennium kommunal musikledare i Kristianstad. Efter detta uppdrag inledde han en ny karriär som förbundsordförande för Svenska Musikerförbundet fram till sin pensionering.

1997 erhöll Gert-Åke Kristianstads kommuns kulturpris.

Ingmar Nordström

Ingmar kom att inspireras av militärmusiken när han i 10-års åldern följde med sin far till Tivoliparken i Kristianstad för att höra de skånska regementenas sammanslagna musikkårer ge konsert innan de gav sig ut på turné till beredskapsförbanden. Detta imponerade och då beslöt han "att jag skall spela med en sådan orkester när jag blir stor".

Han kom att börja sin utbildning på klarinett hos musikfanjunkern Hugo Svensson som lärare och därtill deltagande i Sommarlusts Gossorkester

1946 blev han antagen som musikelev vid Norringarnas musikkår med huvudinstrument klarinett och sedermera fiol som biinstrument.

Den musikaliska utbildningen ägde rum vid Norringarnas musikkår och Kronobergarnas musikkår i Växjö.

Den tvååriga utbildningen vid Kungliga Musikhögskolan genomförde han 1955 - 1957.

Musikdirektörerna: Sven Knutson, Bertil Ullbrant, Kronobergarnas musikkår, Ille Gustavsson och Ingvar Larsson, Svea Livgardes musikkår har varit hans musikaliska ledare.

Musikfanjunkarna Hugo Svensson Norringarnas musikkår, Artur Nilsson, Gösta Svensson, Carl-Johan Bergmarker samtliga Kronobergarnas musikkår samt Karl-Erik Lennholm Svea Livgardes musikkår var de regementstrumslagare som Ingmar arbetat med.

Ingmar tillhörde Norringarnas musikkår 1946 -1952 och Kronobergarnas musikkår 1952 - 1967. Han har också tjänstgjort vid Svea Livgardes musikkår och tillsammans med kåren genomfört högvakt vid Stockholms slott.

Exempel på sådant som varit särskilt minnesvärt är Musikolympiaden 1954 i Kerkrade, Holland då Kronobergarnas musikkår blev olympiska mästare i konsert och marschmusik.

Det civila musikaliska engagemanget innehåller den egna orkestern som han ledde i 36 år. Under tiotalet år ackompanjerade orkestern många framstående artister, här kan nämnas Östen Warnerbring, Ernst-Hugo Järegård, Cornelis Vreeswijk, Zarah Leander, Hasse o Tages Glaset i örat, Monica Zetterlund m.fl.

Bengt Andersson

Bengts start i musikerbanan inleddes vid Kristianstads Folkskolors Gossorkester som leddes av musikfanjunkaren Edvin Nilsson, i folkmun kallad "Idde"

Våren 1950 antogs Bengt som musikelev vid Norringarnas musikkår.

Hans huvudinstrument var vid tillfället ventilbasun men kom senare att bli trombon.

Fagotten var inledningsvis Bengts biinstrument. Ett instrument som var tämligen nytt i blåsmusiksammanhang och som kom att få stor betydelse för honom.

Den musikaliska utbildningen ägde, som för hans kollegor rum vid musikkåren och därutöver privata lektioner på fagotten vid bl.a. Musikkonservatoriet i Köpenhamn av framstående musikprofessorer.

Han har också genomfört musikunderofficersutbildningen under två år vid den Kungliga Musikhögskolan.

De musikaliska ledare som Bengt haft är musikdirektörerna Sven Knutson och Helle Rosén samt regionkapellmästaren Folke Nilsson, musikdirektör Marc de la Berg Svea livgardes musikkår, musikinspektören Bertil Wiklander, musikdirektören Bertil Driving Flottans musikkår och Claes Merithz Pettersson dirigent och pedagog.

Regementstrumslagare som Bengt har arbetat med är musikfanjunkaren Hugo Svensson, musikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson samt flaggtrumslagaren vid Militärmusikkåren i Karlskrona Stig Hallberg.

Han har tillhört Norringarnas musikkår 1950–1957, Arméns Musikkår i Kristianstad/Militärmusikkåren i Kristianstad år 1957–1971 och sedan 1971 Regionmusiken Kristianstad.

Andra musikkårer som Bengt tjänstgjort vid är Svea Livgardes musikkår, Marinens musikkår i Karlskrona, Mili-

tärmusikkåren i Ystad och Militärmusikkåren i Halmstad.

Han har också genomfört Högvakt vid Stockholms slott.

Särskilt minnesvärd spelning var deltagandet med Militärmusikkåren i Kristianstad vid HMK Gustav VI Adolfs besök i Belgien 1966 men också som fagottist vid turnén i Sverige med serenadensembeln Musica Camerata Regionalis. Det var en ensemble som bestod av 11 utvalda musiker från Regionmusikkens alla musikavdelningar i landet.

Bland många civila musikaliska engagemang kan nämnas medverkan i Tv:s Kontrapunkt med Sten Broman.

Stig Gustafsson

Grunden till musikerbanan lades i ett musikaliskt hem och som musiker i Klippans musikkår.

Stig antogs 1952 som musikelev vid Norringarnas musikkår.

Huvudinstrument var tvärflöjt och biinstrument var piano och saxofon.

Han fick sin grundläggande musikaliska utbildning vid musikkåren samt solistutbildning vid Kungliga Musikhögskolan under 2 år och därutöver den 2 åriga musikunderofficersutbildningen.

Musikdirektörerna Sven Knutson och Helle Rosén samt regionkapellmästaren Folke Nilsson har varit hans musikaliska ledare.

Musikfanjunkaren Hugo Svensson, musikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson är de regementstrumslagare Stig arbetat med.

Han var tillhörig Norringarnas Musikkår år 1952–1957 och Arméns Musikkår i Kristianstad/Militärmusikkåren i Kristianstad år 1957–1971. Därefter Regionmusiken Kristianstad.

Han har genomfört Högvakt med Svea Livgardes Musikkår.

De civila musikaliska engagemangen har bl.a. inneburit att under 40 år ha varit musikalisk ledare för Kristianstads Stadsmusikkår samt lärare vid Kristianstads kommunala musikskola och musiker i Gert-Åke Walldéns Storband.

1990 erhöll Stig Kristianstads kommuns kulturpris.

Carlo Nilsson

Carlo påbörjade sin utbildning på klarinett hos privat lärare i Malmö.

Svea Livgardes Musikkår Stockholm antog honom som musikelev år 1955.

Hans huvudinstrument kom att bli klarinett och saxofonen och fiolen blev biinstrumenten.

Den musikaliska utbildningen fick han vid musikkåren och Kungliga Musikhögskolan under 2 år.

De musikaliska ledare som Carlo haft är musikdirektörerna Ille Gustafsson och Marc de la Berg vid Svea Livgardes musikkår samt Helle Rosén och regionkapellmästaren Folke Nilsson.

Regementstrumslagarna som Carlo arbetat med är Karl-Erik Lennholm vid Svea Livgarde, Harald Lindberg och Anders Nilsson.

Carlo tillhörde Svea Livgardes Musikkår/Arméns musikkår i Stockholm 1955–1961 och Militärmusikkåren i Kristianstad 1961–1971. Därefter Regionmusiken.

Från 1979 tjänstgjorde han som musiklärare vid Kristianstads Kommunala Musikskola.

Han har gjort åtskilliga Högvakter med Svea Livgardes Musikkår.

Det som varit särskilt minnesvärt är ett Musikaliskt besök i Torino, Italien år 1961 med Arméns Musikkår i Stockholm.

Bland civila musikaliska engagemang kan nämnas att han har medverkat som musiker i Gert-Åke Walldéns Storband och Kristianstads Stadsmusikkår.

Kjell-Åke Persson

Kjell-Åke Inledde sin musikaliska bana i Sommarlusts Gossorkester Kristianstad.

Vid provspelning för musikdirektören Sven Knutson valde Kjell-Åke att börja med ett svängigt amerikanskt jazzstycke på sin trumpet vilket uppskattades av musikdirektören som satte sig vid pianot och började spela med. Kjell-Åke antogs därmed som 13-årig musikelev våren 1954 vid Norringarnas musikkår.

Hans huvudinstrument var trumpet och biinstrument kom att bli cello.

Den grundläggande musikaliska utbildningen ägde rum vid musikkåren.

Han studerade också cello privat i Malmö och trumpet vid operan i Köpenhamn innan han genomförde den 2-åriga utbildningen vid Kungliga Musikhögskolan.

Musikdirektörerna Sven Knutson och Helle Rosén samt regionkapellmästaren Folke Nilsson har varit hans musikaliska ledare. Musikfanjunkaren Hugo Svensson, musikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson

är de regementstrumslagare Kjell-Åke arbetat med.

Han var tillhörig Norra Skånska Infanteriregementets Musikkår 1954–1957 och Arméns Musikkår i Kristianstad / Militärmusikkåren i Kristianstad 1957–1971. Därefter Regionmusiken.

1974 genomförde han Högvakt vid Stockholms slott med regionmusiken.

Exempel på det som varit särskilt minnesvärt är deltagandet vid kung Gustav IV Adolfs besök i Belgien 1966 med Militärmusikkåren i Kristianstad.

De civila musikaliska engagemangen har inneburit dansmusik under flera år. Turné med Kristianstads Stadsmusikkår och Sonja Stjernquist i USA 1975 med bl.a. konsert i FN-huset, som sändes utöver världen från radiostationen Voice of America.

Därutöver jazzspelningar med bl.a. Arne Domnérus, Putte Wickman och Rolf Ericson och konserter och CD-inspelningar med XL-Big Band och många flera andra ensembler.

Jan Åke Eriksson

Jan-Åke startade sin utbildning vid en musikskola i Falköping

Han antogs som musikelev 1962 vid Militärmusikkåren i Kristianstad.

Trumpeten var huvudinstrumentet och oboen biinstrumentet.

Jan-Åke fick sin musikaliska utbildning vid såväl musikkåren som den 2-åriga utbildningen vid Kungliga Musikhögskolan.

Musikdirektörerna Helle Rosén samt regionkapellmästaren Folke Nilsson har varit hans musikaliska ledare.

Musikförvaltaren Harald Lindberg och musikfanjunkaren Anders Nilsson är de regementstrumslagare Jan-Åke har arbetat med.

Han var tillhörig Militärmusikkåren i Kristianstad och Regionmusiken.

Jan-Åke har också medverkat i Militärmusikkåren i Karlskrona och Ystad.

Han har genomfört högvakt vid Stockholms slott.

Särskilt minnesvärd var deltagandet med Militärmusikkåren i Kristianstad vid HMK Gustav VI Adolfs besök i Belgien 1966.

Civila musikaliska engagemang har skett i Orkesterföreningen i Kristianstad.

Han har gjort TV-spelning med Leif Uvemark och spelar med i Kristianstads Storband.

Jan Åke har, som det framgår nedan, spelat de signaler som finns på LP-skivan **Marscher och Signaler**.

Jerry Dahlskog

Jerry fick sin grundläggande orkester-skolning i Lyckeby gossorkester. Under två år var han ”lärling” vid i Militärmusikkåren i Karlskrona. Hans farfar och far hade varit basunist inom militärmusiken och hans bror trombonist där. Efter ansökan till militärmusiken blev han 1965 antagen som musikelev med placering vid Militärmusikkåren i Kristianstad.

Trombonen kom att vara hans huvudinstrument med violin och piano som biinstrument.

Jerry fick sin musikaliska utbildning vid såväl musikkåren som den 2-åriga

utbildningen vid Regionmusikskolan/
Musikhögskolan Stockholm

De musikaliska ledare som Jerry har haft är musikdirektörerna Åke Dohlin Militärmusikkåren Karlskrona, Helle Rosén och regionkapellmästaren Folke Nilsson.

Han har arbetat med flaggtrumslagaren Alf Sigurdsson Militärmusikkåren i Karlskrona och regementstrumslagarna Harald Lindberg och Anders Nilsson

Jerry var tillhörig Militärmusikkåren i Kristianstad 1965 - 1971 och under ett år, 1967 - 1968, verksam vid Militärmusikkåren Karlskrona.

Därefter tillhörig Regionmusiken, Musik i Skåne och Musik i Syd.

Han genomförde högvakt vid Stockholms slott med Regionmusiken 1974. Särskilt minnesvärt var deltagandet med Militärmusikkåren i Kristianstad vid HMK Gustav VI Adolfs besök i Belgien 1966.

De civila musikaliska engagemangen har inneburit att under 25 år vara musikalisk ledare för Åhus Blåsorkester men även att fungera som musiklärare. Dansmusik har också varit ett inslag i hans civila musikliv.

Musikkåren från tidigt 1960-tal uppställd framför Fröknagården - Kårens hemvist.

Nedre raden från vänster: Harald Lindberg regementstrumslagare, Tycho Böös, Viking Persson, Helle Rosén musikdirektör och dirigent, Jean Eriksson, Anders Nilsson, Bengt Arelund.

Mittenraden från vänster: Sture Bondesson, Gert-Åke Walldén, Sven-Erik Persson, Bengt Andersson, Per Anders Kalin, Rolf Svantesson, Kjell-Åke Persson, Roland Jönsson, Jan-Åke Eriksson.

Övre raden från vänster: Carlo Nilsson, Stig Gustavsson, Gösta Jonsson, Carl-Axel Höglund, musikeleven Fritz Arentoft, Gustav Persson, Arne Davidsson, Bengt Jivestad, Lars Göran Bringehed.

Jerry är dessutom en flitig och duktig arrangör av musik för kör och orkester.

Vardagen

Musikeleven

Musikeleven bodde på kasern. Han fick vara ute till kl. 2100. Då skulle kasernvakten ha passerats. De som gjorde värnplikt hade tiden kl. 2200 att rätta sig efter.

Stig Gustavsson berättar att han och en kamrat som musikelever hade försovit sig och tillrättavisades av musikdirektören med utgångsförbud över en lördag och söndag. Grabbarna som hade en spelning på lördagskvällen inbokad var naturligtvis inte glada. De hade dock uppmuntrats av musikdirektörens döttrar som kom med godis till de drabbade. När musikdirektören på måndagen frågade hur grabbarna haft det utbrast han efter svaret ”så-där” att ”jag och hade det nog värre. Inez (hustrun) och töserna har tjatat hela helgen och tyckt att jag varit för sträng”.

Arbetsdagen ägnades åt att lära sig slå virveltrumma och att blåsa jägarhorn. Därvid skulle ett antal signaler läras ut- antill så att musikeleven skulle kunna fungera som spel.

Dagen fortskred med egen övning på musikelevens huvud- och biinstrument eller med undervisning från en äldre musiker. Studier och undervisning i musikteori ingick också i vardagsarbetet.

Vid repetition med musikkåren fick han sitta in och lära sig att spela tillsammans med andra i en orkester.

Då musikkåren skulle genomföra konserter svarade musikeleverna för att instrument och tillbehör blev lastade och transporterade och att konsertplatsen ”dukades” med erforderligt innehåll.

Städning av logement och toaletter. m.m. samt vård av instrument sina egna, men också äldre musikers ingick i musikelevens uppgifter.

När signalblåsningen behärskades kommenderades man som **spel** för att på morgonen bl.a. blåsa signaler som **Revelj** då de värnpliktiga skulle stiga upp. Då för- och eftermiddagspasset började resp. slutade blåstes **Appell** och då flaggan his-sades och halades blåstes **Paradmarsch**. På kvällen var det signalgivning för **Tap-to** då de värnpliktiga skulle återvända till sina förläggningar för nattvila och senare följt av signal för **Tystnad** när det skulle vara tyst och släckt i förläggningen.

Musikeleven, **Spelet** kallat, var tidvis vid dessa tillfällen förlagd i kasernvakten under ett dygn tillsammans med den värnpliktiga vaktstyrkan.

Musikeleven kunde också beordras att följa högre militär chef för att i samband med större övningar utföra signalgivning för t.ex. **Eld Upphör** då en övning skulle upphöra.

Åter till Stig Gustavsson som berättar att han en vinter blev beordrad att vara **spel** hos regementschefen då denne skulle ta emot övningsbataljonen i fält. Då terrängen var snöbelagd skulle Stig medelst skidor följa rege-

mentschefen som tolkade på skidor efter en häst. Att hänga med av egen kraft på skidor var en rejäl utmaning. När han efter en mödosam förflyttning anslöt till regementschefen, som nu kommit fram till övningsbataljonen, beordrades han att blåsa signalen **Eld Upphör**.

Stig som knappt hämtat andan satte det kylslagna jägarhornet till munnen men fick inte fram ett ljud hur han än blåste. Det blev sålunda inget Eld Upphör.

Regementschefen hade emellertid överseende och Stig undslapp någon förebråelse.

Musikerna

För de etablerade musikerna bestod arbetsdagen av att undervisa yngre kollegor och att öva på sina instrument samt att repetera med musikkåren eller de ensembler man ingick i. Därutöver konserter och framträdanden i olika sammanhang.

Musikuppvisningar

Årligen genomfördes det musikuppvisningar i Kristianstads konserthus för allmänheten. Ett mycket välbesökt inslag i musiklivet. Det var framträdanden med enbart orkester men också med de yngre musikerna som solister. Insatser som också kunde vara bidrag till den unge musikerns karriär.

Musikinspektion

Ille Gustafsson kom att bli den förste musikinspektören vilket bl.a. innebar att han skulle följa upp militärmusikkårer-

na i landet något han gjorde genom att personligen besöka dem. Musikeleverna fick då visa upp sina färdigheter för inspektören. Vid ett sådant tillfälle, berättar **Ingmar Nordström**, skulle han spela upp en skala på sin klarinett vilket han gjorde oklanderligt. Inspektörens kommentar var att det gick ju bra men menade att det var en enkel skala. Ingmar tog fasta på detta och övade in en av de mera

Ingmar Nordström stavar upp en virvel då musikinspektören Ille Gustafssons inspekterar Norringarnas musikkår 1949.

tekniskt krävande skalorna på sin klarinett. Vid en påföljande inspektion valde Ingmar att spela upp den anspråksfulla skalan för inspektören Ille Gustafsson som imponerades och som ett uttryck för detta gav Ingmar en 50 öring. Sen den dagen hade han också etablerat en bra relation till Musikinspektören.

Repetitionslokaler

Musikkompaniet, som det kallades, hade sina lokaler i regementets nordvästra kasern med undantag för år 1943 då Näsby gård fungerade som repetitionslokal. Längre fram i tiden blev det s.k. "Blås ut" strax söder om kasern musikkårens hemvist. Det var tråkiga och slitna lokaler som erbjöds där. "Fröknagården" på Näsbychaussén kom sedermera att ersätta "Blås ut". Konserthusets etablissemang blev nya arbetsplatsen då Regionmusiken infördes.

Repertoar

Musikkårens repertoar inrymde marscher, Ouvertyrer, valser, rapsodier, operafantasier, musikaler och även solistiska musikstycken för olika instrument.

Konsert och spelplatser

Vid regementet

Kasern

Marschspelning för värnpliktiga
Revelj - 1.

Tapto - 2.

Marcia Carolus Rex - 3.

Regementets dag – Konsert. Parad för fanan - 4.

Konsertmusik på 1960-talet

Konsert på regementets kaserngård. Musikdirektören Helle Rosén dirigerar musikkåren.

Regementets matsal

Mindre ensemble konsert

Blås ut

Konsert för värnpliktiga och Näsbybor

Regementets Idrottsplats

Soldaterinran/ Krigsmans erinran - 5.

Krigsmans erinran

Norringarnas musikkår på regementets idrottsplats någon gång på 1950-talet i samband med Krigsmans erinran.

Kyrkplan

Korum - 6.

Officersmässen

Underhållningsmusik för officerarna

Officersmässen på P6

Ensemble ur musikkåren med musikdirektören Helle Rosén ger taffelmusik på officersmässen någon gång på 1960-talet.

Utanför regementet

Reveljen 1 maj med marschspelning genom Kristianstad följt av konsert i Tivoliparken

Konsert vid Kronohuset Stora Torg, Kristianstads konserthus, sjukhus och sjukhem, ålderdomshem, utställningar m.m. Begreppet övertid fanns inte. Dock kunde man kompenseras med ledighet.

På somrarna förkom spelningar på brunnsorter och nöjesanläggningar något som betraktades som ”betald semester”.

Konsert på Tivoli i Köpenhamn

Norringarnas musikkår under ledning av musikdirektören Sven Knutson ger konsert på Tivoli i Köpenhamn år 1949.

Instrument

De instrument som tillhandahölls var inte alltid av så god kvalitet varför musiker efterhand själva köpte sina instrument. Instrument av det större slaget var som regel ganska kostbara varför det inte var självklart att man själv skulle finansiera dessa och då fick man hålla tillgodo med vad som erbjöds.

Instrumenten krävde skötsel och underhåll något som förr blev musikeleverna uppgift. När det gällde reparationer fanns ofta någon händig musiker som kunde svara för det.

Alternativt fick instrumentet lämnas till någon av stadens musikverkstäder.

Uniform

Vardagsvis bar musikerna s.k. daglig dräkt M/39, m/52 och senare m/60. Vid musikframträdanden kompletterades uniformen till musikdräkt där det tillkom vitt skärp, vita vantar, vit notväska

och axelprydnad. Då musikkåren skulle medverka i parader m.m. gällde trupp-musikdräkt och då tillkom vit hjälm och damasker till musikdräkten.

Musikkårens noter

Musikkårens noter förvarades i ett särskilt notbibliotek. Det var en erfaren musiker, kallad notmarsk, som hade ansvaret för detta. Det gällde att tillhandahålla noter för den aktuella repertoaren och de aktuella instrumenten. Vid repertoarbyte skulle noterna samlas in, kontrolleras och arkiveras.

Notmarsken assisterade musikdirektören i införskaffande av noter och repertoarval.

Arrangörer

I musikkåren fanns det många skickliga arrangörer vilket var en stor tillgång.

Här kan nämnas Helle Rosén, Carl-Axel Höglund, Gösta Jonsson och Jerry Dahlskog vilka var och en satte sin egen prägel på musiken som de arrangerade.

Även det civila musiklivet har genom åren kunnat anlita dem för sina skiftande musikaliska evenemang.

Regementsmarscher och marscher förknippade med Norringarna

Nylanders Regementsmarsch

Komponerad av musikdirektören vid regementet, August Reinhold Nylander. Marschen torde fungerat som regementsmarsch från 1880-talets senare del intill någon gång på 1900-talets första decennium

Auf Nach Valencia.

Komponerad av Julius Eisengräber. Marschen kom att efterträda Nylanders Regementsmarsch. Göta Artilleriregemente – A 2 gjorde också anspråk på att det var deras regementsmarsch

På Marsch

Komponerad av musikdirektören vid Svea ingenjörsmusikkår, Sam Rydberg.

Marschen antogs 1944 efter en utlyst tävling om en ny regementsmarsch.

Samtidigt som man fick en svensk marsch undanröjdes problemet med att A 2:s anspråk på Auf Nach Valencia.

Gripen

Komponerad av musikdirektören vid regementet Ille Gustavsson och tillägnades regementschefen Friherre Marks von Württemberg. Marschen kom att antas som Norra skånska pansarbrigadens marsch.

Björneborgarnas Marsch

Okänd kompositör. Inspirerade Georg Carl von Döbeln så att han kom att använda den vid Björneborgs regemente. Är idag finska försvarsmaktens honnörsmarsch. Används vid högtidliga sammanhang.

Signaler på jägarhorn

Vid infanteriet fanns år 1925 nitton signaler för jägarhorn och 16 för trumma.

Befäl och manskap skulle känna till innebörden av dessa.

Det var musikeleverna och de yngre musikerna som kommenderades till spel för att utföra signalgivning på kasern

och i fält eller som nedan vid en internationell tävling.

Fanfar på jägarhorn

Musikfuriren Kjell-Åke Persson blåser fanfar vid VM i Militär Femkamp som ägde rum på I 6 1958.

Infanterisignaler

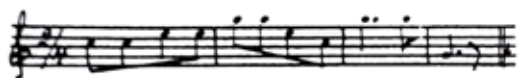
Appell, Eld, Elden är lös, Eld Upphör, Flyglarm, Framåt, Förgaddring, Generalmarsch, Halt, Inryckning, Korum, Larm, Paradmarsch (Flaggsignal), Revelj, Tapto, Tropp, Tystnad, Uppställning, Fanfar för jägarhorn.

Igenkänningsignal

Varje regemente hade en igenkännings-signal

Igenkännings signaler spelade en stor roll vid stora gemensamma sammandragningar av regementen och kårer. På så sätt var det lätt att identifiera och hålla samman enheterna. Signalen användes även vid samling kompanivis i kompanilokalerna, vid gemensam samling av hela förbandet till förbandsche-

fen eller då denne kallade sina underlydande chefer till sig för ordergivning. Oftast har igenkänningssignalen använts som tystnadssignal. Då den ljud skulle ljusen i logementen släckas och soldaten påbörja nattens vila.

Norringarnas Igenkänningssignal

Musikkårens ensembler

I musikkåren hade det sedan länge funnits mindre ensembler bestående av en salongsorkester (Stråk och blås) en brassensemble, samt en ”Blåsarkvintett 65”,

”Blåsarkvintett 65” med Marinens musikkår Karlskrona i Frankrike år 1979.

Från vänster: Carlo Nilsson, Stig Gustavsson, Anders Nilsson, Bengt Andersson och Arne Davidsson.

som framgent kom att få nationell uppmärksamhet som en av landets ledande regionmusikgrupper.

Omdaning till regionmusik 1971 innebar att till stor del framträda i småensembler. Därmed var Kristianstadsavdelningen väl förberedd.

Brassensemblen Norringesexteten poserar i Norringesalen på regementet i uniform modell äldre och med vissa instrument som tillhörde gamla tiders besättning.

Från vänster: Jerry Dahlskog, Torbjörn Bengtsson, Arne Davidsson, Urban Stenqvist, Jan Åke Eriksson och Gustav Persson.

Högvakten i Stockholm

Högvakten vid Stockholms och Drottningholms slott är den högvaktsvaktstyrka inom svenska försvarsmakten som vaktar Stockholms slott och Drottningholms slott samt utgör statschefens och kungafamiliens honnörsvakt. Vakten ingår samtidigt i den militära beredskapen i Stockholm. Livgardet är det förband som genomför flest vaktdygn, omfattande cirka 200 årligen. Utöver detta fördelas vakttjänsten mellan Försvarsmaktens olika förband, inklusive hemvärnet och andra frivilliga försvarsorganisationer.

Högvaktsavlösningen på Stockholms slott äger rum på yttre borggården och genomförs antingen som **stor högvaktsavlösning** med musikkår eller spel (trumslagare och/eller trumpetare) eller som **liten högvaktsavlösning** utan musik och då även utan parad för fanan.

Vaktparaden till fots avgår vanligen från **Armémuseum**.

Beriden vaktparad utgår från **Kavallerikasern**.

Under november och december sker avmarsch däremot från **Mynttorget** med undantag för jul- och nyårshelgen.

Musikkåren i Belgien

1966 fick musikkåren det hedersamma uppdraget att följa HMK Gustav VI Adolfs statsbesök i Belgien. Kåren kom att under 10 dagars vistelse framträda med marsch- och konsertmusik. En minnesvärd upplevelse för såväl musikerna som belgarna.

I årsboken Norringen 2003 finns en uttömmande redogörelse för besöket. Det är Per Anders Kalins dagboksanteckningar som sammanställts av Claes-

Musikkåren från Regionmusikavdelningen i Kristianstad i täten för vaktparaden under marsch på Norrbro på väg till stor högvaktsavlösning på Stockholms slott 1974. Anders Nilsson leder som regementstrumslagare musikkåren.

Göran Andersson och foton som tillhandahållits av Arne Davidsson.

Musikkåren under en mottagningsceremoni i Bryssel då kåren medverkar i HMK Gustav VI Adolfs statsbesök i Belgien 1966. På bilden till höger Gert-Åke Walldén och Harald Lindberg som bär regementstrumslagarens gehäng.

Skivinspelning

Den 17 – 18 november 1976 gjordes en skivinspelning med titeln **Marscher och Signaler** av Kristianstads och Karlskronas regionmusikavdelningar. Det var en samproduktion av Regionmusiken och Kamratföreningarna vid P6/Fo14 och A3. Dirigent var regionkapellmästaren Folke Nilsson. Jan-Åke Eriksson, trumpetare, svarade för signalblåsning. Producent var Leif Uvemark, välkänd trumpetare och storbandsledare.

Skivan innehåller marscher och signaler som förknippas med Norringar resp. Wendister.

*Skivomslag för "Marscher och signalen"
Bild – Layout Tommy Nilsson*

Innehåll

Marscher vid Norra skånska regementet

Nylanders Regementsmarsch – Arr. Carl-Axel Höglund

Auf Nach Valencia – Arr. Helle Rosén

På Marsch - Arr. Jerry Dahlskog

Gripen – Arr. Carl - Axel Höglund

Signaler på Jägarhorn – Infanterisignaler

Marscher vid Wendes Artilleriregemente och armé gemensamma marscher

Siegestrophäen – Regementsmarsch – Kompositör och arr. Carl Friedemann
General Cardell – Kompositör musikstyckjunkare vid Wendes Einar Olausson –

Arr. Helle Rosén

Kungl. Skånska Husarregementets Travmarsch – Generalmajoren Gösta Bergenstråhle –

Arr. Carl - Axel Höglund

Svenska Arméns Paradmarsch – Kompositör Carl Anton Philipp Braun – Arr. Gunnar Medberg

Svenska Arméns Taptö – Kompositör Johan Heinrich Walch - Arr. Gunnar Medberg

Signaler på Signaltrumpet

Musikkårens Kamratförening

Kungl. Norra Skånska Regementets Musikkårs Kamratförening bildades 1931 med musikkårens direktör Ille Gustavsson som ordförande.

Ändamålet med föreningen var att verka som sammanhållande länk mellan i tjänst nu varande och f.d. medlemmar samt verka för främjandet av ett gott kamratskap.

Föreningsmedlemmarna har årligen träffats för årsmöte och umgänge.

Man har jubilerat vart tionde år och firat med trivselsefrämjande inslag tillsammans fruar och fästmän. Dessa jubileer har dokumenterats på film.

Förttydliganden

1. Revelj

Revelj (av franska *réveil*, från *réveiller* ”väcka”) är en militär signal som ges på morgonen som ett tecken på att manskapet skall stiga upp. Revelj kan spelas på trumpet, jägarhorn eller trumma. Den kan även spelas av en hel musikkår. I läger och på skepp kunde reveljen förr föregås av ett kanonskott.

2. Taptö

Taptö är en militär signal på kvällen som innebär att manskapet skall återvända till sina förlägningsplatser för att

Svenska Arméns taptö framförs av Norringarnas musikkår 1958 väster regementets kanslihus.

gå till nattvila. Den kan ges med jägarhorn, signaltrumpet eller trumma. Ordet taptö härstammar från Trettioåriga krigets dagar. Efter taptöt var all utskänkning förbjuden och ölutskänkningen avslutades genom att marketentaren slog tappen i öltunnorna, «tapp till!», på lågtyska tap toe! ”Svenska arméns taptö» är ett konsertnummer som spelas av en hel musikkår. Det har, liksom «Svenska arméns revelj», tillskrivits kung Oskar I och är sannolikt komponerat av en tysk musiker Johann Heinrich Walch.

3. Marcia Carolus Rex.

Marcia Carolus Rex (direkt översatt: *Marschen Kung Karl*, officiellt: *Karl XII:s marsch*) är en svensk militär-

Musikdirektören Ille Gustafsson under ledning av Norringarnas musikkår som på 40-talet framför Marcia Carolus Rex på regementets kaserngård.

marsch, uppkallad efter kung Karl XII. Den utgavs av den svenske tonsättaren Wilhelm Harteveid (1859–1927), bosatt i Ryssland. Han påstod sig ha hittat noterna i stadsarkivet i Poltava, något som även påvisades på 1970-talet då Lars Hulténs forskarteam visade att musiken till stor del är hämtad från en rysk marsch kallad ”Moskvas lantvärns marsch”.

Marschen förekommer likväl ofta som ett av huvudnumren på svenska militärmusikkårens program.

4. Parad för fanan

Parad för fanan är en militär ceremoni som innebär att rikets flagga (Sveriges örlogsflagga) eller regementets fana eller standar bärs framför förbandet. Förbandet hälsar under tiden fanan med honnör, enskild ställning eller skyldra gevär. Detta är en gammal ceremoni, vars grund är att man förevisade förbandets fälttecken, så att soldaterna skulle känna igen det.

Under parad för fanan bär fanbäraren fanan tio steg framåt, gör sedan helt

om och marscherar tillbaka. Under tiden spelas en paradmarsch.

5. Soldaterinran/Krigsmans erinran

Soldaterinran, som tidigare benämndes Krigsmans erinran eller Erinran om krigsmans förpliktelser, skall enligt bestämmelserna meddelas under värdiga former. Texten förmedlas ofta under en högtidlig ceremoni, varvid förbandschefen även upplyser soldaterna eller sjömännen om förbandets traditioner och historiska bakgrund. I regel deltar förbandets fana med fanvakt och stor flaggning beordras. Korum och krigsmannabön kan förekomma. Ceremonin avslutas med nationalsången.

Krigsmans erinran hade följande lydelse:

”Krigsman skall frukta Gud och vara Konungen huld och trogen. Han skall med nit och trohet uppfylla alla de plikter, honom i tjänsten åläggas, samvetsgrant och efter bästa förmåga verkställa mottagna befallningar och föreskrifter samt vid alla tillfällen iakttaga ett värdigt och rättskaffens uppförande. Hans oavlåtliga strävan skall vara att väl bereda sig för krigets värv. Vid ofred skall han mot rikets fiender sig städse manligen och väl förhålla samt med liv och blod Konung och Fädernesland försvara.”

– Ur *Soldatinstruktion för infanteriet*, 1942.

Krigsmans erinran ersatte 2 december 1887 krigsmannaeden och ändrades 1966 till soldaterinran.

6. Korum

Korum (ackusativ av lat. chorus, eg. ”en sjungande skara”) kallas den gudstjänst, som morgon och afton förrättats vid varje svensk trupp och bestod däri, att en psalmvers sjöngs före och efter en bön, vilken upplästes av någon bland manskapet. Efter gudstjänstens slut utropade befälhavaren ”Gud bevara konungen och fäderneslandet!”, vilket upprepades av truppen.

Källförteckning

Wikipedia.

Hur svensk militärmusik blev civil av Sven Heilo.

Sno värvning till musiken – Harry Netzell

Sture Lundén - SMmf

Lars C Stolt – Militärmusiksamfundet

Project Runeberg – Vem är Vem?

Kungl. Västernorrlands Regementes Musikkår av Jan Molander

Inte bara musik....samtal med Ingmar Nordström av Christer Nilsson

Musiker och folkbildare : fem porträtt av musiker som började sin bana inom militärmusiken av Maria Westvall

Norringen 2016 får mig att minnas

av Knut Björkenstam

Efter att under de nyss timade helgerna ha avnjutit Norringen 2016 så har det fått mig att i tankarna gå tillbaka i tiden. Anledningen härtill är av tvenne orsaker, nämligen artiklarna *Om rekrytering* samt *Då och nu*. Jag börjar med den förstnämnda.

Den omskrivna rekryteringsbroschyren erinrar jag mig mycket väl, när jag ser den. Den stilige officeren på omslaget torde vara Christer Nedström, officer vid Svea livgarde. Han övergår så småningom till civil verksamhet. Vi gör Infanteriets kadettskola i Ulriksdal tillsammans 1957 – 1958.

Examensbilden på Karlberg från 1960 visar förutom Roland Appelquist även Ingvar Gustafsson, Fältjägarna, samt Lars-Erik Österdahl, ”Våra vita grenadjärer”. Jag är en av de utexaminerade fänrikarna men ej synlig i bild.

Åke Moberg minns jag mycket väl, dock ej som terränglöpare men väl som handbollsspelare. Jag erinrar mig en handbollsmatch i den till idrottshall omgjorda A 3-kasernen utmed Västra storgatan, då min pappa och jag någon gång i slutet av 1940-talet bevistar en handbollsmatch mellan Norringarna och Karlskronaflottan. Infanteristerna vann och i en av stadens tidningar stod dagen därpå: ”I 6 sköt flottan i sank.”

Så återser jag legendaren Rikard Nilsson. Om honom skriver jag i Norringen 2000. Där glömmar jag dock nämna, att några dagar innan han reser ner till Kris-

tianstad besöker han mitt föräldrahem i Gävle för att från min pappa överta dennes Norringeknappar för såväl m/39 som för m/ä.

Så över till artikel nummer två. Vilka fantastiska bilder av de vackra byggnaderna på Näsby gård. Det är bara tråkigt att den förnämliga mangårdsbyggnaden revs. Den borde väl ha varit värd att bevaras. Jag saknar dock något om den stora och vackra trädgård som tidigare fanns. Den är vid vår ankomst till Kristianstad uppdelad i två hälfter, en något mindre del närmast Araslövssjön samt en större del i övrigt. Den senare arrenderar min pappa under många år fram till flyttningen till Gävle och Hälsingarna. Om denna trädgård samt andra minnen från 1940-talet i ”Lilla Paris” skriver jag i Norringen 1999.

Några Norringar kanske erinrar sig att få fältet intill Näsby gård finns på 1940-talet en stor halm-/höstack. På denna sitter en dag en kamrat och jag intar sockerdricka och smörgås med prickig korv, då vi plötsligt hör ett intensivt brummande bakom ryggen. Vi vänder oss om och ser ett ”moln” snabbt närma sig. Vi lägger oss raklånga ner, ”molnet” passerar över oss och försvinner. Vi förstår att det var en bisvärm som passerade. Tänk om ...

Det skrivs också om en branddamm intill Näsby gård. I del av övningsområdet, som ligger mellan trädgården och Araslövssjön, finns en eller två mindre

dammar. Över dessa skall soldaterna ta sig antingen via en lina eller balansgång på stock. Mina kamrater och jag uppmanas då att slänga stenar i dammen på det att stocken skall bli blöt och soldaterna följaktligen halka och plumsa ner i vattnet. Inte så roligt för dem.

Intill dessa dammar finns två ”stridsvagnsattrapper” försedda med rörliga torn. Dessa leder till häftiga pansarduell mellan mina kamrater och mig. Upphittade tomhylsor och handgranatsattrapper förhöjer stridsvärdet.

När jag läst *Då och nu* söker jag i familjearkivet och finner en brevväxling mellan Ester Månsson och pappa från sommaren och hösten 1949. Familjen Månsson, som bor intill ”vår” trädgård i ett sedan länge rivet hus, skall ta tillvara sommaren skörd av bär och frukt och skicka till familjen i Gävle. Så här skriver fru Månsson.

*

Näsby gård 16-7-49

Goddag herrskapet!

Jag vill skriva ett par rader och tala om att jag har kokt krusbären (inte dom engelska), dom ska jag ta nästa vecka. Saft har jag kokt av bären med svarta vinbär och rabarber. De röda vinbären tar fåglarna efterhand som de mognar. Jag fick ju 4 kg socker men det har gått åt 5 kg, ty jag trodde att Ni ville ha vad där blev. Jag undrar nu hur Frun har det med sockerkuponger. Ska jag koka in päron till hösten får jag nog ha 2 kuponger och så 1 som jag lagt till. Kan Frun undvara fler är jag tacksam. Där kanske blir några hallon till ett par flaskor saft.

Ja, Majoren nu blommar trädgården som bäst.

Sänder härmed räkning som majoren bad om. Karl har höstat här denna vecka.

Slutar nu med hälsning från oss båda.

Karl och Ester.

(Karl Månsson, Fack 2050, Kristianstad 2).

Näsby gård d. 1 aug. 49

Bästa herrskap!

Hjärtligt tack för brev med innehåll, samt för pengar. Sockerkupongerna kom väl till pass. Hallonen har ju mognat nu. Jag har plockat 2 l. på Majorens, och hade det inte varit så regnigt, så hade där blivit fler men nu ruttar de bort.

Jag har en tråkig nyhet att meddela Eder. Ett av päronträden (vars päron jag skulle koka in), det som stod närmast vårt, blåste ner i förra veckan, när det hemska ovädret drog förbi.

Det ovädret förstörde så mycket. Dalierna bröts och Majorens frukt fick mycket svåra skador utav hagel, särskilt cannikerna säger Kalle. Han var och titta på dem.

Kalle ska gå in och se om han finner den där saxen åt Majoren, när kaptenen är där. Men ännu har vi inte sett honom. I dag har här varit en pojke från regimentet och skyfflat gångarna. Så kanske kaptenen kommer i morgon. Då ska jag tala med honom.

Jag får nu sluta mitt trams för denna gång med många hälsningar till Eder alla. Roligt höra att Ni trivs där uppe. Hoppas Ni har bättre väder där än här. Det regnar och är så kallt i dag.

Vänligen Ester och Karl Månsson.

Näsby gård den 30 sept 49

God dag Bästa Herrskapet!

Nu äntligen har jag blivit färdig, eller jag får säga att päronen har blivit färdiga. Det var inte många, men de voro rätt granna, de som fanns. Det är väl ovädret som drog förbi, som knäckte det andra päronträdet, som har fördärvat frukten så hemskt här.

Ja, nu har jag gjort mitt bästa. Hoppas nu bara Herrskapet blir nöjda med lådans innehåll. Hoppas att det är helt, men jag tycker jag har packat det såväl jag kunde.

Jag tackar för fallfrukt, som Majoren lovade att jag fick plocka. Tack vare att sockret har blivit fritt har man ju kunnat koka mos.

Jag gör en liten förteckning på vad jag köpt utom sockret jag fick.

4 st burkar à 74 öre st	2.96
Därtill gummiringar, 8 öre st	0.32
Atamon	0.50
Lack	0.50
5 st kork à 12 öre st	0.60
5 kg socker à 81 öre kg	<u>4.05</u>
	8.93

Här är utlägget och vill Majoren jämna till det till 10 kr så ska jag inte ha mer för besväret i år eftersom jag har fått fallfrukt.

Men jag hoppas nu Ni skriver ett par ord med detsamma, för jag kommer att gå och vara orolig tills jag får höra något om det har kommit fram helt och riktigt.

Ja, Majoren nu börjar det gulna i våra trädgårdar. Det är höst. Kalle håller på om kvällarna att plocka ner äpplen. Nu är det inte många kvar. Det är synd frukten är så skadad i år av hagel. Jag undrar

om Majoren har funnit sin sax?

Min make förenar sig med mig och sänder de hjärtligaste hälsningar till Eder alla.

Eder tillgivna E. Månsson.

Näsby gård 27 – 10 -49

God dag mitt Herrskap!

Jag får tacka så mycket för pengarna, vilka har kommit mig tillhanda för länge sedan. Fast jag blir aldrig färdig till att skriva. Jag ber om ursäkt därför.

Hör att lådan har kommit helskinnad fram. Det var glädjande. Hoppas nu bara innehållet blir till belåtenhet. Jag måste tala om för Majoren att den fruktansvärda orkanen som drog över här i måndags knäckte det andra lilla päronträdet, vars frukt Ni har på burk. Det var synd.

Jag har nu inget mer av vikt att omtala utan ber om våra hälsningar till Fruen och Barnen från oss.

Skulle Ni vilja skriva ett par rader på ett papper någon gång skall jag med glädje svara därpå. Det skulle vara roligt och höra från eder någon gång.

Vänligen Ester och Karl Månsson.

*

Jag kan intyga att vi har stor glädje av fru Månsson arbete och njuter länge av frukt, saft och bär från den härliga trädgården. Pappa tar med sig en hel del plantor från trädgården så vi får en prunkande rabatt intill balkongen vid vår bostad i Gävle. Den vårdar och utvecklar pappa nästan fram till sin död i mars 1987.

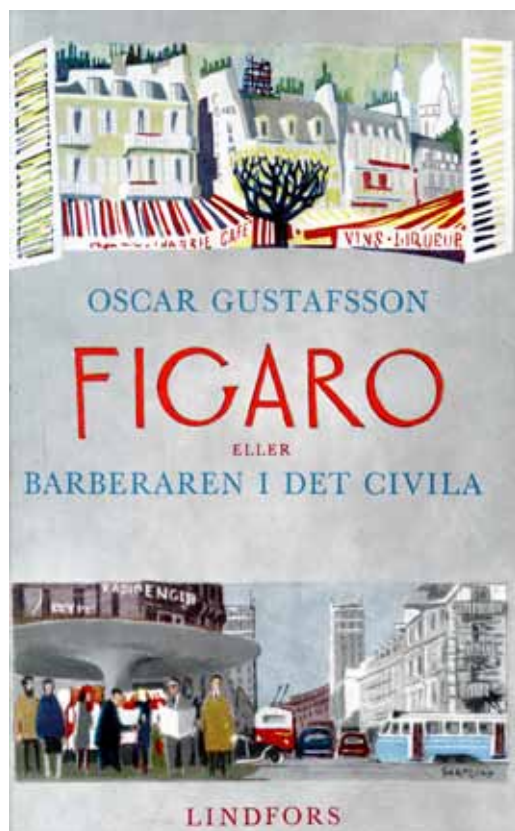
Se här vad en artikel i Norringen kan få för följder.

Från damfrisör till säkerhetschef

Under mina tidiga tonår drev min far en firma som gjorde inredningar till damfrisörsalonger. Han gjorde bl.a. inredningen till Zimmerman i Kristianstad, men även inredning till en salong i Stockholm med namnet la Vogue. Innehavaren hette Oscar Gustafsson, en banbrytare inom svensk hårvård för damer. Jag träffade honom faktiskt en gång under tidigt 60-tal då jag fick följa med min far till Stockholm och besöka la Vogue. Monsieur Oscar, som han kallades under sin utbildnings- och praktiktid i Frankrike, skrev sedermera en biografi som han skänkte med dedikation till min far. Den läste jag ett antal gånger och under höstterminen, 4:e året på Praktiska Real, hade jag bestämt mig; jag skulle bli damfrisör! Min far stöttade mina planer och ordnade en praktikplats på en salong i Kristianstad att tillträda efter erlagd realexamen.

Men, så hände sig följande: Under tidig vårtermin 1969 dök det upp ett anslag på Praktiskan som bjöd in till information i Läroverkets aula om Flygvapenpojkarna. Jag och några till från skolan gick dit och intresse väcktes. Plötsligt befann jag mig i serviceförrådet på F10 och kvitterade ut grönställ, mössa, skor, stövlar och säkert mer som jag förträngt. Allt trycktes ner i en resväska av pressad papp med läderspännen.

Under våren deltog jag i en helgövning som tornsvala, det vill säga att klättra upp och ner i ett hisnande högt luft-

bevakningstorn och spana efter fientligt flyg. Vad mer vi gjorde har jag förträngt, men så uppstod i alla fall ett intresse som resulterade i att jag skickade in en ansökan till Flygvapnets Uttagningskommission om att bli antagen vid Flygvapnets Markstridsskola, FMS, på F14 i Halmstad. Under sommaren blev jag kallad till F14 för att under tre eller fyra dagar (minnet sviker) testas. Det dröjde några veckor men sedan kom besked om att jag blivit antagen!

Nu inträdde ett nytt och omvälvande skede i livet. Den 1 september 1969 steg

Prydlig befälselev

jag som 18-åring åter av tåget i Halmstad och blev bussad till F14 för att inträda i Korpralskolan för att bli trupputbildare. Vi var ca 30 elever och våra befäl bestod att sergeanten Jönsson och överfurirerna Larsson och Sjö. Jönsson var

sprungen ur flygvapnet medan överfurirerna hade växlat över från I16 till F14. Det blev mycket exercis, mycket vapenövningar, många veckor på övningsfältet i Tönnersjö, handgranatskastning på Ringenäs skjutfält, patrullerande vaktjänst bland hangarerna, utbildning i att skriva maskin, civila ämnen några dagar i veckan under höst- och vårtermin, vinterutbildning i Hemavan, harvande på Galgberget dragglände OBHÅLD (ja, jag vet att i armén säger man OBSLÖS, men nu var jag i flygvapnet...), sa jag mycket exercis? Halmstad blev under våren 1970 utnämnd till Årets stad och detta firades med kungabesök och fanvakt. Därav mycken exercis.

Omvälvande? Ja på många sätt. Jag hade under våren blivit vuxendöpt i baptistkyrkan Betel i Kristianstad (fast jag måste erkänna att den polityren rask rann av mig i umgänget med flygets glada gossar och att annan påverkan upphörde). Jag förlovade mig med min Ewa under hösten. Ewa hade redan 1966 raggat upp mig på ett scoutläger på Ivö,

Maskinskrivning. Svårt!

1970

men det är en annan historia. I alla fall så har vi nu, 2017, varit ett par i 51 år.

Året gick fort och de flesta av oss godkändes och utnämndes till korpraler. Några av kamraterna blev inte godkända och fördes över till andra flottiljer för att fullfölja sin tid. Det var nämligen så märkligt beskaffat att vi blev anställda som befälselever när vi ryckte in på skolan och fick månadslön. Det var väl bra, men å andra sidan så räknades inte de första sex månaderna som värnplikt.

Korpralsfesten hölls på ett värdshus i Simlångsdalen. Om den finns intet att förtälja.

Under Furirskolan blev tonvikten lagd på trupputbildningens ädla konst. Vi fick bland annat lära oss att utnyttja rösten. Det gick så tillväga att vi delades upp i två grupper, uppställda på led på fotbollsplanens respektive kortsida och nu skulle det kommenderas! Oj, vad det

hojtades. Säkert en nyttig övning inför kommande övningar på landets flottiljer med bakgrundsljud av tjutande jetmotorer...

Vi fick en veckas hundförarutbildning på F10 (kul) och vi fick träna på skarpa beväringar på både F10 och F16. Vinterutbildning på nytt i Hemavan. Utöver kpisten fick vi ut pistol m/40 och gevär m/96. Vi bodde två och två i en mindre kasern än under Korpralskolan och i våra traskåp på rummen förvarades vapnen. Ihopsatta, färdiga för användning. För oss som gillade att skjuta pistol var det fritt att på kvällarna gå ner till pistolbanan vid Mickedalagrinden.

Hemmavan

Även detta år gick fort och i slutet av augusti 1971 blev vi utnämnda till furirer och fick våra stationeringar. Om jag

minns rätt blev min kommendering F18 i Tullinge, men då hade jag redan bestämt mig för att byta bana i livet.

Nu tänkte jag i stället bli mätningingenjör! Skolan fanns i Kristianstad, alldeles intill mitt "alma mater", Praktiska Realskolan. För att komma in där behövdes praktik och jag fick anställning vid Lantmäteriet som praktikant (stavas Pinnapåg). Det var en riktigt rolig och lärorik tid, men efter några månader insåg jag att arbetsmarknaden för mätningingenjörer var dyster. Det fanns för många av dem, fler av dem gick som pinnapågar efter avslutad utbildning. Då tänkte jag om på nytt och satte mig ner och skrev ett brev till P6. Jag förmodar att det hamnade på Personalavdelningen. Jag presenterade mig, berättade vilken utbildning jag hade och frågade helt sonika om det fanns jobb för mig som trupputbildare. Svaret kom nästan med vändande post. Jag var välkommen på en tre månaders provtjänstgöring.

I mitten av mars 1972 steg jag in genom grindarna, blev mött och eskorterad till Livkompaniet och anmälde mig för kompanichefen, major Lars Möller. Jag fick göra min provtjänstgöring som instruktör på BSI och där mötte jag mina blivande kollegor. Chef för BSI var löjtnant Ove Månsson. Det jag minns mest från de tre månaderna var en kvällstjänst där jag skulle utbilda BSI-eleverna i hur man använder avståndsinstrumentet. För att göra en lång historia kort så glömde vi (jag) ett instrument på Hjärtrebacke som inlämnades av en ärlig civilist dagen därpå. Detta resulterade i en formidabel utskällning hos bataljonschef Krappe.

Den har jag funderat på att föra in i min CV...

Efter genomförd provtjänstgöring fick jag erbjudande om fortsatt anställning, men detta under förutsättning att jag genomförde IS1 tillsammans med BSI-eleverna. Detta för att få nödvändig pansarskyttekunskap. Nemas problemas tyckte jag och plötsligt stod jag i ledet tillsammans med Anders Lekander, Bertil NEB Andersson, Bengt Heinmert, Bo Persson, Dick Sandy Nilsson, Johnny Bengtsson och Sven-Åke SÅS Svensson. Vilket gäng! IS1 bytte namn till GS2

Fria kriget på Vångaberget. Johnny Bengtsson i täten

den 1 juli, samtidigt med ny befälsordning och plötsligt var även mina kolleger furirer. Chef GS2 var major Nils-Arne Bidsell.

De mest minnesvärda händelserna den sommaren och hösten var att jag gifte mig med min Ewa och att förlovningsringen fick klippas bort efter ett hopp från en PBV. Den fastnade i ett

antennfäste. Ärren finns kvar, så även ringen. Nu lagad.

Nu följde några år som instruktör och överfurir på 7:e kompaniet, först ett år på en pansarskyttepluton under löjtnant Kjell Rosenqvist sedan en pansarvärnspluton med löjtnant Lars Lindberg som chef. Kompanichef var major Claes-Göran Andersson. Under en skjutvecka i Rinkaby, i I6 gamla läger, yttrade han frankt ”överfurirerna åter med truppen”. Tänk vad som dyker upp i minnet när det rannsakas... PV blev så småningom det jag sysslade med mest. Kapten Kjell Olofsson var vår guru, men när han så småningom blev guru inom Gruppriktad utbildning tog kapten Carl-Johan Kalle Nilsson över den rollen. PK, plutonsofficerskursen 1975 resulterade dels i befordran till sergeant, dels att jag fick möjligheten att växla karriär till kompaniofficer. Chef för PK var major Anders Sifversson. Armén förstod nog inte vilka kvalitéer som gavs vid Praktiska Realskolan i Kristianstad så jag fick börja med två år på Försvarets Gymnasieskola. Snacka om en räkmacka! Jag önskar att jag hade fått de betygen på Praktiskan. När vi flyttade till Uppsala hade Ewa och jag blivit fyra. En pojke, Rickard på två år och en flicka, Katarina som var tre månader vid flytten. De var kvar i Uppsala under gymnasietiden men flyttade hem då jag började på Arméns Kompaniofficersskola, AKS.

Under de två åren på FGS var jag ensam P6-are men på AKS fick jag sällskap av de blivande goda vännerna Lasse Johansson, Peter Carlsson och Roland Johansson. AKS gav en enastående bra

utbildning som bland annat innehöll vinterutbildning. Var? Hemavan så klart. Tredje rundan för min del. Där blev jag regementsmästare i grenen 15 km skidloppning. Åtminstone hävdar jag det eftersom det bara var vi fyra bland P6 befäl som genomförde tävlingen. Kapten och idrottsofficer Bosse Steen hade föga förståelse för mina synpunkter.

Hösten 1978 trädde fyra nybakade fänrikar in genom grindarna på P6 och möttes av kaptenen, förre förvaltaren, den imponerande och (lite) skrämmande Alf Ingelsson. Han gratulerade till utnämningen och undrade i nästa andetag när vi ville åka på kommendering till PS i Skövde. Det var ett välkomnande det. Första tjänsten efter AKS var som stf plutonchef på pionjärplutonen. Den tjänsten var ett vitt fält för mig och dessutom blev jag plutonchef efter bara någon månad när kapten Kjell-Åke Jönsson flyttades upp som stf kompanichef med John-Erik Jocke/JTK Johansson som kompanichef. Då var det skönt att ha fanjunkarna Ronny Lewin och Glenn Nordholm som instruktörer. Därefter blev det pansarvärn vilket kändes mer tryggt.

Truppslagsskolan på PS, även den en alldeles utmärkt utbildning, resulterade i en befordran till löjtnant och fortsatta plutonchefsuppdrag. Mestadels inom pansarvärn, men jag hann även med ett pansarskytteår i Skövde. Kaptensgraden kom lite tidigare än väntat på grund av ännu en ny befälsordning. På slutet av 80-talet fick jag gå Arméns Sjukvårdsinstruktörskola i Stockholm (ännu en top-penutbildning) och blev chef för sjuk-

vårdsplutonen på trosskompaniet när jag kom hem. Innan dess hamnade jag på trosskompaniet som chef över Am- och drivmedelstropen. Ännu ett vitt fält men här hade jag fanjunkarna Uno "Diesel" Pettersson och Per-Åke "Pelle Näsüm" Svensson som stod för kunskapen.

Under hela 80-talet fick jag även jobba som instruktör på värnkompanier som gjorde repövning på sensornerna. Huvudinriktningen var Ksp m/36 som den hårde kaptenen Jan Gimre drillade mig i. Jag hade fått utbildning på den i flyget men det var ju då det. Det var en pjäs som jag tog till mitt hjärta plus att det var himla roligt att arbeta med rep-gubbar i min ålder och äldre. Att kapten Mauritz Nilsson vid något tillfälle på kompofffmässen kallade mig för NE, dvs Norra Europas främste expert på m/36 skäms jag inte för. Sommaren 1989 var jag, trots att jag då var sjukvårdsbefäl, chefsinstruktör vid ett värnkompani på Knislingebasen. Det tyckte jag var rätt kul.

1990 tjänstgjorde jag fortsatt på 8:e kompaniet med major Bengt Mohlin som chef och min gode vän kapten Lasse Johansson som ställföreträdare. Bengt åkte till Libanon som chef för stab- och trosskompaniet på underhållsbataljon L104 och plötsligt ringde telefonen på mitt befälsrum. Det var Bengt. De hade en vakans som ställföreträdare på för-rådskompaniet. Ville jag? Jag ville. Bataljonschef Mats Jonsson gav sin välsignelse och efter någon vecka befann jag mig på Ing 1 för utbildning. Där fick jag ett nytt erbjudande att bli MTO och chef

Familjen i Swedish Garden

för tekniska detaljen (!). Uppgiften var lite vag men lönen högre. Jag tog erbjudandet. De sju månaderna i Libanon är bland det bästa jag gjort i min militära karriär. Överstelöjtnant Krister Weidenmark var stf bataljonschef, en man som jag kom att beundra mycket. Ett smolk i bägaren var att jag missade övning Gripen, en övning som jag förstått av tidigare årsbok från Kamratföreningen var unik. Ewa och barnen, nu utökade med Thomas, kom på besök under två fina veckor då vi utforskade Israel.

Efter avslutad FN-kommendering hösten 1990 sökte och fick jag en tjänst på HVFriv. Samtidigt utbildades mitt trosskompani, XJ vid major Janne Jönssons 1:a Pbat så jag tillträdde inte tjänsten på HVFriv förrän efter muck 1991. Då hade jag redan nya planer. Strax före muck fick jag äntligen gå främst i Fanvakten efter ett antal 2:e fanföraruppdrag under åren. Jag tog den ärofyllda uppgiften på stort allvar och eftersom vi har en ganska lång korridor på ovan-

1991

våningen hemma, kunde jag gnugga in fanmarschen med helomvändning och marschantråde där. Med en Walkmans öronpluggar insatta och ett kvastskäft i händerna marscherade jag fram och tillbaka, fram och tillbaka. Jag noterade aldrig förvånade barn som yrvakna smög ut och frågade en något mindre förvånad hustru vad pappa höll på med. Fanmarschen gick alldeles utmärkt. Jag missade inte en takt! Mycket tack vare ett bra kvastskäft.

Länsstyrelsen i Kristianstads län hade utlyst en tjänst på Försvarenheten som förre chefen för Sektion 1 vid P6/Fo 14, överstelöjtnant Bertil Kleberg ledde som Försvarsdirektör. Jag sökte och trots synnerligen vaga kunskaper om den civila delen av totalförsvaret fick jag tjänsten som byrådirektör och chef för Beredskapssektionen. Uppgiften innebar att utbilda och öva länets 13 kommunledningar med syfte att öka deras förmåga att möta de krav som följer

vid höjd beredskap och krig. P6 gav mig tjänstledigt och redan efter några månader förstod jag att jag kommit till länsstyrelsen för att stanna, så jag lämnade in min avskedsansökan. Anita Bråkenhielm var landshövding och en utmärkt danspartner vilket jag fick uppleva vid ett par julfester.

Dock förlorade jag inte kontakten med P6/Fo 14 eftersom samarbetet mellan länsstyrelse och försvarsområde var intimt. Jag ingick i länsstyrelsens krigsorganisation och vid mitt första besök vid den gemensamma, skyddade grupperingsplatsen (som jag tidigare inte haft en aning om dess befintlighet eller dess geografiska placering) mötte jag några kolleger från 2:a kompaniet med kapten Jan Lindborg i spetsen. Under mina 20 år på regementet hade kollegerna på stabskompaniet aldrig talat om denna plats, inte ens mellan skål och vägg. Beundransvärt.

FHS 1995. Grupp 2

Under tiden på länsstyrelsen fick jag även möjlighet att gå Försvärshögskolans långa kurs hösten 1995, som sedan följdes upp av en 10-dagars utlandsresa våren 1996. Det var en oerhörd förmån att få gå denna utbildning, att få känna att länsstyrelsen satsade på mig. Utbildningen var ju långt ifrån gratis. Eleverna i min grupp kom från FOA, PTS, KBV, F 7, LPM, FMV, Lsty och räddningstjänsten.

1995 ändrades förutsättningarna för länsstyrelsernas uppgifter inom civilförsvaret. Lagen om Civilt försvar innebar en överföring av ansvaret till kommunerna. Kommunerna skulle själva göra sina prioriteringar och sätta sina ambitionsnivåer. De skulle själva ansvara för utbildning och övning och Försvarsenhe-

tens uppgifter blev mer stödjande. Min vän och kollega på Försvarsavdelningen, Peter Zerpe som var chef för Räddningstjänstavdelningen fick jobb som beredskapssamordnare i Kristianstads kommun. Där blev han så småningom även säkerhetschef och våra vägar skulle korsas på nytt i framtiden.

1997 slogs Kristianstads- och Malmöhus län ihop och blev Skåne län. Försvarsenheterna slogs även de samman och placeringen blev i Malmö. Bertil Kleberg och jag fick behålla våra tjänster på Försvarsenheten och förberedde flytt, men än en gång ändrades planerna.

Bo Dreivitz, före detta överste i flygvapnet och nu chef för Civilbefälhavarens kansli i Malmö ringde och erbjöd mig ett jobb som avdelningsdirektör på

kansliet. Liksom att det fanns militärområden fanns det Civilområden och gränserna överensstämde med varandra. De tre civilområdena hade kansli i Malmö (Syd), Örebro (Mitt) och Luleå (Norr). Varje kansli hade ca 15-20 anställda och var enskilda statliga myndigheter med Försvarsdepartementet som huvudman. Min uppgift blev att organisera kurser, utbildningar och konferenser med inriktning mot deltagare från olika totalförsvarsaktörer inom civilområdet. Ett mycket trevligt jobb som innebar en hel del resande förutom pendlandet mellan Åhus och Malmö. Jag fick även uppgiften att tillsammans med en överstelöjtnant från Kalmar försvarsområde planera och genomföra övning med Länsstyrelsen i Skånes krigsorganisation och Försvarsområde Skåne. Det var en stor övning som genomfördes under en vecka i Räddningsskolan Revinges lokaler. Anita Bråkenhielm hade blivit landshövding i Kalmar län och tillika Civilbefälhavare. Våra vägar möttes på nytt, dock utan dans denna gång.

Under tiden på kansliet hade jag mycket att göra med Överstyrelsen för civil beredskap, ÖCB. Där hjälpte jag till med att utveckla, marknadsföra och utbilda i ett IT-stödsystem som kallades Elvira, som var en förkortning av Effektiv ledning från vision till realitet. Det utvecklades till en timanställning som konsult samtidigt som jag hade kvar min anställning vid CB-kansliet. Konsultuppdraget förde mig till de flesta av landets kommuner och länsstyrelser då systemet skulle införas nationellt. Efter något år på länsstyrelsen i Malmö valde

även Bertil Kleberg att gå över till CB-kansliet. Vi möttes på nytt.

Förändringens vindar blåste åter. ÖCB lades ner och Krisberedskapsmyndigheten, KBM bildades. CB-kanslierna lades ner 1999 och samtidigt öppnade KBM lokalkontor i Malmö där jag fick anställning. Mina resor med Elvira fortsatte i sådan omfattning att jag fick tillstånd att arbeta hemifrån när jag inte reste i tjänsten. Det var behagligt, för antalet hotellnätter före och efter millenniumskvällen översteg med råge 100 per år. En av de mer minnesvärda resorna förde mig till en NATO-konferens i Slovakien där jag hade uppdrag att presentera vårt IT-stödsystem Elvira. Utan tillgång till dator eller program. Där fick den gamle trupp utbildaren bekänna färg!

Ännu ett karriärbyte uppenbarade sig. Våren 2001 var jag på besök hos Peter Zerpe på brandstationen i Kristianstad i ett Elviraärende. Jag var då rätt trött på resandet och kastade ut en fråga om det inte fanns jobb för en sådan som jag hos honom. Jo minsann! Peter hade under åren som gått drivit ett framgångsrikt samarbete inom Skåne Nordosts kommuner avseende säkerhet- och krishantering. I syfte att få fart på säkerhetsarbetet i kommunernas förvaltningar hade beslutats att anställa en person som skulle driva säkerhetsarbetet i Hässleholm, Bromölla, Osby, Östra Göinge och Perstorp. Var jag intresserad? Jajamen. Jag fick 80 % tjänstledigt från KBM och jobbade som säkerhets-samordnare i Skåne Nordost. Det var en projektanställning de första månaderna, men sedan utlystes tjänsten som

en heltid. Skam till sägandes så fick jag uppgiften av Peter att formulera jobbanonsen vilket innebar att det bara var en sökande. Gissa vem?

Efter några år som handelsresande i säkerhet uppenbarades en ny möjlighet. Osby och Östra Göinge gick samman och ville anställa en säkerhets- och beredskapssamordnare på heltid. Jag slängde iväg ett mejl till kommuncheferna som jag vid det här läget kände väl, och hösten 2007 bytte jag på nytt inriktning i mitt yrkesliv. Uppgiften att vara säkerhetschef och beredskapssamordnare i små kommuner är mångfacetterade och inspirerande. Mestadels var det en rolig uppgift, men ibland fick man ta i saker som var oönskade. Mordet på Göingeskolan var en sådan. Kommunens krisorganisation ska organiseras, utbildas och övas. Risk- och sårbarhetsanalyser genomförs. Rutiner för lås och larm utvecklas och införs. Säkerhetsmedvetandet hos den enskilde medarbetaren utvecklas. Systematiska brandskyddsarbete, SBA införs. Och, inte minst, politiker tillfredsställas. Detta sysslade jag med fram till pensionen vid halvårsskiftet 2016 och ytterligare några månader till i Osby då de hade svårt att få till en ersättare.

Som avslutning på denna långa berättelse: Drömmen att bli damfrisör fick förbli en dröm. Mina nästan 22 år i flygvapen och armé ångrar jag inte en sekund. De lade en god grund för min karriär i den civila delen av totalförsvaret. Jag har jobbat i tur och ordning på lägre regional nivå (länsstyrelse), högre regional nivå (CB), central nivå (ÖCB

och KBM) och lokal nivå (kommun). Jag har kanske varit en olycksfågeln eftersom både P6, Länsstyrelsen i Kristianstads län, CB-kansliet, ÖCB och KBM lagts ner. Men å andra sidan finns kommunerna i Skåne Nordost kvar...

*Bertil Håkanson
66-åring som har problem
med vilken titel som ska stå
på gravstenen.*

Bilder från förr

IS 1 1959-60. Stående från vä, Olsson I7, Höök I6, Åberg I7, Larsson I6, Paulsson I7, Roos I6, Burman I6, Hambre I6, Jakobsson I7, Jönsson I7, sittande från vä, Persson I7, Larsson I6, Björnsson I6, Kn Fridlundh, Fj Gustavsson, Holst I7, Borgström I6, Linderoth I6.

Den 2 maj 1916 och Norra skåningarna är på marsch till årets läger på Ljungbyhed. Marschen går västerut över Långebro. Bron är från 1861 och byggd i sten och järn. På borte strand syns Finlands ångbryggeri och längst till vänster kallbadhuset. På hitre strand, en åttkantig kiosk som sålde tobaksvaror och längst ut två skjul som användes av stenhuggarna vid byggandet av järnvägsbron. Järnvägsbron invigdes året därpå.

Krigsfånglägret på Ljungbyhed

Av Peter Ranvert

*Franska krigsfångar framför lägerhyddorna i januari 1919, somliga av dem i svensk uniform m/10.
Bild Riseberga – Färingtofta hembygdsförening.*

Denna artikel beskriver det svenska samhällets insatser för de krigförande ländernas soldater under och efter det första världskriget. Kriget drabbade även det svenska samhället med allvarliga sjukdomar och svält.

Artikeln är uppdelad på sex avsnitt.

Första Världskriget – Händelser i Europa – Påverkan i Sverige.

Svenska Röda Korset – Krigsinvalidutväxlingen.

Order som reglerade Karantänlägrets verksamhet.

Avskrifter från Dagens Nyheters rapportering om Krigsfånglägret.

Karantänlägret på Ljungbyhed.

Chefen I 24:a, överste Marks von Würtembergs dagbok (utdrag).

Första världskriget – Händelser i Europa – Påverkan i Sverige

Första världskriget var en världsomspännande militär konflikt främst inom i Europa som började den 28 juli 1914 och varade till den 11 november 1918. Konflikten engagerade alla av världens stormakter, samlade i två motsatta allianser. De allierade, Ententen, Storbritannien, Frankrike, Italien och Ryssland och Centralmakten, trippelalliansen; Tyskland, Österrike-Ungern. Miljontals människor dödades, vilket främst berodde på stora tekniska framsteg i eldkraft.

Artilleriet dominerade slagfältet i skyttegravs-kriget. Ett anfall kunde föregås av flera dagars artilleribekämpning. Engelsk 204 mm haubits vid Somme 1916. Bild: Passion & Compassion

Kulsprutan som försvarsvapen visade sig vara ohyggligt effektiv. Här den tyska arméns kulspruta, MG08. Bild: Världens Historia.

Mordet den 28 juni 1914 på ärkehertig Franz Ferdinand av Österrike, tronarvinge i Österrike-Ungern, av en serbisk nationalist var den omedelbart utlösande orsaken till kriget. Den 28 juli inleddes konflikten med den österrikisk-ungerska invasionen av Serbien följt av Rysslands allmänna mobilisering den 30 juli. Den 1 augusti såg sig Tyskland tvingat att mobilisera och därpå följde den tyska invasionen av Belgien, Luxemburg och Frankrike och en rysk attack på Tyskland. Efter att den tyska marschen mot Paris stoppats, hamnade västfronten i ett statiskt utmattningskrig med en skyttegravsfront som knappt kom att förändras fram till 1917. I öst kämpade den ryska armén framgångsrikt mot de österrikisk-ungerska styrkorna men tvingades tillbaka av den tyska armén. Kejsardömet Ryssland kollapsade 1917 och Ryssland lämnade kriget efter Oktober-revolutionen senare samma år. Efter en tysk offensiv längs västfronten 1918 inträdde USA i kriget och de allierade tryckte tillbaka de tyska arméerna i en serie av framgångsrika offensiver.

I Sverige utfärdades med riksdagens enhälliga godkännande en neutralitetsförklaring för kriget mellan Österrike-Ungern och Serbien den 31 juli och senare den 8 augusti för det utvidgade kriget utan att närmare ange vilka stater som berördes. Likalydande danska och norska neutralitetsförklaringar utfärdades samtidigt. Till skydd för neutraliteten inkallades kort efter krigets början vissa klasser av det värnpliktiga manskapet och landstormen. Flottans fartyg förlades längs kusterna för att hindra

kränkning av neutraliteten. Exportförbud för krigsmateriel utfärdades. Både Storbritannien och Tyskland förklarade varandras kuster i blockad. Hamnarna blockerades med minfält och ubåtar patrullerade, allt för att upprätthålla blockaden. Bevakning genomfördes även med fartyg och flyg vilket innebar att blockad-zonerna kom att omfatta mycket stora områden, bland annat hela Nordsjön, detta innebar att även neutrala hamnar kom att omfattas av blockadzonerna.

Under kriget förlorade den svenska handelsflottan (inklusive minsprängningar efter kriget) 280 fartyg om 291 549 bruttoregister-ton, 794 personer omkom.

Statens livsmedelskommission med underlydande byråer, fick med anledning av bristen på förnödenheter, i uppdrag att importera brödsäd och fodermedel, så länge det var möjligt. Kött, fläsk, ägg, smör och fisk ransonerades, från november 1916 erhöll varje person rätt att enligt särskilda kort köpa högst 1 kg socker per månad. Den 8 januari 1917 infördes ransonering på mjöl och bröd. Ökad ranson tilldelades personer med tungt arbete enligt särskilda s.k. ”påbrödskort”. Brännvinsbränning med användande av spannmål förbjöds från den 1 oktober 1917, samtidigt nödvändiggjorde årets dåliga skörd ransonering av hö och andra fodermedel. Den starkt begränsade stenkolsimporten krävde ökad vedavverkning och staten beslagtogs skogsområden i stora delar av landet.

Den allmänna prisstegringen 1917 gjorde att krigstidstillägget* höjdes med 15 procent åt alla statsanställda och även

Ransoneringskort behövdes till allt från tyger, stenkol till basmat. Husmödrarna förvarade ofta korten i fodral av papp. Bild, Dick Wåhlin

krigstidshjälpen åt de lägre avlönades hustrur och barn, 1918 höjdes krigstidstillägget till 33 procent. Utgifterna för neutralitetsvakten och lindrandet av kristidens svårigheter mer än fördubbade statsbudgeten. Enbart till anskaffning av livsförnödenheter, industriella råvaror, ved och krigsförsäkring anvisade 1917 års riksdag 245 miljoner kronor. För de, som gjort stora vinster genom affärer under kristiden, beslutades 1915 om en starkt progressiv krigskonjunkturskatt. Skatter höjdes på vissa varor och tjänster med upp till 250 procent som för person - och godstaxor.

Potatiskö på Södermannagatan år 1917. Foto: Axel Malmström. Stockholms stadsmuseum.

Hungerdemonstrationer genomfördes på ett antal olika platser under våren 1917, den 5 maj uppstod tumult på Södermannagatan 33 i Stockholm, en händelse som senare gått till historien under namnet "Potatiskravallerna".

När kriget bröt ut ledde den opolitiska regeringen Hammarskjöld Sverige. Sex månader tidigare hade Borggårdskrisen inträffat. Den var en konstitutionell konflikt mellan kung Gustaf V och den liberale/ frisinna statsministern Karl Staff. Krisen har setts som kulmen på kampen mellan de kungavänliga konservativa och de krafter som verkade för parlamentarism. Den hade sin grund i olika syn på hur stort anslag försvaret skulle ha, där Gustaf V förordade högre anslag än regeringen. Vid krigets utbrott inträdde borgfred mellan partierna och försvarsfrågan löstes i linje med militärens önsningar. Hammarskjöld var principfast och inte särskilt smidig i sina tolkningar av folkrätten mitt under brinnande krig. Det var nu begreppet "Hungerskjöld" myntades och hans omedgörlighet förvärrade försörjningsläget. Hammarskjöld uppfattades som tyskvänlig när han förkastade det förslag till allmänt handelsavtal med britterna som Marcus Wallenberg, bror till utrikesminister Knut Wallenberg, medfört från London 1917. Sprickan mellan stats- och utrikesministern blev uppenbar och högerledarna i riksdagen drog undan sitt stöd för statsministern som då tvingades lämna in sin avskedsansökan den 30 mars 1917.

När regeringen Hammarskjöld föll kallade Gustaf V den i riksdagen parti-

politiskt förankrade högermannen Carl Swartz som statsminister. Det var en uppgift han åtog sig mer av plikt än personlig önskan.

Regeringens främsta uppgift blev att utöva en lugnande inverkan på borgerskapet eftersom det rådde stor oro inför 1 maj 1917, då rykten cirkulerade om att revolutionen i Ryssland skulle sprida sig till Stockholm.

Swartz betraktades allmänt som en hygglig och resonabel högerman. Han förbjöd borgerliga skyddsgarden i utbyte mot att socialdemokraterna åtog sig att svara för ordningens upprätthållande under första maj demonstrationerna. Utan denna politiska smidighet hade konfrontationerna kunnat eskalera och fört landet in i en allvarlig inrikespolitisk kris.

Missnöjet bottnade i att vanligt folk levde på gränsen till svält. Det var mer hungerkravaller, än politiska krav på reformer, som låg bakom oroligheterna. När potatisen började skördas på försommaren lugnade stämningarna ner sig. Swartz förde också iland förhandlingarna med främst Storbritannien om importen västerifrån, det som regeringen Hammarskjöld hade förhindrat.

I valet till andra kammaren 1917 förlorade högern stort. Liberaler och socialdemokrater vann framgångar och Gustaf V kallade liberalen Nils Edén för att bilda en koalitionsregering med liberaler och socialdemokrater, trots att socialdemokraterna var största parti.

Edéns regering efterträddes av Hjalmar Brantings socialdemokratiska regering den 10 mars 1920.

Människorna drabbades utöver krig och svält också av dödliga sjukdomar.

Under 1800-talet blev lungtuberkulosen (tbc) den stora folksjukdomen i Sverige. Med industrialiseringen följde dåliga bostäder, trångboddhet, bristande hygien och näringsfattig mat, vilket ledde till att smittan fick fäste och lättare spreds vidare. Kring sekelskiftet var tbc orsaken till vart sjätte dödsfall i Sverige.

Under åren 1918-21 drabbades uppskattningsvis 500 miljoner människor över hela världen av en influensa, som gick under namnet "Spanska sjukan". Hur många av dessa som dog vet man inte med säkerhet eftersom ingen statistik fördes, men man uppskattar dödstaten till ca 20-30 miljoner människor. Dödligheten var tjugofem gånger högre än vid en vanlig influensa, i Sverige avled enligt den officiella statistiken 34 373 personer i Spanska sjukan. Detta innebär att den normala dödligheten ökade med nära 50 % och influensan dödade ca 2 % av de insjuknade. Viruset följde ett ovanligt mönster, det var unga vuxna i åldern ca 20-40 år som drabbades värst. Det uppskattas att ca 85 % av dödsfallen var i dessa åldrar och då främst unga män bosatta i glesbefolkade områden. Överhuvudtaget var det norra Sverige som drabbades värst och då i synnerhet socknarna i lappmarken.

Det är väl känt att Tyskland hade ett stort inflytande i Sverige under åren före första världskriget – politiskt, kulturellt, kommersiellt och inte minst militärt. Tyskland blev efter segern över Frankrike i kriget 1870-1871 en klar militär förebild. Arméns högre officerare studerade

ofta vid de tyska krigshögskolorna och studieresor ställdes oftast till Tyskland. Trots Tysklands formella alliansförslag om att få med Sverige i kriget blev det aldrig någon diskussion om frivilligkontingenter. Antalet frivilliga som sökte sig till tysk krigstjänst understeg vida antalet än under det senaste världskriget.

När kriget bröt ut blev Kanada automatiskt ett av de krigförande länderna som en del av samväldet. Enligt folkräkningen 1911 fanns där 27 513 personer födda i Sverige. 1800 svenskfödda tjänstgjorde i Krigsmakten, de flesta var frivilliga. Huvuddelen tjänstgjorde i dels den reguljära armén och dels i de två Skandinaviska bataljonerna, som bildats på skandinaviskt initiativ, *197th Battalion, Vikings of Canada och 223rd Battalion, Canadian Scandinavians*. Drygt 120 av dessa soldater dog i kriget.

11 november 1918 tecknades fördrag om vapenvila, krigsfångar frigavs. Sverige åtog sig att ta emot krigsfångar och bereda dessa för hemtransport. Från lägret "Crossen an der Oder" i östra Tyskland anlände den 22 december 2 000 fångar till Sverige. De fick tillfälle att rengöra sig, läkarundersökas, få närande mat, kunna sova tryggt, få varma kläder, känna frihet och vänlighet. Totalt kom 10 000 fångar, uppdelade i grupper. Karantänen varade en vecka. I mitten på februari 1919 lämnade de sista krigsfångarna Ljungbyhed. Systerregementet i Revingehed mottog i början av januari 1 200 fransmän och italienare. Lördagen den 18 januari transporterades dessa soldater med tåg till Malmö och vidare till sina hemländer.

Svenska Röda Korset – Krigsinvalidutväxlingen

Svenska Röda korsets ursprung dateras till år 1865. I januari bildades Föreningen för frivillig vård av sårade och sjuka i fält, detta enligt de riktlinjer som ställts upp på kongressen i Genève året innan och som förelåg i Genèvekonventionen från 1864. Föreningens första ordförande blev hertigen av Östergötland, sedermera konung Oscar II.

År 1886 ändrades namnet till Svenska föreningen Röda korset.

Verksamhet under årtiondena närmast efter starten var i relativt blygsamt format och krävde ingen omfattande organisatorisk apparat. Först omkring sekelskiftet erhöll såväl verksamheten som organisationen fastare former. Prins Carl valdes till ny ordförande vid årsskiftet 1902-03.

Prins Carl var yrkesmilitär och utnämndes till general 1908. Åren 1898-1912 var han inspektör för kavalleriet. Den 10 maj 1882 invaldes han som förste hedersledamot av Kungliga Vetenskapsakademin. Han var ordförande i svenska Röda korsets överstyrelse 1906-1945 och ledare för organisationens humanitära insatser. Prins Carl avled den 24 oktober 1951.

År 1906 genomfördes den första större omorganisationen. Röda korsets arbete uppdelades då på tre olika föreningar, Röda korsets förening för frivillig sjukvård i krig, Röda korsets kvinnoförening och Röda korsets sjuksköterskehem. I spetsen för varje förening ställdes en särskild styrelse, som överordnat organ inrättades en överstyrelse bestående av styrelsemedlemmar från de tre föreningarna.

Röda korsets ursprungliga och länge enda uppgift, var att understödja försvarets sjukvård. Den första föreningen tog dock redan på ett tidigt stadium livligt del i det internationella hjälparbetet - bl a i tysk-franska kriget 1870-1871 - och visade där en generositet, som på vissa håll väckte farhågor för föreningens förmåga att fullgöra sin egentliga mission. Bildandet av Drottning Sophias förening år 1900, med ändamål att direkt stödja den svenska härens och flottans sjukvård, var i viss mån ett uttryck för det ogillande med vilket man på många håll följde Röda korsets alltför omfattande internationella åtaganden. Efter omorganisationen 1906 har dock dess nationella karaktär allt starkare trätt i förgrunden och fått sitt kanske mest markerade uttryck i den socialhygieniska verksamhet som inleddes efter världskriget 1914-1918 och sedan alltmer intensifierats. Då världskriget bröt ut den 1 augusti 1914 genom Tysklands krigsförklaring till Ryssland fick prins Carl en mycket stor arbetsbörda eftersom han hade fått det övergripande uppdraget att leda den frivilliga sjukvården vid Röda korset och Drottning Sophias förening för

understöd av härens och flottans sjukvård.

Ett intensivt arbete med insamlingar startade, då främst av Röda Korsets kvinnoföreningar. På våren 1915 gjordes en sammanställning av de resultat som den frivilliga sjukvården åstadkommit. Man hade organiserat 33 krigssjukhus med sammanlagt 5 500 sängplatser. Det innebar att lokaler var utsedda, all materiel anskaffad och personal hade avdelats. 3 000 sängplatser skulle kunna uppställas i utrymda kaserner och utrustning för ett fyrtiotal sjukstugor avsedda för landstormen fanns tillgängligt. Utöver detta fanns det reservförråd för ytterligare sängplatser och sjuktransportmateriel. Materiel fanns även för att upprätta vårdanstalter för 4 500 krigskonvalecenter.

Under första världskriget nådde hjälpen bland krigets offer en omfattning av dittills oanad storleksordning. Att lösa de nya uppgifterna inom den bestående organisationens ram visade sig redan på ett tidigt stadium ogörligt. En rad tillfälliga organ skapades: Hjälpkommittén för krigsfångar, Byrån för utväxling av krigsfångar, Krigsbarnsbyrån, Byrån för hjälpverksamhet i Ryssland m.fl. Av dessa organ hade Hjälpkommittén för krigsfångar den ojämförligt största arbetsuppgiften. Den bildades den 17 juni 1915 och dess första uppgift blev att förmedla gåvor "Liebesgaben" till krigsfångar i Tyskland och Österrike-Ungern på den ena sidan och Ryssland på den andra, liksom att förmedla brev mellan krigsfångarna och deras anhöriga.

Svenska Röda Korsets Hjälpkommitté för Krigsfångar. Brevförmedling på ostfronten. Brevet är censurerat. Bild: Sveriges Militärpostsällskap.

Efter hand organiserades arbetet på ett huvudkontor i Stockholm och filialkontor i Petrograd, Moskva, Jekaterinburg och Rostov. Till de olika fånglägren sändes en rad delegater, som hade det omedelbara överinseendet av arbetet.

Svenska Röda korset hade dagligen mottagit upptill 650 förfrågningar om fångars vistelseort och för att underlätta detta infördes ett standardiserat postkort på vilket fångarna kunde meddela anhöriga om sin belägenhet. På västfronten genomfördes samma verksamhet genom Spaniens försorg.

I de slutligen redovisade förlustsiffrorna fanns alltid utöver döda och sårade en kolumn med *Försvunna*.

Brittiska Röda Korsets Dep. for Wounded and Missing efterforskning om en saknad anhörig.

Nu kom man överens om att införa den ordning, som redan prövades på västfronten, nämligen att listor över försvunna skickas till respektive fångläger och att fångarna fick hjälpa till med efterforskningen, genom att lämna de upplysningar de hade att ge. På våren 1915 stod det klart att den akuta krigsfaran för Sveriges del var överstånden.

Från senare hälften av 1915 till krigets slut var Svenska Röda korset huvudsakligen inriktat på humanitär hjälp åt krigets offer.

I mitten av oktober 1915 avgick det första tåget med *"Liebesgaben"*, från Mäntyluoto vid svensk-finska gränsen, med kärleksgåvor från Tyskland till krigsfångar i Sibirien. Tåget bestod av 24 vagnar och innehöll underkläder och andra nödvändigheter.

I fortsättningen gick sådana extratåg var fjortonde dag och Svenska röda korset lyckades utverka att det även fick sändas medicin, förbandsartiklar och desinfektionsmedel. Det som hade börjat med gåvorna till krigsfångarna vid rödakors-konferensen 1915 fortsatte med ett allt intensivare arbete med krigsfångarna och nu också med utväxling av invalider mellan Centralmakterna och Ryssland.

Något stöd om krigsinvalidutväxling fanns inte i då gällande konventioner men i fjärde Haagkonventionen från 1907 om landkrigslagarna gavs en antydning om utväxlingsmöjligheten. Vid grundandet av Röda korsets var den ursprungliga tanken att sårade och sjuka skulle betraktas som neutrala. Utväxlingen föregicks av långvariga förhand-

lingar mellan de tyska och ryska myndigheterna, detta skedde under svenska utrikesdepartementets ledning. I slutet av juli 1915 kom godkännande från de krigförande parterna och transporterna började i augusti 1915 under Invalidbyråns ledning. Innan transporterna startade ställde Svenska Röda Korset krav på hur det hela skulle skötas. Förberedelser och ledning av arbetet skulle ske av Röda Korset utan inblandning av tyska eller ryska beskickningarna. De krigförande skulle själva stå för kostnaderna och betalning skulle ske i förskott. Fartygen skulle ha rätt att använda den svenska flaggan och Röda Korsets flagga. Ett annat krav som ställdes var garantier om att de farvatten där transporterna skulle ske var minfria. På hösten utvidgades uppdraget efter Österrike-Ungerns begäran om att få ingå i samma villkor som det tysk-ryska utbytet och under 1916 kom också en framställning från Turkiet om utväxling av fångar.

Transporterna skedde från Sassnitz och Haparanda. Sjötransporten mellan Sassnitz och Trelleborg genomfördes med två ångare, Birger Jarl och AEO-

*Interiör av de specialinredda vagnarna som Röda korset bemannade med sjukvårdspersonal.
Foto Järnvägshistoriskt forum*

lus som hyrts in från Stockholms Rederiaktiebolag Svea. Järnvägstransporterna mellan Trelleborg och Haparanda gjordes med Järnvägsstyrelsens tåg och Röda korsets vagnar. Tågagnarna var inredda av Röda korsets personal och med deras materiel. Varje tåg medförde 228 invalider, svenska läkare, sjuksköterskor, redogörare, underofficerare och sjukvårdare från trängen.

Transporterna skedde med fyra tåg som gjorde tre turer i veckan i vardera riktningen Trelleborg-Haparanda varje resa tog ungefär 60 timmar. Vid flera tillfällen avvek krigsfångar från tågen, vanligtvis blev de snabbt infångade. Den 21 september 1915 kunde en av de ryska krigsfångarna på väg till Haparanda trots bevakning hoppa ut genom ett fönster. Två vakter och en spaningskedja skickades förgäves ut efter honom. Nästa dag infångades han och återplacerades på tåget till Haparanda. Över Torne älv, mellan Haparanda och Torneå skedde transporterna på brädgårdspråmar, att betänka så var omlastningen ett måste eftersom spår-vidderna inte överensstämde mellan Sverige och Finland.

I dagstidningen i Trelleborg kunde man den 10 augusti 1915 läsa:

”Idag anlände det första extratåget med de först utgallrade krigsinvaliderna.”

I Haparanda dagspress stod att läsa den 12 augusti 1915:

”Vid 12-tiden i dag kommer invalidkontingenten att i pråmar föras från Torneå till Haparanda. Inalles är det 250 man varav 192 österrikare. De flesta av invaliderna saknade ett ben. De som för-

lorat en eller båda armarna voro färre. Ett trettioatal voro blinda. Det gräsligaste intrycket gjorde en krympling, som förlorat både armar och ben. Han bars i en trälåda”

*Krigsinvalider under ett uppehåll i Nässjö.
Foto Oscar Heyde.*

Den 16 februari 1917 inträffade en tågolycka i Holmsveden, det var en transport med ryska invalider som under oklara omständigheter växlades in på ett stickspår och kolliderade med ett pumphus, 11 personer omkom och ett 40-tal skadades. De invalider som dog vid olyckan begravdes i Haparanda.

*Bild, Holmsvedenbygdens Intresseförening. Publicerad i DiBiS bildarkiv, Söderhamn.
Fotograf: Okänd*

I oktober 1916 rapporterades:

”Förutom de sinnessjuka utgjordes transporten denna gång af ett ganska stort antal med amputerade armar eller ben. Övriga voro tuberkoloser. Samtliga voro väl klädda”.

Vid varje transport var det invalider som inte överlevde resan och den sista invalid-begravningen i Trelleborg ägde rum den 6 februari 1918, då tre invalider begravdes samtidigt. Totalt 118 krigsinvalider fick sin sista vila där.

För att kunna förverkliga önskemå-

Axel Ebbes konstverk SAKNAD. Uppå stenblocket sitter en örnhona som med höjt huvud och öppen näbb skriker ut sin sorg och smärta mot himlen. Nedanför på stenens sockel ligger hennes fallne hane stel av döden och med utbredda vingar. Samtida vykort.

Invalidmonumentet i Haparanda invigdes den 19 juli 1919 som ett monument till de avlidnas minne. De fyra sidorna bär nedanstående inskrift på svenska, tyska, ungerska och turkiska. ”Åt det ärorika minnet av 205 österrikisk-ungerska 11 tyska 2 turkiska krigare vilka offrat sitt liv för fosterlandet fjärran från hemlandet som de hade hoppats få återse måste de här jordas till evig ro” Samtida vykort.

let om ett värdigt minnesmärke över de i Trelleborg begravda krigsinvaliderna, startades en insamling på initiativ av bl.a. häradshövding Frans Malmros och redaktör Gustaf Palmquist. Den 30 oktober 1926 avtäcktes söderslättsskulptören Axel Ebbes konstverk SAKNAD på Invalidmonumentet på Främlingskyrkogården. Detta skedde under stora högtidligheter. Närvarande vid ceremonin var bl.a. Tysklands minister i Stockholm von Rosenberg, presidenten för tyska Röda Korset von Winterfeldt-Menkin samt tusentals Trelleborgare.

På Haparanda kyrkogård begravdes 218 krigsinvalider, de flesta från Österrike-Ungern.

Invalidtransporterna vid ostfronten upphörde den 3 februari 1918, kriget var då slut för Rysslands del.

Enligt den överenskommelse som gjorts innan utväxlingen började skulle de inblandade regeringarna stå för kost-

naderna och betala i förskott. Det var dock svårt att få in pengarna, framförallt från Ryssland. Vid flera tillfällen hade Röda Korset genom Utrikesdepartementet begärt att få mer förskottsmedel från den ryska regeringen som fortfarande var skyldig pengar när kriget var slut. Freden i Brest-Litovsk avslutade kriget

i öst den 3 mars. Ett tåg och en båt var i beredskap, men avrustades i början av sommaren 1918. Svenska Röda korset hade mellan den 12 augusti 1915 och 3 februari 1918 transporterat via Trelleborg och Haparanda mer än 63000 svårt lemlästade krigsinvalider, huvuddelen var ryssar och österrike-ungrare.

Order som reglerade Karantänlägrets verksamhet

Samtliga handlingar är fotograferade med kamera från Krigsarkivets pärmar, sidorna var inte löstagbara från pärmarna och därför är vissa sidor skeva, det beklagas.

Det finns ett stort antal handlingar i Krigsarkivet om denna händelse, såsom postinstruktioner, postvisitationer, sjukbesked, öppettider mm, dessa har inte tagits med i artikeln.

Ett stort antal handlingar har inte haft sådan kvalitet att de varit lättlästa, beroende på skrivsens papperskvalitet och skrivmaskinens pappersgenomslag. Handskrivna order har även utelämnats.

Inkomna skrivelser på utländska språk har inte tagits med.

Personer som förekommer i handlingarna listas nedan med befattningar.

Högste befälhavare över Krigsmakten till lands och till sjöss Hans Maj:t Konung GUSTAF V. Född 1858 och kung 1907.

Statsråd och chef för Kungl. Lantförsvarsdepartementet ERIK AGABUS NILSSON. Född 1862. Ledamot i Riksdagens 2:a kammare, tillträdde ämbetet okt 1917.

Chefen Kungl. Lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition överste K.O.H SÄFWENBERG. Född 1870. Tillträdde tjänsten okt 1915.

Chefen första arméfördelningen generalmajor B.B.E MÖRCKE. Född 1861. Tillträdde tjänsten mars 1917. Var Krigsminister i Hammarskjölds Regering 1914-1917.

Platsbefälhavare Ljungbyhed, engelska perioden, major greve C.E.W.C.C. LEWENHAUPT. Född 1874. Major vid I24, 1916.

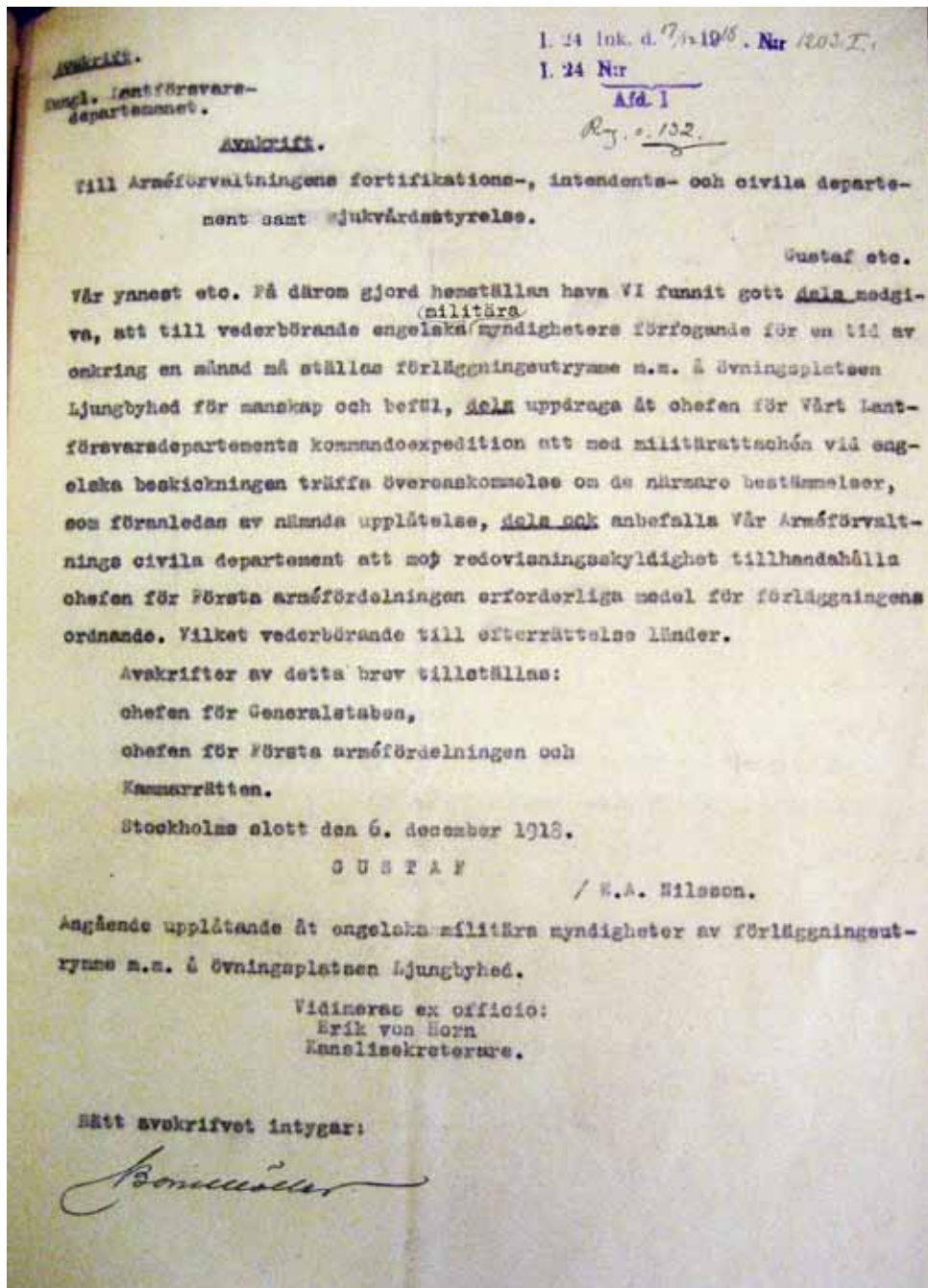
Platsbefälhavare Ljungbyhed, franska perioden, överstelöjtnant KARL ARVID GENBERG. Född 1867. Överstelöjtnant vid I 24, 1915.

Under tiden krigsfånglägret i Ljungbyhed var upprättat tjänstgjorde befäls personer och manskap på olika befattningar. Officerare kommenderades till lägret i tjänst som intendent, adjutanter, dagofficer mm, andra tjänstgjorde som transportofficerare mellan hamnar och lägret. Regementsläkare kommenderades till förstärkning för sjuk och hälsovården. Kvarvarande indelta soldater ofta korpraler, svarade för mathållningen och lägrets inventarier.

Vaktmanskap avdelades från I7 Karlskrona, I 11 Kronobergshed, I 16 Halmstad och I 24. Musikkårerna i Malmö (Kronprinsarna) och Helsingborg (Skånska husarerna) användes för att spela hälsnings/avskedsmusik i hamnarna.

Ett stort antal orsbor anställdes för iordningsställande och driften av lägrer. Frisörmästare Otto Schönbeck med

medhjälpare friserade och rakade dagarna i ända, marketenterierna höll öppet in på kvällarna.

Skrivelsen från Kungl. Maj:t angående upplåtande av förläggningstrymmen på Ljungbyheds övningsplats, för repartiering av de engelska krigsfångarna.

AVSKRIFT.

Kungl.
Lantförsvarets
departementets
kommandoexpedition
Nr 1763.

Till Chefen för I. arméfördelningen.

1 bilaga

Genom
Sedan nådigt beslut den 6. dennes medgivits, att till vederbö-
rande engelska militära myndigheters förfogande så för en tid av
omkring en månad ställas förläggingsutrymme m.m. å övningsplat-
sen Ljungbyhed, och sedan i avskrift bifogade överenskommelse i
ärendet träffats, har Kungl. Maj:t i nåder befallt, att därutöver
nedanstående föreskrifter skola lända till efterrättelse.

1. Chefen för I. arméfördelningen beordrar en regementsofficer
(oberiden) såsom befälhavare, två kompaniofficerare (oberidna)
såsom adjutanter, erforderlig intendentur-, sjukvårds-, köke-,
händräknings- och vaktpersonal samt två spel. Civil personal för
lägre ordningställande ävensom för tjänsten därinsom anstalles
i mån av behov genom chefens för I. arméfördelningen försorg.

2. Generalfältläkaren beordrar eller anställer jämlikt nådigt
brev den 13. dennes en läkare till tjänstgöring å Ljungbyhed. Er-
forderlig läkarbesiktning förrättas enligt sjukvårdsstyrelsens
närmare anvisningar å vederbörande personal anarast möjligt efter
densamma örenkomst till Ljungbyhed.

3. Chefen för I. arméfördelningen äger utfärda härutöver even-
tuellet erforderliga bestämnelser.

Stockholms Slott den 14. december 1918.

På nådigste befällning

K. A. Nilson

/ H. J. Säfwenberg.

Hatt avskrivet intygar:

*Comandör
Kjellberg*

Kungl. Lantförsvarets order till chefen för I. arméfördelningen. Ordern är daterad till den 14 december och de första krigsfångarna anlände kort därefter.

1. arméfördelningen,
stabsexpeditionen,
Avd. I.

I. 24 Ink. d. 17/11 1911. Nr. 202.I,
I. 24 Nr.

Afd. I

Befälhavaren 3. 17/11 1911 = 975
Reg. o. 138.

L. R. ENOÄ.
Förläggning av ut-
ländska fd. krigsfångar
Ljungbyhed.
8 bilagor.

Till Chefen för Kungl. Norra skånska Infanteriregementet.

På grund av g.o. Nr 1764/1916, som bifogad i avskrift,
bestämde härmed följande.

1. Såsom befälhavare & Ljungbyhed under den tid förläggning
utrymme m.m. därstädes uppläses för utländska fd. krigsfångar
beordras Majoren vid I. 24, Greve G. H. W. G. Lewen-
haupt (oberiden) samt såsom adjutantier Kaptenen vid I. 24
S. H. H. Carlsson-Byvaden och Lojtnanten vid G. G. F. J. R-
ström (oberiden).

2. Regementsinspektanten vid I. 24 inträder i tjänstgöring
å Ljungbyhed å tider, varom Överenskomelse träffas mellan
chefen för I. 24 och befälhavaren å Ljungbyhed.

3. Nr I. 24 beordras kök-, basräcknings- och vaktpersonal
till antal, varom Överenskomelse träffas mellan chefen för
I. 24 och befälhavaren å Ljungbyhed, två sjukvårdsbeställningar
m.m. och två spel. I den mån nämnda personal icke redan på
grund av annan ordning inställt sig, skall den snarast möj-
ligt anmäla sig till tjänstgöring hos befälhavaren å Ljung-
byhed.

4. Civilt personal för lugrets förordningsställande samt för
tjänsten därinom anställes i mån av behov genom fördrag av
befälhavaren å Ljungbyhed.

5. Samtliga för förläggning m.m. enligt befälhavarens å
Ljungbyhed beprövande erforderliga lokaler, jämt inre och
yttre inventarier - utom förrådslokaler med däri förvarade
effekter ävensom enkilåda tillhörigheter - ställas under
den tid förläggningen av utländsk personal pågår under befäl-
havarens å Ljungbyhed ansvar. För avlämnningen av lokaler
med inventarier, materiel och persedlar till de engelska
myndigheterna lämna vederbörliga tjänstegrenschefer i armé-
fördelningsstabens befälhavaren å Ljungbyhed erforderliga an-
visningar.

6. Befälhavaren å Ljungbyhed lyder i egenskap av platsbe-
fälhavare direkt under mig. Honom tillkommer stämlik befäl-
rätt enligt vad som stadgas i TjR § 3:3 för regementschef

Sida 1.

Chefen 1. arméfördelningens order till chefen I 24 om förläggning av utländska krigsfångar på Ljungbyhed. Det kan tyckas anmärkningsvärt att befälspersonerna är utnämnda till namn av arméfördelningschefen. I början av 1919 blev majoren Lewenhaupt ersatt av överstelöjtnant Genberg, även det på arméfördelningschefens order.

Över all enligt g.o. n:r 1784/1918 och bestämmelserna ovan till Ljungbyhed beordrad personal samt enligt vad som stadgas i Tj. B. 13:14 för platsbefälhavare i vad rör den enligt u.o. n:r 2067/1918 till Ljungbyhed för tillsyn och handräddning beordrade personalen.

I allt vad rör tjänsten inom lägret äger befälhavaren å Ljungbyhed att ställa sig bestämmelserna i den g.o. n:r 1784/1918 bifogade överenskommelsen till noggrann efterrättelse.

7. Transtransporter för den utländska personalen till och från Ljungbyhed rekquireras genom sin försörg.

Befälhavaren å Ljungbyhed beordrar stationsofficer i Ljungbyhed vid ankomst och avgång av större kontingent avseende transportbefälhavare för färd till inskeppningshamn.

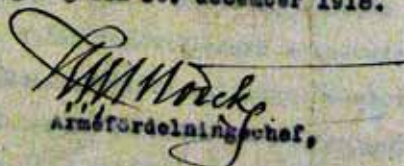
Chefen för K.5 beordrar efter dærom för varje särskilt tillfälle lämnat meddelande, dels stationsofficer med erforderliga biträden i Helsingborg, dels transportbefälhavare jämte efter kontingentens styrka avpassat antal underbefäl för färder till Ljungbyhed. Vid mindre transporter kan samma officer beordras såso stationsofficer och transportbefälhavare.

Stationsofficern och transportbefälhavare skola för sin tjänst noggrant iakttaga föreskrifterna i Kt.J.Regl. Det i samma reglemente mom. 51 nämnda styrkebeskedet avlämnas av transportbefälhavaren till stationsofficern eller stationsföreståndaren.

8. Vid omlastningen i Helsingborg skall musik utföras enligt chefens för K.5 bestämmande.

9. Angående härav förärlödda kostnader stadgas i k.br. den 6. dennes, som bifogas i avskrift.

Helsingborg den 16. december 1918.

Armefördelningschef,

Franska krigs-
fångelägeret.

Platsorder den 8. januari 1919.

N:R 1

1. Jag har denna dag övertagit befälet i lägret.
2. För tjänstens ordnande givas nedanstående bestämmelser:
  - a. Vakttjänsten pågår tills vidare enligt förut utfärdade instruktioner.
  - b. För tjänsten inom expeditionen m.m. gäller:
Kapten Carlsson-Edwards företräder alla frågor, som rör officerares och underofficerares inkvartering, officerares förpliktad och i samband därmed stående andra angelägenheter. Han för med kompanichefs makt och myndighet befälet över den till Ljungbyhed såsom handrättad beordrade styrkan och uppgör förslag rörande nämnda personals tjänstgöring, beordrar vakt o.s.v. Till sitt biträde såsom kompaniadjutant, har han Fanjunkare Hjortberg.
Löjtnant Krach tjänstgör såsom stationsofficer vid Ljungbyhedens järnvägsstation såsom assistent vid ankomst och avgång av större kontingent Svensson (transportbefälhavare för färd till insköppingshamn. I lägret tjänstgör han såsom daglöjtnant. Han mottager och företräder för mig framställningar från befälhavaren för den franska styrkan. Slutligen sköter han de löpande expeditionsgörömlen.
Löjtnant Selfrage utövar i egenskap av biträdande intendent och enligt de anvisningar som av mig eller genom regimentsintendenten vid 1.24 meddelas uppakten över proviantering och utspisning samt över all materiel inventarier m.m. vilka av den inkvarterade truppen tas i bruk. Svensson över de lokaler vilka till truppen upplätas samt bereder och företräder alla ekonomiska frågor. *Han för dessutom, med biträde av sergent sin befäl över antalet sine persone.*
Såsom växel tjänstgör Sergeant Johansson.
  - c. Rapport över rum alla vardagar kl. 11 f.m.
3. Jag mottager den såsom handräkning beordrade truppen i morgon kl. 12.10 em.

Ljungbyhed som övrig

Arvid Genberg
Platsbefälhavare

Platsorder 1 för den franska delen av lägret. Signerad Arvid Genberg Platsbefälhavare.

I. arméfördelningen.
Stabsexpeditionen.

Avd. I.

N:r 2816.

I. 24 Ink d. ¹³/₁₂ 1918. N:r 1208. I.

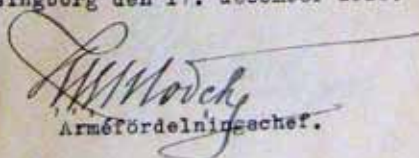
I. 24 N:r

Afd. I Reg. o. 152.

Till Chefen för Kungl. Norra Skånska infanterirege-
mentet.

Härmed beordras ett skrivbiträde ur I. 24,
kunnigt i engelska språket, att ofördröjligen in-
ställa sig till tjänstgöring å Ljungbyhed med an-
mälan hos jämlikt a. o. n:r 2803/1918 beordrad be-
fälhavare å Ljungbyhed. Därest regementet är i be-
hov av ersättning för den sålunda bortkommenderade,
skall anmälan hit insändas.

Hälsingborg den 17. december 1918.

Arméfördelningschef.

Kunskaperna i det franska/engelska språket vid det 19:e århundradets början var långt ifrån dagens kunskaper. De språkliga kunskaperna bland officerarna var bäst i tyska eftersom nästan all studietjänstgöring skedde i Tyskland. Majoren och greven Lewenhaupt, lägerchef under den engelska perioden fick en fråga av en engelsk officer och svarade snabbt och helt korrekt – på tyska. Överstelöjtnant Genberg, lägerchef under den franska tiden behärskade franskan till fullo.

tillh. I. arméf. nr 39 /1919.

Avskrift
av
avskrift.

PRISLISTA .

Halskydd, n/10, av ylle,	kr. 1:50 pr. st.,
hatt, n/10, för manskap,	" 8:- " "
kulsonger	" 4:30 " par,
klädesbyxor, långa,	" 33:- " "
kappor	" 90:- " st.,
skjortor	" 4:50 " "
strumpor	" 2:50 " par,
vapenrockar	" 55:- " st.,
ylletröjor, n/85	" 10:- " "
kängkor	" 50:- " par.

Brukade perpedlar /%. mundering/ tillhandahållas mot 50 %
av ovanstående priser.

Vidimeras ex officio:

Erik von Horn.

KansliSekreterare.

Dett avskrivet intygar

Adjutant.

Prislista på intendenturmateriel. Den italienska kontingenten var de sämst klädda och utan leveranser från sitt hemland var behovet stort av kläder. Krigsmakten använde denna prislista för ny materiel.

*Tinjör order
n:o 2.*

COIFFEUR.

Le salon de coiffure est ouvert:

de 7 heures à 15 heures

Environ 25 hommes peuvent être servis par heure.

L'autorité française peut se procurer des bons chez le Coiffeur.

Ljungbyhed den 12. jan. 1919.

*Tinjör order
n:o 2*

Raksalengen.

Raksalengen är öppen:

kl. 7 f.m. - 3 e.m.

Omkring 25 personer betjänas i timman.

De franska myndigheterna kunna anskaffa poletter hos barberaren.

Ljungbyhed den 12. jan. 1919.

Order och anvisningar gavs ut på de främmande språken och även på svenska, allt för att underlätta för alla. Raksalongen låg längs Helsingborgsvägen med halva byggnaden innanför staketet på infanterilägrät och den andra halvan utanför staketet.

Avskrifter från Dagens Nyheters rapportering om Krigsfånglägren i Sverige under perioden 11 december 1918 – 19 januari 1919. Vissa artiklar har förkortats (>>).

11 december 1918

Enligt vad Dagens Nyheters korrespondent inhämtat på statens järnvägars trafikavdelning i Malmö, hade ännu i afton icke ingått något meddelande om vagnsdispositioner för krigsfångetransporter. Till Norra skånska infanteriregementets förläggning på Ljungbyhed har idag ingått order om att göra allting klart för att mottaga 2,300 hemvändande krigsfångar på Ljungbyhed. Livsmedelstransporterna från England väntas i dagarna framkomma till Hälsingborg. >>

12 december 1918

Engelska militärattachén jämte medlemmar av engelska legationen i Stockholm, åtföljda av en svensk överste, ha idag på förmiddagen besökt Ljungbyhed för att vidtaga närmare förberedelser för internering under någon tid av de från Tyskland hemvändande engelska krigsfångarna. De besökande avreste redan med middagståget från Ljungbyhed. Arbetet med iordningsställande av kasernerna skall forceras. Man sysslar med att göra iordning för omkring 2,400 man. Ett par vagnslaster reservfältar ha ankommit till Ljungbyhed från militärdepåen i Kristianstad. Det är meningen att man skall vara färdig med förberedelserna redan på lördag. >>

Det uppgives nu att man även umgås med planer på att förlägga en del av de

hemvändande krigsfångarna till Refvingehed.

13 december 1918

I och för hemtransport av franska krigsfångar i Tyskland lär franska legationen av Sveabolaget ha förhyrt fyra ångare. Transporterna, som avser omkring 8,000 fångar, internerade i trakten av Danzig, skola ske dels över Sverige, dels över Danmark. Av fångarna komma 400 att – i likhet med en del engelska krigsfångar som väntas till Sverige på måndagen – förläggas på Ljungbyhed och de övriga i Danmark. Utskeppningsorten i Tyskland blir troligen Danzig.

16 december 1918

Julglädje åt krigsfångarna i Sverige.

Plats har begärts för följande:

Sverige emottager för närvarande såsom gäster några tusentals krigsfångar, som i avvaktan å transportmöjligheter komma att kvarstanna å Ljungbyhed över julen. De böra ej och få ej lämna vårt land utan att dem visa den hjärtlighet och hjälpsamhet som i alla tider varit ett utpräglat drag hos svenskarna. Det är i känslan av vilja och förpliktelse som undertecknad i egenskap av representant för Idrottsmännens Röda kors – kommitté, vars uppgift varit och är att bistå alla nationers krigsfångar, av allmänheten vördsamtt vågar anhålla om bidrag till franska krigsfångar. Lämpliga gåvor äro i främsta rummet penningar till beredande av extra förplägnad, vidare illustrerade franska tidskrifter, böcker, sällskapsspel, vykort, skrivmateriel, musikinstrument

m.m. Medel och gåvor mottages med tacksamhet av undertecknad och komma genom Idrottsmännens Röda kors – kommitté att omedelbart tillsändas de franska krigsfångarna å Ljungbyhed. Till engelska krigsfångar mottages gåvor av bankir Ericsson Drottninggatan 11.

Stockholm den 15 december 1918

Ernst Killander

Löjtnant

Adress: Lützensgatan 3

17 december 1918

HÄLSINGBORG

Man hade väntat de engelska krigsfångarnas ankomst till Hälsingborg på förmiddagen, men först klockan halv 6 i afton trädde ett stort fartyg fram ur dimman på Öresund och gled in i Hälsingborgs hamn. Det var danska ångaren Dronning Maud, som förde de första engelska soldaterna över från tysk till svensk mark på väg mot hemmet. Kajerna fylldes hurtigt av folk som hälsade de längs relingarna samlade krigsfångarna med välkomstrop och visslingar och från ångarna svarades med "leve för Sverige", och när musikkåren på kajen stämde upp i God save the King ville jublet från soldaterna aldrig ta slut, utan musiken måste bissera. När sedan skånska husarmusiken stämde upp marseljåsen utbröt från ångaren ett jubel som dånade över hamnen. Strax efter kom Kong Haakon även den med glada engelsmän längs relingarna. Främlingarnas briljanta humör smittade folkmassorna på kajerna, så att Home sweet home blev utförd av en jättekör, interfolierad av Sundets mistlurar. >>

Åsynen av engelska militärattachén, general Yarde Buller, och biträdande engelska militärattachén, den svenskfödde kaptenen Davidsson, kom tydligen de f.d. krigsfångarna att känna sig som hemma. Deras hälsningar och glädjeyttringar voro oförställda. >>

Vardera ångaren medför cirka 730 man som samlats ihop från olika tyska fångläger. Stämningen har under överresan varit den allra bästa. >>

Soldaterna komma att övernatta ombord. Imorgon avgår under ledning av löjtnant J Ekström det första extratåget med krigsfångar till Ljungbyhed kl. 8,30, sedan general Mörcke hållit ett hälsningsanförande till de engelska krigarna. Tåget returnerar från Ljungbyhed och avgår med ännu en last kl. 1 på eftermiddagen, så att hela skaran av främlingar i morgon eftermiddag tar logementsbarrackerna på Ljungbyheds Lager i besittning. Vid ett samtal som Dagens Nyheters korrespondent hade med general Buller, vilken jämte sin maka varit på Ljungbyhed och gjort en sista inspektionsrond i det tillfälliga krigsfångeläget, förklarade sig generalen mycket nöjd med arrangemangen. Den vinterknäpp som Skåne i år fått ovanligt tidigt, kommer man att mota med brasor i de nyreparerade kaminerna, och militärdepåen i Kristianstad har förstärkt sängarnas filtörråd. För den andliga näringen få fångarna själva svara. Munspel och kortlekar ha ädelmodigt offrats massvis. Det lekamliga svarar den särskilt engagerade köksföreståndaren, sergent Widén för. Ordningen upprätthålles av soldaterna själva. >>

När ångarna avlämnat passagerarna gå de åter till Tyskland efter flera krigsfångar. Hemresan från Ljungbyhed kommer att ske då ett par kontingenter samlats och skall företagas med en större trupptransportångare. Portugisiska och australiensiska linjeångare har insatts i fart mellan Öresunds hamnar och England och Frankrike.

19 december 1918

Engelsmännen på Ljungbyhed.

Väl sörjt för krigsfångarnas trevnad under julen.

Hur länge våra engelska gäster skola stanna på Ljungbyhed är ännu ej bestämt. Manskaper tror naturligtvis att de skola hinna hem till julen, men ledningen skakar på huvudet åt denna optimism. Sannolikt få de jula i Sverige. Även om de stanna ett par veckor komma de, att döma av vad man kan iaktta under en rond på lägerplatsen, ej att fara illa. Allt har ordnats för dem med en omsorg och en förutseende som hedra organisatörerna av företaget, särskilt i betraktande av den korta tid de haft till förfogande. Dagarna på Ljungbyhed äro givetvis avsedda för rekreation. Soldaterna disponera sin dag självständigt som de vilja. Måltidstimmarna äro: frukost kl. 9, middag kl. 1 och kvällsmålet kl. 6. Kl. 10 på kvällen skola ljusen vara släckta i logementen. Som säkerhetsvakt fungerar ett tjugotal boxare, vilka på grund av sin kroppsstyrka anses särskilt skickade att göra polistjänst i lägret. För förströelse sörjes på bästa sätt efter de begränsade resurser som Ljungbyhed kan erbjuda. En musikkår har bildats bland soldater-

na på initiativ av engelska legationspastorn i Stockholm Rev. Swinstead. Musikinstrument ha till stor del anskaffats. >>

19 december 1918

Vice häradshövding Markus Wallenberg har till första arméfördelningens stab överlämnat 10,000 kr. att användas till de på Ljungbyhed internerade engelsmännens nytta och nöje.

23 december 1918

Det första som frapperar besökaren i krigsfånglägret på Ljungbyhed är att våra engelska gäster här ha ett utmärkt vintersanatorium och därnäst krigarnas med tyska, franska och ryska späckade landsmål även vid samtal sinsemellan, en liten provkarta på den slang som talas av miljoner män vid fronterna och i fånglägren. Engelsmännen själva lägger synbarligen inte märke till saken, och de blir nog korrigerade när de komma hem, och för dem är enda och stora frågan den: hur snart skola vi komma hem, när det nu inte blev till jul? Med den frågan ständigt på läpparna vandra de 1,500 främlingarna omkring häruppe, somliga i lumpor och de flesta i en dress som skulle komma ett vanligt svenskt fattighjon med självaktning att gå bort och dölja sig. Kläder väntas från England. Naturomgivningen är inte oävet sanatorielandskap, det bör i det avseendet tillfredsställa männen från nomen's land, men de ha den felaktiga föreställningen, trots ett instruktivt föredrag i går om Sverige att detta är ett kvinnofattigt land. Man tar skadan igen i skrivrummen per många och portofria brev. De tio

skrivborden äro fullsatta dagen i ända. Här rymmas en hundra man, men endast trettio i taget komma åt att skriva. Sällskapsrummen kunna hysa 600 man om de packade sig väl, däremot samlas alla, om än med möda i gymnastiksalen, som apteras till musik och konsertrum. I de fyra matsalarna äro 400 man åt gången, när det kl. 9, 1 och 6 blåses till mat. >>

De hade den 9 dennes fått order att bryta upp från fånglägret i Tyskland, men den tyska desorganisationen arbetade gruvligt långsamt för de hemlängtande soldaterna. Då kommer en sergeant bland fångarna och anmäler för sin officer ”Har tagit godsvagnar och lokomotiv, sir” ”Bra, fortsätt!” ”Skall ske, sir!” Bland gossarna av detta goda virke finns folk från ett halvt hundratal regementen, men trots bristen på regementsindelning har den militära ordningen rätt upp sig lätt, frontfolk som det är. Engelsk befälhavare på lägret är kapten Whitehead, ursprungligen kanadensisk kavallerist, senare flygare, adjutanter, löjtnanterna Watts och Baker. Watts är flygare och ärofullt nedskjuten av flyghjälten Bölcke. Dessa kom från lägret i Wittenberg och ha arbetat i kolgruvorna där från morgon till kväll, söndagarna endast halva dagen >>

Under vistelsen i Wittenberg dogo 1,000 man i tyfus på ett halvår. När sändningarna hemifrån kommo blev det bättre en gång i månaden kom det konserver, bröd, smör, kondenserad mjölk och tobak, 300 cigaretter i månaden och ett halvt pund piptobak. För varje sändning skickades ett kvitto till England på att varorna kommit fram. De tyska sop-

porna lämnades då åt ryssarna, som intet fingo hemifrån och slukade allt. Sista tiden i fångenskapen levde fångarna bättre än den tyska civilbefolkningen och kunde stoltsera i riktiga läderskor, medan tyskarna hade pappersskodon. Englands omtanke värmde sinnena och kroppen. Men nu är det annat än i Wittenberg, varje man får äta sig mätt. Innan bordsrutinen blev utarbetad läro de ha gått från den ena matsalen till den andra och ätit. De trodde inte på garantierna att de skulle få äta sig mätta. Och att få sova mellan lakan, promenera, spela fotboll och gå på bio.

På tal om fotboll led engelska laget idag ett ärofullt nederlag mot Hälsingborgs idrottsförening med 2-1. Soldaterna voro stormförtjusta över det goda spelet och den fina behållningen varav hälften går till deras julklappsfond. Männen på Ljungbyhed har bara en önskan: Tala inte om kriget! Det finns folk bland dem som har varit med redan vid La Basica för fyra år sedan. Deras jul kommer inte att bli oangenäm Kronprinsessan har skänkt julgranar till varje rum, och uppmaningen att sända gåvor har inte förklingat i tomma luften. På sitt rop om piano har de blivit bönhörda i dubbelt mått, de har fått två och dessutom ha de orkestern. Lite engelsk julmistel kommer inte att saknas, extra förplägnad serveras, kanske rent av plumpudding, och om de inte få besök av sitt hemlands S:t Nicolas på juldagen – Julafton firas inte av engelsmännen – så skvallrar lagren av gåvor om att den svenska jultomten inte kommer att gå dörr förbi i fånglägret på Ljungbyhed.

2 januari 1919

Den kontingent av 1,750 engelska krigsfångar som tillbringat julen på Ljungbyhed reste i går morse in till Hälsingborg med två extratåg och gick ombord på fyra danska passagerångare. Vid embarkeringen bjödos de farväl av generalerna Buller och Mörcke jämte staber och stora människomassor. Skånska Husarregementets musikkår utförde engelska nationalsånger. Engelsmännen uttalade sin stora tillfredsställelse och tacksamhet för vistelsen i Sverige. De fyra ångarna gingo omedelbart till Köpenhamn därifrån, portugisiska transportångaren Porto för dem till England. Det nya året firades alltså på havet.

I natt kommo ångarna Dronning Maud och Kong Haakon till Hälsingborg från Tyskland med omkring 1,500 engelska krigsfångar, som just vid årskiftet bestego svensk mark. De reste redan i natt med extratåg till lägret på Ljungbyhed, där de kommo att stanna tills veckans slut. Rikligt med nyårsgåvor har förärats dem.

7 januari 1919

Det har varit ombyte idag i de utländska soldatlägren i Skåne. De 1,700 engelsmännen, som legat på Ljungbyhed, reste idag på morgonen med extratåg till Hälsingborg, därifrån de senare på dagen hämtades av ett par ångare som förde dem till Köpenhamn, där en transportlägenhet till hemlandet väntade. Vid avresan uppvaktades de med musik och uttryckte sin varma beundran för den gästvänlighet de fått röna i Sverige. De voro sannolikt de sista

engelska soldaterna som rekreerat sig i Sverige på hemresa från Tyskland. Det fåtal engelsmän som finnas kvar i nordtyska fånglägren torde komma att beredas direkt hemresa. De första franska soldaterna landstego nästan samtidigt i Malmö i ett milt vintersolväder. Kl. ½ 1 i dag styrde danska Ostasiatiska kompaniets ångare S:t Thomas in i Nyhamnen i Malmö med cirka 350 fransmän längs relingarna. Hamnområdet var avspärrat, men tusentals människor trängdes på angränsande kajer och magasinshak. Ett extratåg på ett tjugotal boggivagnar stod framfört på kajen. När ångaren lade till spelade Kronprinsens husarregementes musikkår Marseljäsen, soldaterna blottade huvudena och de högre svenska militärerna, polis, tull och järnvägsmännen, som samlats vid landningsplatsen, hälsade med honnör. Fransmännens ansikten lyste av glädje, "Lo jour de gloir cestarrivé", ljöd det från en liten sångartrupp ombord, och på magasinshaken föll man in med en svensk arbetarsång till samma melodi. Främlingarna hade till det yttre endast två ting gemensamma, det glädjestrålade ansiktet och en mogen ålder. Strax efter inlöpte samma kompanis ångare S:te Croix med en liktalig trupp och samma scen upprepades vid angörandet. I allt medförde transporterna 710 man; ett par sjuka hade föredragit att stanna i Pillau, där ångaren tagit soldaterna ombord. Under musik och hälsning för de franska generalstabs-officerarna, kaptenerna Monteaux och Peyron, som nedrest från Stockholm, börjar debarkeringen.

Det är en ytterst homogen samling som vandrar över landgångarna. Endast fyra officerare äro med, annars är det underbefäl och meniga, några i de nya franska stål hjälmarna och fältgrå uniform, franska alpjägare i peleriner och stor säckig mössa; ett par belgier synas även i transporten. >>

Strax före kl. 2 sätter tåget sig i rörelse under ömsesidiga rop: *Vivela France! Vive la Suéde!* Och långa hurrarop på franskt manér bölja längs tågsättet, som rullar mot Refvingehed, där soldaterna väntas av de anordningar som Dagens Nyheter tidigare redogjort för. Hur länge de komma att gästa Sverige vet man ännu inte.

I morgon eller övermorgon komma ytterligare 700 fransmän till Malmö. Hela främlingslägret på Refvinge hed skall omfatta 1,400 man. Enligt vad Dagens Nyheter korrespondent inhämtat, kommer de franska besöken att fortsättas tills fånglägren i Nordtyskland äro tömda. Lägret på Ljungbyhed skall om några dagar mottaga 1,000 franska soldater, och på torsdagen komma 1,000 fransmän och deras 10 officerare till Halmstad, där de inlogeras på Hallands regementes kaserner. Konsul Schéle i Halmstad tar tacksamt emot gåvor till denna kontingent.

9 januari 1919

Italienska krigsfångar till Refvingehed

En kontingent på 500 man anländ i går till Malmö. Den krigsfångetransport från Tyskland som väntades till Malmö i går ankom i eftermiddag kl. 3 med Det forenede Dampakibasselskabs ångare

Ekspress, som i dag på morgonen avgått från Warnemünde. Ångaren angjorde samma plats där de tidigare transporterna landsatts. Ett extratåg stod väntande på kajen, där kaptenen i franska generalstaben, Moran, från legationen i Stockholm och kaptenerna Peyrou och Lebman från franska legationen i Köpenhamn hälsade landsmännen välkomna. Från Kronprinsens husarregemente hade det högre befälet mött på kajen och regementets musikkår utförde vid angörandet Marseljäsen, men så gjorde man den upptakten, när ångaren kommit in till kajen, att övervägande delen bland soldaterna voro italienare, varför man hälsade dem med italienska folksången, den, liksom Marseljäsen, åhördes under militärt honnör ombord, och på kajen, och åtföljdes av jublande hurra-rop.

De 541 soldaterna debarkerade, företrädda av kontingentens enda officer, en italienare. Den brokiga skaran är sammansatt av *poiluer* i civilt kompletterade uniformer och italienare i tyrolerhattar, sydländskt livliga och övermåttan glada. Det är mest undersätiga män, dåligt utrustade, men relativt välnärda av den mat som på senaste tiden bestått dem från ententen. Ett par äro ganska värkbrutna av vistelsen på alpfronterna och de dåligt uppvärmda krigsfånglägren i Mecklenburg ha inte just verkat helande på reumatismen.

Kronprinsarnas musik arbetade ivrigt under landstigningen för att gottgöra sin sena ankomst, och de svenska militärfruarna utdela cigaretter och vykort bland soldaterna, som efter en timmes Malmövistelse rulla iväg över Lund till

Refvinge hed med Ryttmästare Platen vid kronprinsarna som tågledare. Ångaren Ekspress avgick senare till Köpenhamn.

På Refvinge hed rekreera sig för närvarande 1,252 ententensoldater. På Ljungbyhed vårdas två kvarlämnade engelsmän på sjukhuset. Under engelska soldaternas vistelse i Sverige avledo fyra som begravts på Riseberga kyrkogård. Den kontingent fransmän som man avsett att inlogera på Hallands regementes kaserner skall dirigeras till Ljungbyhed över Hälsingborg, och väntas ankomma på fredag. Gåvor till dem mottages av franska konsuln Westrup i Hälsingborg. Överstelöjtnant Genberg kommer att imorgon avlösa major Lewenhaupt som chef för bevakningstruppen i lägret på Ljungbyhed. >>

18 januari 1919

De franska fångarna utskeppas via Malmö.

Enligt S. D. S. är det meningen att utskeppa samtliga på Refvinge och Ljungbyhed inkvarterade krigsfångar på en gång via Malmö. Avsikten vore då att sända ut några större transportångare för att låta allesammans på en gång embarkera. Tidningen uppger även att Malmö, om planen realiseras, har att emotse besök av en större avdelning av franska flottan, vilken när båtarna lagt ut skulle saluera till erkännande av gästvänskapen och samtidigt hedra soldaterna.

19 januari 1919

Någon ytterligare inkvartering torde ej behövas.

Sent på fredagsaftonen ingick meddelande om att de utländska soldaterna, som gästade Refvinge hed, skulle avresa idag på morgonen och trots den korta uppbrottstiden gjorde hemlängtan dem så ivriga att första extratåget kunde avgå från Refvinge till Malmö redan kl. 9 i morse. Vid Nyhamnsområdet, där Sveabolagets ångare Hyperion och Rhea låg färdiga att föra resenärerna till Köpenhamn, hade samlats stora människomassor för att bjuda de populära krigarna farväl. Av officiella personer sågos franska konsuln i Malmö, polismästaren, en del officerare från Kronprinsens Husarregemente, med tjänstgörande regementsbefälhavaren, ryttmästaren greve Piper i spetsen, det högre hamnbefälet och Kronprinsens musikkår, som utförde Marseljäsen och ytterligare livade upp de redan av hemkomsttänkar animerade soldaterna. Inte minst glädde det fransmännen, som voro i majoritet bland hemfararna, att se trikoloren vaja från torpedjagaren Enseigne Roux, som i dag gjorde en ny visit i Malmö hamn. När tåget backade fram på kajspåret vid ångarna trängdes fransmännen på plattformerna. De åhörde Marseljäsen med blottade huvud och bytte livliga hälsningar med marinkamraterna på det franska örlogsfartyget. Med officerarna i spetsen lämnade de tåget och ställde upp på kajen, utrustade med sina packlådor till ryggtonistrar. Ett litet duggregn åstadkom ingen inverkan på humöret. Deras bristfälliga ekipering hade under Sverigevistelsen kompletterats genom inköp ur svenska arméens förråd och de 610 soldaterna hade nu ett mera

brokigt utseende än vid ankomsten. En fransman, som var klädd i trasor då han kom från Tyskland, bar nu en hel svensk uniform med regementsnumret 25 kvar på axelklaffarna. Dock fanns det ingen som bar militär svensk huvudbonad. En av fransmännen hade insjuknat på tåget, och en svensk soldat utförde det lilla kraftprovet att sätta honom på ena skuldran och bära honom med ryggpäckning och allt över till Ångaren under livligt bifall och beundran. Omedelbart efter embarkeringen avgingo ångarna och under livligt viftande på kajen och längs relingarna, där det ropades Vivi la Suéde och tackades för gästfriheten. >>

Första gruppen utländska soldater från Ljungbyhed väntas till Malmö någon av de närmaste dagarna för att sändas vidare till Köpenhamn, därifrån de föras hem när båtlägenhet blir ledig.

Härefter torde med all sannolikhet ingen ytterligare inkvartering behövas i vårt land. I morgon kl. 12.50 anländer franska ministern i Stockholm till Ljungbyhed, där han kommer att hålla ett uppmuntringstal till sina landsmän och utdela kärleksgåvor. På aftonen ger han middag i Hälsingborg för de svenska officerarna vid inkvarteringen och franska konsuln i Hälsingborg.

Karantänlägret på Ljungbyhed

Stig Lööv, 1928-1988, växte på upp F 5's flygområde på 1940-talet och var yrkesverksam inom Flygvapnet fram till sin död. Han var redan tidigt mycket intresserad av Ljungbyheds historia, både som övningsläger/hed och

Flygskola. Stig Lööv ägnade särskilt stort intresse för Norringarna och dess tid på Heden och skrev flera artiklar och höll flera föredrag för dessa under årens lopp. Följande artikel från 1978 är en avskrift av hans sammanställning av anteckningar om karantänlägret på Ljungbyhed. Redaktionen har beslutat att publicera anteckningarna in extenso och bedömt att ord och uttryck ger den autenticitet artikeln kräver.

PÅ VÄG TILL NYVUNNEN FRIHET

Om man om någon svensk militär övningsplats kan använda uttrycket "Internationell" så torde det vara om Ljungbyhed. Förläggningen här har nämligen inte bara hyst många tusen skånska beväringstågar, utan här har även under en tid av en och en halv månad legat en högst kosmopolitisk blandning av flera nationers krigare: engelsmän, fransmän, italienare, kanadensare, amerikaner, negrer, serber, greker och till och med en kines. Detta inträffade under julmånaderna 1918 och 1919. Alltså efter förra världskrigets slut. Efter fördraget om vapenvila undertecknats den 11 november 1918 blevo omkring 10.000 krigsfångar, på väg från Tyskland till sina respektive hemländer sända över Sverige. De skulle nämligen ligga i karantän utanför det

egna landets gränser en tid, varunder de skulle genomgå en grundlig rengöringsprocess samt bli någorlunda uppklädda och uppsnyggade, innan de fingo komma hem. Med Sverige träffades då överenskommelse om en tids förläggning av dessa krigsfångar i infanterilägre vid Ljungbyhed.

DEN 11 NOVEMBER 1918 avslutades det första världskriget. Drygt 32 miljoner människor hade dödats, sårats eller försvunnit. När freden inträdde fanns i de krigsförande länderna åtskilliga 10.000-tal krigsfångar vilka skulle transporteras till sina hemländer. Innan hemtransporten kunde göras måste krigsfångarna ligga i karantän, erhålla ombyte av kläder. Detta skulle ske utanför det egna landets gränser. Ett genomgångsläger för f d krigsfångar upprättades på Ljungbyhed. Förläggningen var avsedd för fångar från tyskarnas fångläger Crossen an der Oder. Det är 60 år sedan krigsfångarna befann sig i Ljungbyhed, men minnet av dem lever ännu kvar. Krigsfångeförläggningen ordnades där F5 senare gjorde sitt intåg. Platsen var dåvarande Kungl. Norra Skånska infanteriregementets sommarläger som under vinterhalvåret låg tyst och öde. Men efter beskedet att f d krigsfångar var att vänta blev det liv och rörelse i lägre. Förvaltningen i Ljungbyhed anställde 50-talet personer från orten vilka fick skura baracker, stoppa omkring 3000 madrasser, göra iordning köken och se till att lägre fungerade när krigsfångarna kom.

BESKEDET OM de väntade fångarna förde också med sig att ortens hand-

lare vädrade fina affärer. Slaktarna började leverera tonvis med färskt och salt kött och fläsk. Bagarna levererade bullar och franska bröd, typ fjärde klass, men tog betalt efter första klass. Deras fröjd blev emellertid kort. Redan efter de första tio dagarna ändrades matsedeln som dittills bestått av svensk mat. England började sända över konserver till fångarna och matsedeln blev i fortsättningen engelsk med corned beef, smör hårt bröd med te, kaninsoppa. Engelskt öl ingick också i måltiderna. Matlagningen sköttes av indelta kökskorpraler med mångårig erfarenhet.

Den 22 december 1918 rullade sent på kvällen det första extratåget med cirka 2000 fångar in på stationsområdet vid Ljungbyhed. Dessa fångar kommo direkt från det tyska fånglägre Crossen an der Oder, sydost om Berlin. Trots den sena timmen hade många åskådare samlats vid stationen och en hel del hade tåligt väntat mest hela dagen på tågets ankomst. Då tåget stannat såg man kupéfönstren fyllda av trötta, Bleka och nervöst spända anleten. Tysta stego männen av tåget. De buro tydliga spår av krigets hårdhet, av nöden och bitterheten, vilka, ju längre kriget varade blevo större och större och icke minst gingo ut över krigsfångarna.

Den stora uppställningsplatsen bakom järnvägsstationen fylldes så småningom med en underlig blandning av krigare. En och annan hade någorlunda oklanderlig habit, men de flesta sågo nästan ut som vandrande trasbylten. Av strumporna voro oftast endast skaften kvar. Somliga voro så gått som utan skor

och gingo i det närmaste barfota, andra hade träskor, som de själva nödortfigt urholkat med kniv. Man såg även dem som med snören fastbundit tomma cigarrlådor under fötterna. Man kunde inte värja sig från tanken, att detta var några vrakspillror som det stora världskriget hade kastat upp på svensk strand.

Ehuru dessa krigsfångar icke voro invalider, fanns det dock bland dem en och annan som bar svåra märken efter kriget. Till dem hörde en ung svensk som dock icke var bland krigsfångarna, utan som mötte här för att hälsa på eventuella kamrater. Han hade fått ena benet avklippt vid bålen och gick på kryckor. Några av fångarna haltade, och somliga buro ännu förband. En stackare syntes ha tagit någon skada på hjärnan ty han fick behandlas som ett viljelöst kolli av sina kamrater.

De flesta av fångarna buro på mer eller mindre märkvärdiga packningar: bylten, stora bleckaskar, lådor av träspjälor, ja man sågen som på ryggen bar en gammal rostig mejerispann, i vilken han förvarade sina tillhörigheter. Gav man sig in bland fångarna, märkte man en egendomlig frän odör – krigets och fånglägrens lukt antagligen. Man fick i alla fall en om och liten aning om det liv, som dessa unga män levat somliga kanske i årtal i fånglägren. Det hela företedde en den underligaste ”inryckning” som Ljungbyhedsborna någonsin blivit vittne till och många vora även stumma av häpnad.

DEN UTLÄNDSKA LEDNINGEN hade även orienterat sig samt insatts i de svenska bestämmelserna. Dessutom

hade de själva utfärdat en del instruktioner, som gällde deras egna. Instruktionerna följdes också mycket noga utom på en punkt – där klickade det fullkomligt. De f d krigsfångarna kunde nämligen inte förmås att gå på svenska avträden som bestod av torrklosetter. Slutligen gick det för långt och blev ett riktigt svineri. Trots att befälet gav ut order om att använda avträdena, fortsatte de forna fångarna att placera sig på heden så att hela dalen framför lägret såg ut som en illa skött bakgård. Befälet tog i med hårdhandskarna och före avfärden fick fångarna under stor ilska medelst spadar och skyfflar vända gräsmattan, vilken efter avfärden såg ut som om den varit odlad.

FÖRSTA DAGEN användes till att ordna i förläggningen samt att snygga till soldaterna. Det var sämst beställt med ekiperingen och soldaterna såg närmast ut som vandrande lumphögar. De som varit i fångenskap från krigets början hade s k ”fångdräkt” som bestod av skärmmössa, blå kavaj och blå klädesbyxor. Runt vänstra överarmen var infällt ett gråbrunt tygstycke på 1 dm bredd. Byxorna hade breda revär i samma gråbruna tyg, detta för att en ev rymmare skulle vara lätt igenkännlig. Sämst var fotbeklädnaden. En del hade strumpor, men flertalet hade bara skafoten kvar och många hade lindat ett tygstycke runt fötterna. Med skodonen var det lika uselt beställt.

Det var ju ont om fullgod vara under världskriget och en mängd surrogat uppfanns. En del gick i träskor, som de själva tillverkat. Överdelen fick inte ha

läder över vristerna utan träskons överdel slutade på mellanfoten, detta för att fångarna inte skulle kunna springa med dem. De som inte hade några skodon fick gå barfota. Det fanns till och med en som hade cigarrlådor fastbundna om fötterna.

DET BLEV SNART annan stil på fångarna, vars ålder varierade mellan 18 och 60 år. En stor lokal anordnades till badhus och 25 badkar inköptes av den svenska förvaltningen på Ljungbyhed. Ett livligt badliv rådde från morgon till kväll, samtidigt som saxar och rakkni-var kom till väl användning. Den gamla lumpen togs av och kastades i en hög på marken. Efter badet blev det utdelning av underkläder, skodon samt uniformer av den engelska modellen, allt nytt och av prima beskaffenhet.

Engelsmännen delade med sig till fransmännen men ingenting föll från den rikets bord till italienarna, som inte hade något att sända från sitt hemland. Emellertid utverkade den italienske militär attachén att från kronans förråd i Ljungbyhed försålde 200 uniformer och utdelades till de sämst lottade. Axelklaffarna klipptes av och uniformen blev i stil med en sportkostym, men huvudbonaden ville man inte ha. Det var den svenska landstormens trekantiga kavali-ger hatt. När attachén såg den skakade han på huvudet och yttrade på dålig svenska ”naj, naj, Karl tolfte hatt, den vi ej hava vill”.

DE, SOM EJ FICK KLÄDER men som ändå var i behov därav sökte i de lumphögar som engelsmän och fransmän lagt av sig före badet. Svenska sta-

ten gjorde en bra affär av det som försålde till italienarna ty den skulle ha 50 procent utöver det fastställda värdet. Även de avlagda kläderna blev föremål för handel. Liksom hyenan äter vad andra djur ratat, så var befolkningen framme och tillägnade sig massvis av persedlar, som man sedan med förtjänst sålde.

MÅNGA FAMILJER fick besök av främlingar. Sedan soldaterna uppsnygats hade de full rörelsefrihet och fick obehindrat röra sig inom samhället och inom hela församlingen. Även Röstånga och Klippan fick besök av soldaterna. Jämt syntes de på promenader i grupper, varierande från två till tio. Sällan syntes någon ensam, utom negrerna, som inte kunde nå kamratskap med de övriga. Man trivdes bäst inom samhället, där kaféerna besöktes flitigt och mängder av det dåvarande skattefria ölet (lushunna-biren) dracks.

Även kaffe dracks, men ingen kunde förstå, varför de inte fick bröd utan brödkupong. Inget fick utlämnas till allmänheten utan kort eller kuponger, men det dröjde inte länge förrän soldaterna skaffat sig dylika genom vänliga församlingsbors givmildhet.

EN FÖRFÄRLIG SPRÅKFÖRBISTRING rådde under den här tiden på Ljungbyhed då det inte mindre än fyra språk talades, engelska, franska, italienska och tyska, vilket sistnämnda det språk, som användes flitigast och var nästan modersmålet i Ljungbyhed under två månader. Franskan och italienskan var svårast att förstå, men i allmänhet redde det ut sig till ömsesidig belåtenhet. Teckenspråket blev det vanligaste ”språket”.

FÖR SOLDATERNAS TREVNAD

var det sörjt så gott som det kunde göras. Det var ju regementets sommarläger, så förläggningen vintertid blev i många fall primitiv, i synnerhet vid uppvärmning av lokalerna. Soldaterna ordnade själva med uppmuntringar och i varje transport fanns i regel uppsatt en musikkår i vilken nästan alla slags instrument var representerade.

Engelsmännen var skickliga pianister och varhelst de kom, där det fanns piano slog man sig genast ner och spelade med bravur alltmedan övriga kamrater sjöng. Italienarna hade en och annan fiol, som de framlockade smekande toner på.

Minst en gång i veckan anordnades dans i gymnastiksalen och till denna var all kvinnlig fägring uppåddad.

Varje söndagsförmiddag hölls gudstjänst i gymnastiksalen där ett vackert altare var rest med brinnande vaxljus. Under hela tiden transporten pågick, var det präst från Frankrike, som ombesörjde själavården bland soldaterna, vid vissa tillfällen kom även en engelsk präst.

Gudstjänster hölls varje söndag i gymnastiksalen. En orgel hade införskaffats och ett altare och en predikstol var uppbyggda.

Bild, Riseberga – Färingtofta hembygdsförening.

LÄGRET BESÖKTES vid ett flertal tillfällen av de engelska, franska och italienska legationerna bl a bodde den engelske militärattachéen hela tiden i Hälsingborg. Vid legationernas besök var det högtidligt. Efteråt blev det extra förplägnad.

Engelsmännen uppträdde i allmänhet överlägset gentemot andra nationer.

De krusade ingen, men deras generositet var stor mot alla medan fransmännen var så sparsamma att det gick mot gnidighet. Misstänksamma vad de också mot alla de mötte. Italienarna vågade knappast visa sig ute i offentliga sammanhang om där förut fanns folk från ovan nämnda nationer. Det italienska befälet förde hård disciplin, vilket gjorde folket skyggt och osäkert. Hos engelsmännen fanns ingen disciplin efter våra begrepp. Där gick det gemytligt till mellan befälen och manskapet.

Engelsmän och fransmän betalade med tyska mark, som då stod i 42 öre, men som när de sista soldaterna lämnade Ljungbyhed var nere i en kurs av 33 öre

Italienarna betalade med svenska mynt. Från deras legation hade utdelats 50 kr till officer, 40 kr till underofficer, 30 kr till underbefäl och 20 kr till övriga.

Vintern var ganska mild, men från jul och under halva januari blev det cirka 5 grader kallt. De som voro från sydligaste Frankrike eller Italien samt negerna lämnade då knappast barackerna utan höllo sig omkring den rödeldade kaminen, där de ideligen kokande te samt rökte cigaretter. De tyckte antagligen att de kommit alltför när nordpolen och

väntade kanske, att de om de stucko näsan utom dörren skulle mötas av isbjörnar.

Engelsmännens uppträdande präglades av frihet och även av en smula självmedvetenhet kanske t o m av en del överlägsenhet gentemot kamraterna från de andra nationerna. De voro dock alltid gentlemän samt generösa och hjälpsamma mot alla. Fransmännen visade framförallt en ytterlig sparsamhet nästan gnidighet samt misstänksamhet. Detta såväl som den större språksvårigheten gjorde att det icke blev samma gemytliga umgänge mellan dem och ortsbefolkningen som det blev i fråga om engelsmännen och amerikanarna. Italienarna vågade knappast visa sig på offentliga ställen utanför lägret om det fanns representanter för de båda förut nämnda nationerna där.

Hos engelsmännen fanns det ingen militär disciplin enligt våra begrepp. Befäl och manskap umgingos som kamrater och på officersmässen gick det mycket otvunget till. Sprit fick man från England av allra bästa sort. En svensk kapten berättade att då han vid ett tillfälle stod i begrepp att blanda sig en whiskygrogg kom en engelsk präst fram till honom och sade: ”Den whiskyn skall kaptenen dricka utan vatten, ty då är den bäst”. Kaptenen tyckte att då rådet kom från en präst, så måste han följa detsamma och så, han fann rådet mycket gott. Tydligt visste prästen vad han sade.

TROTS EN SÅ STOR anhopning av folk på Ljungbyhed var hälsotillståndet relativt gott, om man betänker att ”spanska sjukan” vid den tiden härjade

som värst och tusentals svenskar fick sätta livet till i densamma. För de sjuka var det väl sörjt. De hade själva några läkare med sig från fångenskapen och dessutom tjänstgjorde en svensk läkare samt tre sjuksköterskor och två sjukvårdsfurer under hela lägertiden. I lägret var i regel ett tjugotal intagna för lättare förkylningssjukdomar medan några av de svårare sjuka var intagna på sjukhuset i Herrevadskloster. Av de 10.000 soldater, som var i Ljungbyhed dog endast sex i ”spanskan” och lunginflammation, fyra engelsmän och två italienare, vilka samtliga är begravda på Riseberga kyrkogård.

PÅ SOMMAREN år 1919 kom ett krigsfartyg, som var ute på övning, till Malmö. Därifrån avreste en styrka på knappt 20 man till Ljungbyhed, vilka i närvaro av militärer från Norra skånska infanteriregementet avtäckte minnesmärken i form av gravvårdar. Dessa bär inskriptioner dels på hemlandets språk, dels på svenska. Gravvårdarna samt ett par träskor och en mössa, vilket sistnämnda finns i Riseberga hembygdsförenings ägo, är idag det enda synliga minne, som finns kvar sedan Ljungbyhedför 60 år sedan var skåde- och samlingsplatsen för dessa främlingar.

FRAMLIDNE FRISÖRMÄSTAREN Oscar Schönbeck, var för 60 år sedan nyetablerad frisörsalongsinnehavare i Ljungbyhed. När meddelandet om att Ljungbyhed skulle bli genomgångsort för de hemvändande krigsfångarna gick budet till hr Schönbeck om han kunde åtaga sig att svara för klippning – en hyfsad förtjänst på den tiden. Den 23-årige

Den engelska graven på Riseberga kyrkogård. Bild, Riseberga – Färingtofta hembygdsförening

frisören hade en kollega vid namn Klitten från Örkelljunga som gick arbetslös och nu fick rycka in som medhjälpare.

Det blev nu dessa två, som såg till att över 90 procent av de forna soldaterna fick en ny frisyr.

Oscar Schönbeck i hatt, 1918 köpte han frisersalongen av Tage Nyström, mannen till vänster. Bild, Riseberga – Färingtofta hembygdsförening.

Det fanns då inga elektriska maskiner att ha till hjälp. Varje klippning bestod mestadels av snagging där endast en kort stubb lämnades kvar – detta för att doktorerna och övrig sjukvårdspersonal lättare skulle kunna komma åt med sina salvor och medikamenter mot allsköns ohyra som frodades. Frisörens klädsel var anpassad efter omständigheterna och desinficeringsmedel fick man av svenska sjukvårdsmyndigheter.

EN ANNAN LJUNGBYHEDSBO, som var med på den tiden var framlidne lantbrukaren Johan Bergkvist. Som 39-åring tjänstgjorde Bergkvist på sommarhalvåret på I 24 på renhållning- och förrådssida. Det var i egenskap av dessa båda arbeten, som han kom i kontakt med krigsfångarna. Det var ingen tillfällighet att Bergkvist sedermera blev så omtalad i anledning av, att han köpte

upp alla avlagda uniformer och klädespersedlar, som plockats av krigsfångarna och slängts i stora högar utanför tvättbarracken. Det var formligen slagsmål om de avlagda kläderna, trots att en del inrymde en massa ohyra. Folk trängdes runt högarna – man ryckte och slet och måttade, berättas det.

FÖR ENGELSMÄNNENS KLÄDER som var i bästa skick, betalade han 1.000 kr. Dessa sålde han sedan i sin tur till en lumphandlare i Kristianstad, som fick punga ut med 10.000 kr. För fransmännens avlagda prylar fick han betala

1.700 kr och fick vid försäljningen till nämnde lumphandlare 5.000 kr.

Krigsfångelägret på Ljungbyhed är ett 60-årigt minne som inte får glömmas bort.

DÅ DET SISTA TÅGET med hemvändande krigsfångar lämnade Ljungbyhed station, lade man bl a märke till en ung engelsman, som stod i ett öppet kupéfönster på det sakta bortglidande tåget. Han sjöng stilla och innerligt en av sitt hemlands sånger, och hans ansikte strålade av den mest intensiva lycka och glädje.

Den 3 juni 1953 anlände ett brev från England med adressen:

Mr Oscar Nilsson
Parti från Ljungbyhed
Near Hälsingborg
Sweden

Waltham Cross   59 Chesterfield Rd,   3839 Enfield Middex England

2 juni 1953

Min bästa herre

Det 34 år gamla postkortet som jag bifogar, har jag hittat i ett gammalt album. Jag minns så väl när jag köpte det i er förtjusande by. Jag var i en grupp krigsfångar som kom till er by för ett uppehåll i en resa från Tyskland till England i januari 1919. Hur väl välkomnades vi icke av byns män och kvinnor. Mycket har hänt sen dess men jag minns ännu med vilken vänlighet och stora gästfrihet som vi mottogs med i Ljungbyhed.

*Jag hälsar till er alla
Er mycket tillgivne
William Pegman*

FOTNOT: Materialet till denna skildring bygger på uppgifter lämnade av följande framlidna Alfred Cronqvist, Oscar Schönbeck, Johan Bergkvist. Samt av Walter Ljunggren, familjen Thells i Nybro samt av plock ur framlidne Patrik Hallers sockenbok. Jag skickar samtliga en varm tanke för deras ädla hjälp att dokumentera händelser.

Sammanställt av Stig Lööw

Engelska krigsfångar på infanterilägreets regementsgata.

*Franska krigsfångar 1918-19
Alfred och Hildur Tell samt döt-
tarna Linnéa och Saga. Birger
Bigovit. Fotograf okänd. Bild
Riseberga – Färingtofta hem-
bygdsförening*

*Italienska krigsfångar. Från
vänster Elsa Persson, Linnéa
Tell, Yve Rosén, Evy Rosén och
okänd. Fotograf handlare Rosén.
Bild Riseberga – Färingtofta
hembygdsförening.*

Chefen I 24:a, överste Marks von Würtembergs dagbok.

Utbildningsåret 1918-19, sidan 2 (6).

I regementets tillvaro under denna vinter kom förläggning av hemvändande krigsfångar, att spela en roll. Vid evakueringen av de tyska krigsfångelägren voro järnvägen otillräcklig för en så snabb evakuering, som motsvarade önskningarna. För att påskynda densamma fördes krigsfångar från fångläger i norra Tyskland till kusten, samt därifrån sjövägen till dansk eller svensk hamn. Hos oss, liksom också i Danmark, anordnades för dessa kontingenter lägerförläggning, hos oss dels på Revinge hed och dels på Ljungbyhed. Där skulle de hemvändande först vila, äta upp sig och klädas upp, innan de anträdde den vidare hemresan sjöledes, varvid de efterföljdes av nya avdelningar i lägren. På detta sätt togs Ljungbyhed under vintern i anspråk för en förläggningsstyrka av omkring 2 000 man åt gången, under första tiden engelsmän, därefter övriga ententennationer, företrädesvis fransmän och italienare.

Det var en för regementet hedrande uppgift, vars genomförande skulle mycket intresserat mig. Men av för mig okänd och oförklarlig anledning sattes jag utanför. Arméfördelningschefen satte sig som överbefälhavare i I 24:s läger, med en ur regementet beordrad regementsofficer – i första skedet Major Lewenhaupt, i senare skedet Överstelöjtnant Genberg, som lägerchef. Personal, utrustning och övriga resurser ur I 24 ställdes till förfogande – men regementschefen var, som sagt, ställd utanför.

Naturligtvis fann jag detta högst orätt och stötande och jag undlät icke att bestämt uttala min mening härom. Jag ansåg mig tillfogad en oförrätt genom uppenbart och omotiverat intrång i min befälsbefogenhet. Arméfördelningschefen ville icke medgiva, att så förhöll sig. Mitt förhållande till honom blev från denna tidpunkt mindre gott.

Krigsfånge – läger – tiden bjöd nog för regementets däri deltagande personal, liksom för Ljungbyheds – orten, ett stort intresse. En fläkt av kontinenten, och något av den stora kampens svallvågor, drog genom vårt gamla läger.

Under den svåra livsmedelsbrist, som ännu rådde, kunde vi inte åtaga oss att underhålla dessa gäster, utan vissa livsmedel skulle sändas från England. De kommo dock försent, varför vi fingo förskottera varor, och sedan i gottgörelse mottaga varor av de sända livsmedlen. På detta sätt fick regementet åtskilliga, för den tiden dyrbara, ja delvis oöverkomliga varor: präktiga köttkonserver av flera slag, samt Pale Ale, som var något härligt i dessa det mer än lovligt uttunnade pilsnerdrickats tider.

Utbildningsåret 1918-19, sidan 5,6 (6).

Detta år anordnades ånyo på mid-sommardagen en hembygds- och regementsfest i ganska stor stil. Just emedan försvaret denna tid gick i indragningarnas och avmattningens tecken, ville jag visa och betona, att vi ändå levde – har jag antecknat i min minnesbok.

Även denna gång var festen med många goda krafterns hjälp trevligt och väl ordnad. Dv Kaptenen Bokander stod

ånåo för nöjesarrangemangen. Vädret var dock inte det allra bästa, det var blåsigt och kallt. Anslutningen var därför ej så stor, som jag skulle önskat, men dock ganska god.

En episod från denna fest må här antecknas, den kastar också ett visst ljus över tidsläget. Överstelöjtnant Genberg hade tilldelats Fr Hederslegionen, som erkänsla för hans chefskap i vinterns krigsfångeläger å Ljungbyhed. Franska legationen begärde, att militärattachén, Överstelöjtnant Gourguen, skulle få komma till Ljungbyhed och högtidligen överlämna den. Tillstånd utverkades, och Gourguen inbjöds till midsommarfesten.

Stämningen inom officerskåren hade under kriget i det hela varit utpräglat tyskvänlig. Vid den här tidpunkten var inte endast tyskvännernas utan överhuvud allas sinnen upprörda över de orimliga fredsvillkor, segermakterna sökte påtvinga de besegrade – det var dagarna före Versaillesfreden.

Jag överlade med officerskåren rörande midsommarens firande i officersmässen; förutom franske militärattachén väntades ett flertal gäster, bland dem arméfördelningschefen. En del officerare framställde då som önskemål, att någon skål eller något leve för Frankrike eller för franska armén inte skulle utbringas, det vore många, som inte voro stämda för att deltaga i en sådan hyllning. Härtill svarade jag, att jag förstod och delade de upprörda känslor, som den franska våldspolitiken mot en besegrad motståndare framkallade. Man finge dock inte göra den enskilde fransmannen ansvarig för hans nations handlingssätt.

Internationell hövlighet fordrade nog, att då en främmande officer besökte en svensk officerkår, en skål egnades honom, hans land och hans armé. Häri låge dock icke annat än en hävdvunnen artighetsbetygelse. Då emellertid flera officerare ändock uttalade sin ohåga att hurra för Frankrike, svarade jag, som talman för officerskåren, naturligtvis icke skulle giva uttryck åt några känslor, i vilka jag visste, att jag icke hade officerskåren med mig.

Frågan löstes så, att jag höll ett allmänt välkomsttal, en ”rundmålning” däri sammanfattandes hälsningen till arméfördelningschefen, till gästerna i övrigt, och bland dem några ord, riktade till fransmannen på hans språk. Denna fick icke anledning att yttra sig, emedan det blev generalens sak att svara. Härom underrättades fransmannen på förhand och jag tror, att han förstod och respekterade motiven.

I min minnesbok antecknade jag, att ehuru jag i detta fall var av annan mening än mina officerare, förstod jag, och höll dem räkning för, att de höllo på sina känslor, och icke ville visa uttryck sympati för en nation vars handlingssätt de icke gillade, oberoende av den maktställning denna nation då intog.

Överstelöjtnant Gourguen visade sig vara en trevlig och älskvärd man, som fann sig väl tillrätta i den ömtåliga situationen. Han var mycket intresserad av den inblick han fick i vårt lägerliv, och njöt av att en dag deltaga däri. Han befanns vara en gammal alpjägare av 28. Jägarbataljonen i Grenoble, med vilken bataljon jag 1906 gjort vintermarsch i

Alperna, i vilken marsch han dock ej deltog. För att ge uttryck åt min personliga sympati, och åt mina gamla kamratskapsband med franska armén, kvarbjöd jag honom över följande dag i mitt hem i dragonlägret, tillsammans med familjen Toll, som just i dessa dagar gjorde mig sitt avskedsbesök före avflyttningen från

Skåne samt familjen Genberg. Det blev en trevlig dag, och den franska gästen visade sig vara en särdeles älskvärd man – att han var en framstående man, och att han under sina år i Sverige hade en viktig uppgift att fylla såsom utkik på förhållandena i norr och framför allt i nordost, tror jag mig veta.

Källor och litteratur

Wikipedia

Otryckta källor

Riksarkivet

Chefen I 24:a, överste Marks von Würtembergs dagbok, utdrag.

Litteratur

Svenska Rödakorset 1865-1965. Söderberg

Första världskriget i svenska arkiv. Krigsarkivet

Spanska sjukan och svälten C-uppsats. Mattias Bylesjö

Karantänlägret på Ljungbyhed. Stig Löövs sammanställning

Gamla Trelleborg, Årsbok 2002

Kamratföreningen Norra Skåningars skrifter

Österslövs indelta soldater under 1800-talet

av Bengt Welander

Under nästan 300 år spelade den indelte soldaten en avgörande roll för Sveriges försvar. Än idag bär många svenskar namn som en gång skapats för soldaterna. I dag känner många, framför allt i de äldre generationerna, till den indelte soldaten och hans historia genom Vilhelm Mobergs romanfigur, knekten Rasken. Men det fanns hundratusentals Raskens i verkligheten. Om man följer sina rötter bakåt i tiden är chansen stor att man hittar en eller flera förfäder bland soldat- och båtmanstorpens invånare. Under hela den tid det yngre indelningsverket

existerade, från 1682 till 1901, tjänade drygt en halv miljon soldater och båtsmän runtom i landet

I den fredstid som rådde under större delen av 1800-talet kunde soldaten användas för mer fredliga och samhällsnyttiga ändamål. Många indelta soldater sändes årligen på stora arbetskommanderingar till kanal- och järnvägsbyggen, eller till att bygga broar och parker, bl.a. i Stockholm. Den rent militära delen för soldaten bestod då oftast av att under några intensiva sommarveckor drillas på övningshedar av vilka några är bevarade medan andra bara finns kvar i form av ett namn som minner om gångna seklers verksamhet. Backamo, Hultsfred, Bonarps hed och Ljungbyhed är några av dem bland många andra. Från 1827 använder Norra Skåningarna Ljungbyhed som sin fasta mötesplats.

I officersmässen på Ljungbyhed hängde de häradssköldar som tillhörde regementet, med tillhörande fanor och kompaniskyltar med kompaniets valspråk på. På Villands /Livkompaniet skylt stod det:

Men även mer militära uppdrag kunde förekomma, bl.a. så sändes ca 500 indelta soldater från Norra Skåningarna till ett fredsuppdrag vid Flensburg i mitten på 1800-talet. I den styrkan ingick ett antal soldater från livkompaniet som rekryterades från Villands hära

I Skåne fanns det i början av 1800-talet en styrka av 1,244 soldater som tillhörde det år 1811 nyuppsatta Norra Skånska Infanteriregementet. Från 1816 blev regementet indelt och styrkan nedsattes då till 1,000 man. I Villands Härad kom det att finnas strax under 100 bemannade soldatrotar som då fördelades på Villands livkompani plus ett antal rotar som hölls vakanta i fredstid. De indelta rotesoldaterna bodde i början av seklet oftast i sina soldattorp som bekostades av roten (en eller flera gårdar/heman tillsammans) som anställde soldaten. Soldattorpet skulle enligt den militära stadgan vara 8 x 4 meter och sju stockar högt (cirka två meter). Dessa mått bestämdes av armén för att alla indelta soldater skulle få likvärdiga bostäder. Åtskilliga av de gamla soldattorpen finns kvar efter att indelningsverket upphörde 1901 och används i dag mest som som-

martorp. Bilden bredvid visar ett typiskt soldattorp från mitten av 1800-talet, som i dag finns bevarat på Skansen i Stockholm.

Men i Skåne fanns det i mitten av 1800-talet färre soldattorp än i andra delar av landet. Orsaken till detta var att de två infanteriregementena, Norra & Södra, sattes upp relativt sent och särskilt i slättbygderna hade soldaterna istället tillgång till egna torp eller gathus. De tätbefolkade byarna gav knektarna möjlighet, att bo och arbeta var de själva ville, något som oftast var helt nödvändigt för den dagliga försörjningen. Det militära kravet att vid inkallelse och övningar snabbt kunna inställa sig på plats var ju lätt att uppfylla även om man valt att bo i någon annan by. Det var väl kanske också en önskan att leva sitt eget liv och inte underordna sig och behöva stå med mössan i hand för några rotebönder, för att få ut det man hade rätt till som indelt soldat

Vilka var då de indelta soldaterna, och vad hette de ?

Jag har tittat närmare på några av de knektar som tillhörde Österslövs bys rotar under Norra Skånska Infanteriregementet, och som delvis bodde i något av byns soldattorp under 1800-talet. Var soldattorpen haft sin grund har jag ännu inte kunnat hitta på någon karta, De finns inte med i någon husförhörslängd före år 1814, och inte efter år 1855. År 1856 var Österslövs socken indelad i 14 rotar, fördelade enligt följande: Österslöv: 3, Kälkestad: 2, Håstad 3, Karsta: 1, Karsholm: 3, Smedstorp: 1, Eskeröd: 1. Alla dessa rotar var inte hela tiden under

åren aktiva med en indelt soldat. Rotar slogs ihop, rotenummer flyttades från en by till en annan och en del rotar vakantsattes av kostnadsskäl. Men sammanlagt fanns det över 50 indelta soldater som under 1800-talet tjänstgjorde i Österslövs socken. På Österslövs bys första rote, Nr; 15 med torpet Nr:34 redovisas det mellan åren 1816-1908 sju stycken knektar, medan det på roten nr; 29 med torpet nr:35 står "VAKANT musiken". Någon tredje rote finns inte redovisad i Centrala soldatregistret över indelta och värvade soldater och förekommer inte heller i några Generalmönsterrullor. Jag skall här nedan försöka ge en liten bild om var knekten kom ifrån, hans familjenamn innan värvningen, familjeförhållande och hans tid i tjänst. I de fall där det förekommer någon mer speciell notering om knekten så redovisas även den.

1: NS-01-0034-1816 ROLF Pehr Den första knekten på torpet nr:34 är drängen Pehr Olsson som blir antagen till soldat år 1812 med namnet "Rolf". De första fyra åren tillhör Pehr Fjelkestads kompani, som sedan vid regementets omorganisation 1816 får namnet Villands kompani. Pehr är född 3:e december 1784 i Vånga som oäkta son till Ola Nilsson på Vånga:26 och pigan Sissa Pehrsson från Mjönäs. Pehr har kommit till Österslöv som dräng år 1807. Han är 28 år gammal och 174 cm lång när han skrivs in i de militära rullorna. Redan samma år gifter han sig med Elna Svensdotter F:1788 i Jämshög. De har varit trolovade en tid och när Pehr får

tjänst som indelt soldat ser han väl en försörjningsmöjlighet med eget torp för en familj. Han stannar i tjänst i 10 år och får på egen begäran avsked år 1822. Efter avskedet får Pehr med familj förmånen att bo kvar på torpet till år 1829. Det finns ju tre soldattorp i som tillhörde Österslövs rotar, men bara ett behövs till den nya knekten. På torpet får Pehr och Elna 7 barn, fyra söner och tre döttrar. År 1829 flyttar familjen till Karsholm där Pehr fått anställning som ryktare. På Karsholm föds ytterligare en son. Pehr Olsson Rolf avlider i en olyckshändelse, bara 50 år gammal, den 28/8-1834. Han hittas drunknad i Karsholms sjö (Oppmannasjön?) och begravs på Österslövs kyrkogård. Hans barn för släkten vidare och i dag (2014) finner man släktspår till bl.a. Lidköping, Huskvarna, Sölvesborg och staten staten Washington i USA. Säkert finns det även släktingar kvar i vår hembygd..

2: NS-01-0034-1822 LIND Anders. Anders Lavesson är född i Ivetofta församling den 12 juni 1801. Fadern var saltpetersjudaren Lave Larsson i Råby. Anders får börja arbeta som dräng redan vid 13 års ålder. Efter att ha tjänat som dräng i sju år tröttnar han nog på det livet, och blir i stället 21 år gammal antagen som soldat på rote nr:15 Österslöv år 1822. Men Anders flyttar aldrig in på torp nr:34 utan bosätter sig i Kristianstad med hustrun Bengta Nilsson, F:1796 i Näsby och deras dotter Pernilla, Många knektar hade ett civilt yrke vid sidan om och Anders hade lyckats få en tjänst som sjukvaktare vid ett av stadens

första lasarett, en tjänst som han uppehöll under hela sin tid som soldat. Hustrun är samtidigt anställd som städerska på lasarettet, och familjen disponerade ett rum som bostad där. I Kristianstad fick Anders och Bengta 4 barn till genom åren men livet var hårt mot dem. Bara en dotter verkar ha överlevt barndomen. Den 24 september 1831 begär och får Anders avsked från Norra Skåningarna. Han fortsätter sitt arbete som sjukvaktare men de ekonomiska villkoren för familjen har nog försämrats när soldatlivet avslutades. I en notis från lasarettets ekonomiredovisning år 1831, kan man läsa att sjukvaktare Lind begär löneförhöjning för sig och hustrun gemensamt från 100 riksdaler om året till 116 riksdaler (ca 8,100: - i dagen pengavärde) plus fri ved till värme och belysning. Om den begärda lönehöjningen blev godkänd framgår inte av redovisningen. Anders Linds tid som enbart civil blir tyvärr inte lång. Han avlider i förtid efter bara ett år, den 16/12-1832 bara 31 år gammal. Som dödsorsak anges "Feber". Hustruns och dotterns vidare öde är tillsvidare okänt

3: NS-01-0034-1831 LIND Truls. Truls Jonasson är född den 26/2-1808 på Råbelöv Nr:24. Föräldrarna hette Jonas Bengtsson och Anna Trulsdotter. Efter några år som dräng städslas han av bönderna i Österslöv som soldat år 1831 och får även han knektnamnet Lind. Truls är ungarl och flyttar in i ett av Österslövs soldattorp som tidigare innehafvs av soldaten Lustig från en av Håstads rotar. Han stannar bara i torpet två år innan han flyttar till Gualöv. I Gualöv

finns hans trolovade Pernilla Oredsdotter F:1807. Truls bosätter sig hos Pernilla och hennes moder, änkan Elna Pehrsdotter på gatuhuset nr:3. Truls och Pernilla gifter sig vid regementsmötet den 13 april 1833. Eftersom Truls lämnat soldattorpet uppbär han enbart den årliga kontantlönen från Österslövs rotebönder som sin försörjning. Det följer nu ett antal år då Truls och Pernilla flyttar mellan olika boende i Gualöv, och där Truls tar arbete som dräng och dagsverkare för att få ihop till det dagliga till sig och hustrun. Fler är det inte att försörja då de inte får några barn under alla åren. När Truls år 1846 gjort 15 års tjänst som soldat begär han och får avsked från regementet. I mönstringsrullan antecknas "Skadad i ens foten och något i lederna. Tjänst utmärkt väl" De kommande 19 åren i Truls och Pernillas liv blir en svår resa. De skrivs som fattiga, inhyses och Truls som "bräcklig". Den 3 mars 1865 dör den 57-årige f.d. soldaten Truls Lind i Gualöv. Hustrun Pernilla lever vidare som "utfattig" i ytterligare åtta år, tills hon inte orkar mer utan dör för egen hand den 13 augusti 1873

Efter Truls Lind verkar det inte bott några soldater i Österslövs soldattorp, efterföljande soldater har bara tjänstgjort under rote Nr: 15 Österslöv med kontant årslön därifrån, men har varit bosatta på annat håll. Inte heller står det några andra personer antecknade på något av torpen. I husförhörslängden för åren 1846-1855 förekommer torpen för sista gången med benämningen "soldattorp". Därefter är deras vidare benämning och öden okänt.

De kan ha rivits eller mer troligt flyttats till en annan plats i socknen, och därmed fått nytt namn/nr i kyrkoböckerna

4: NS-01-0034-1846 LIND Åke Åke Persson hette han vid värvningen år 1846 och var född i Vånga socken den 17 mars 1819. Han var en lång karl för den tiden med sina 183 cm. Åkes far, Per Modig hade varit ryttare i Skånska Dragonregementet. Åke var den soldaten som stannade längst i tjänst för Österslövs rote. Han gjorde 26 år i kronans tjänst till år 1872. Åke var en soldat som fick uppleva lite annorlunda äventyr i sin tjänst. Han var en av de 500 soldater från Norra Skåningarna som sändes ner till Schleswig 1849 för att bevara freden mellan Danmark och Tyskland. En annan mindre smickrande sak som Åke han med under sina första år som soldat var att han enligt en notering i 1851 års kyrkobok var ”Tvenne gånger dömd för lägersmål”, d.v.s. sexuell samvaro mellan man o. kvinna som inte är gifta med varandra. Mycket skamligt och straffbart på den tiden. Men med tiden kom även Åke in i äktenskap. Den 15 mars 1856 gifter han sig i Vånga med den 14 år yngre pigan Ingar Johnsdotter F:1833 från Bonnslätt. Åke skrivs i fortsättningen som soldat och torpare på N. Koppartorp i Vånga socken. Där på torpet får paret 6 barn. Några av barnen dör som små, men Sonen Per återfinns i Rinkaby med hustru och 5 barn år 1900, och dottern Sissa finns då som ogift i Helsingborg. Åke och Ingar blir kvar på sitt torp livet ut. På mönstringsmötet i mars 1872 får den då 53-åriga Åke Lind avsked

efter 26 års soldattjänst. Han uppfyller därmed villkoren för att bli ”Gratialist” (pensionstagare) och får en liten summa utbetald varje år från Vadstena Krigsmanshuskassa. År 1889 blir Åke ensam på torpet då hustrun Ingar avlider, 55 år gammal. Åke får leva i åtta år till och avlider av ålderdomssvaghet, 78 år gammal den 18 maj 1897.

5: NS-01-0034-1872 LIND Ola Den 5:e knekten på roten heter Ola Tufvesson, och är född den 18 januari år 1851 i Söndraby i Oppmanna socken. Fadern är torparen på Söndraby Nr:7 Tufve Jeppson och modern heter Olu Larsdotter. 18 år gammal flyttar Ola till Österslöv socken för att bli dräng först på Nr:7 Karstad, och sedan på Nr:19 Håstad. Där i Håstad bestämmer sig Ola för att prova på soldatlivet. Han får av prästen i byn ett ”Frejdebrev” den 2/4-1872 för att avbryta sin drängtjänst och i stället låta värva sig som soldat under Österslövs rote nr:15. Ola blir antagen som soldat Nr:34 Ola Lind drygt en vecka senare, den 13/4-1872. Han uppges då vara 6 fot lång (183cm) och ogift. Ola flyttar två år senare tillbaka till Oppmanna där han skrivs som torpare och soldat på nr:35 Oppmanna. Torpet har han övertagit efter Per Björk som emigrerat till Amerika med sin familj. På torpet bor sen även hans moder Olu och en broder, Lars som tidvis har vistats i Tyskland. Ola förblir ogift men det framgår av en annan släktforskning att han skall ev. vara fader till en oäkta flicka, Tilda född 1876 i Oppmanna av Ingrid Andreasdotter. Det finns en anteckning inskriven i

husförhörslängden det året att Ingrid uppger soldaten Ola Lind som barnets fader. Kanske är det så att Ola inte vill ta sitt ansvar för barnet, utan väljer i stället att rymma från sin militärtjänst. I generalmönsterrullan för 1880 noteras att Ola den 2/2-1877 är rymd och avförd ur rullan. Prästen i Oppmanna församling för in Ola på sidan för obefintliga i husförhörslängden 1878, med noteringen "på obestämd ort". Året efter noteras det om honom att han avflyttat till Tyskland. Därefter förkommer han inte längre i några svenska arkiv eller kyrkoböcker. Han kan som många andra tagit sig vidare till Amerika från Tyskland, men han kan även återvänt till Sverige med ett annat namn. Hans vidare liv och livsöde är därför tillsvidare okänt.

6: NS-01-0034-1877 SJÖLIN Trued Trued Olsson, född i Vånga den 28 maj 1857. Han är då sjunde barnet till Torparen Ola Persson och hustrun Anna Masdotter. Trued stannar hemma på torpet tills han är 17 år. Då flyttar han till Oppmanna Nr:14 för att tjäna som dräng där. På den adressen är han sedan skriven tills 1883. Men under den tiden hinner han fatta två stora avgörande beslut för sitt liv. Efter tre år som dräng tröttnar han på det livet och låter sig bli antagen som soldat för Österslövs rote nr:15 den 7/4-1877, och får då efternamnet Schölin som sedan ändras till Sjölin. I mönstringsrullan 1880 står det tre saker noterade om Trued. Han är 175 cm lång, ogift och Timmerman. Det sistnämnda skulle då tyda på att han är grovsnickare, men det förekommer bara denna enda

gång i några papper. Även i soldatlivet tycks Trued ha svårt att finna sig tillrätta. Vid två tillfälle 1878 tar han ut "Frejde-betyg" från prästen i Oppmanna och i husförhörslängden noteras det först att han flyttat i juli 1879, och därefter står det "på okänd ort" sedan 13/2-1880. I mönstringsrullan 1883 framgår det att han har rymt från soldattjänsten och har blivit avförd som soldat i juli 1882. Var han uppehåller sig åren mellan 1880-1883 vet ingen, men Trued har nog redan fattat nästa stora beslut. Han utvandrar till Amerika den 14 mars 1883. Därmed upphör spåren efter honom här i Sverige. Dock går det att hitta ett litet osäkert spår efter honom i USA. I Chicago, Cook County, Illinois finns det år 1888 en svensk, Trued O Sjölin F:1857 som gift sig med en Anna Nilsson. Men det spåret får vänta till någon annan gång

7: NS-01-0034-1877 SJÖLIN Håkan Österslövs bys sista indelte rotesoldat blir Blekingesonen Håkan Håkansson, född den 3:e februari 1862 i Kyrkhult. Håkan kom invandrade till Villands härad och Kiaby år 1879. Där tog han tjänst som dräng på Kiaby Nr:9 och stannade där i två år. Sedan gick färden till Kjelkestad Nr:11 i Österslövs socken. I 1883 års husförhörslängd skriver prästen om Håkan "Erhöll 24/10-1882 Frejdebetyg för inträde i Krigstjänst. Antagen 27/10-1882 som soldat för rote 34 Österslöv". Håkan bor kvar i Kjelkestad och där träffar han sin blivande fru, Nilla Jönsdotter, f:1865 i Österslöv. De vigs den 8/11-1887, men redan i april samma år har första barnet kommit till världen. Ytterligare två barn

föddes de kommande åren, innan familjen flyttar till Österslöv Nr:15 år 1891. Där på nr:15 får Håkan och Nilla ytterligare 6 barn mellan åren 1892-1902. Men alla barnen får inte leva. Tre dör som spädbarn och två söner dör 19 & 23 år gamla. Men fyra flickor får leva och uppnår hög ålder. Det var nog ett hårt liv för Håkan och Nilla. Efter att ha satt nio barn till världen på 15 år, avlider hon bara 38 år gammal den 21 maj-1903 på Kristianstads Lasarett. Som dödsorsak anges Lungtuberkulos och Njurinflammation. Håkan står nu ensam med sju minderåriga barn att ta hand om. Hur det går är inte känt men i 1910 år församlingsbok finns bara de två yngsta barnen kvar hos Håkan. Då är Håkan skriven som jordbruksarbetare för han har lämnat soldatlivet några år tidigare, 1908. Någon gång under de senaste åren har Håkan träffat en ny kvinna och får med henne ett barn år 1911. Åren går och den 13/2 - 1931 avlider f.d. soldaten Håkan Sjölin 69 år gammal på Epidemisjukhuset i Kristianstad. Dödsorsaken anges som lunginflammation *Indelningsverket upphörde 1901, men soldaten Håkan Sjölin kvarstod i tjänst*

på Norra Skåningarna till år 1908. Ingen indelt soldat avskedades, utan de fick stanna på sitt kontrakt tills de själva begärde avsked eller inte kunde fullgöra tjänsten längre. De indelta soldater som fanns kvar efter att värnpliktsarmén införts 1902 fick arbeta sida vid sida med de värnpliktiga. I början under uppbyggnaden av värnpliktsarmén var dessa knektars erfarenhet till mycket stor hjälp. Noterbart är att ingen av de fyra knektar som hette Lind var släkt med varandra.

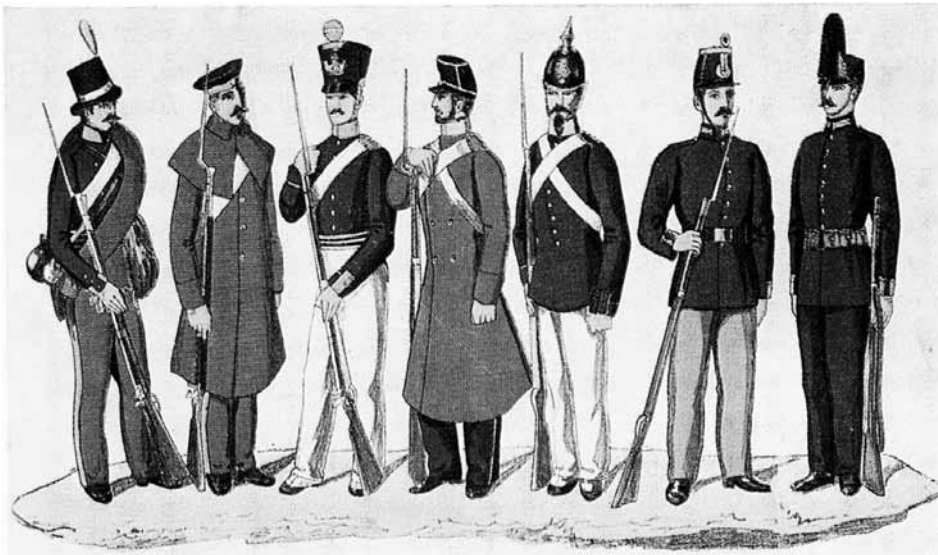
Villand härrads indelta soldater

Totalt 99 soldater tillhörande Liv-kompaniet på I-24 Norra Skåningarna

Soeken.	Rotar.	1.	193
<i>Filkesta</i>	Rüetvet 8. Oderberga 9, 116. Roistorp 10. Råby 11, 13, 15.		
	Filkesta 12, 14, 16, 117.		11
<i>Råbbelöf</i>	Nöjet 17. Råby 18. Råbelöf by 19, 20, 21. Råbbelöf 22, 23, 118, 119. Klåbarp 24.		10
<i>Nosaby</i>	Araslöf 25.		1
<i>Gustaf Adolf (Viby)</i>	Håslöf 26. Viby 120.		2
<i>Opmanna</i>	Opmanna 27, 79, 80, 111. Hillehagen 78.		5
<i>Österslöf</i>	Kälkesta 28, 112. Håsta 29, 30, 33. Karsholm 31, 32, 113. Österslöf 34, 35, 114. Karsta 36. Smedstorp 37. Eskeröd 115.		11
<i>Kiaby</i>	Mölleröd 38. Kiaby 39, 40, 102. Kjøge 43, 101.		6
<i>Ifö</i>	Hofgården 41, 42, 128.		3
<i>Fjelkinge</i>	Fjelkinge 44, 45, 46. Ligevid 105.		4
<i>Nymö</i>	Nymö 47, 48.		2
<i>Ljungby</i>	Vanneberga 49, 54, 55, 103. V. Ljungby 50, 51. Ljungby 52, 104. Vejletorp 53. Ö. Ljungby 56, 57, 58. Tosteberga 59, 60.		14
<i>Gualöf</i>	Gualöf 61, 62.		2
<i>Ivötofta</i>	Gröby 63, 64. Årap 65, 106. Åby 66, 67. Råby 68, 69. Ivötofta 70. Edenryd 107.		10
<i>Näsrum</i>	Kingstorp 71, 76. Axelstorp 72, 73. Västana 74. Sonarp 75. Näsrum 108. Eskekürra 109.		8
<i>Vånga</i>	Euetorp 77. Mölleröd 110.		2
<i>Rinkaby</i>	Rinkaby 51.		
<i>Åhus</i>	Horna 52. Åhus 53, 54. Yagsjö 55.		1

Utdrag ur :Statistiskt sammandrag af Svenska indelningsverket av C. Grill från 1856, Del: 2 sid; 192 - 193

Inte heller är de två Sjölin det. Det var i stället ett vanligt sätt från den dåtida militära inskrivnings-myndigheten att göra det lätt för sig. Man lät soldatnamnet följa roten och soldattorpet. Men många av knektarna hade ju blivit vana vid sitt "nya" namn och fortsatte använda det, och med tiden blev det ett familjenamn som gick i arv.

Norra Skånska Regementets uniformer under 1800-talet

1811

1838

1845

1860

1886

Källor - Internet

Wikipedia/Norra Skånska Infanteriregementet

- Centrala Soldatregistret - www.soldatreg.se/index
- www.ddss.nu - Demografisk Databas Södra Sverige
- www.disbyt.dis.se - Föreningen DIS - Datorhjälp i släktforskningen
- <https://familysearch.org/>

• Norra Skånska Infanteriregementets historia 1811-1994, Del:1 & 2 (1994)

• C. Grill - Statistiskt sammandrag av Svenska Indelningsverket Del:2 (1856)

• Kyrkoböcker – Husförhörlängder, Födda, Vigda och Döda som fördes i namngivna församlingar de aktuella åren.

• Skåne och Regimentet – Erik Dahlberg (1936)

• Norringarnas traditioner och historia i sammandrag –Billing (1971)

Källor - Tryckta

- Kristianstads Lasarett 200 år – Y. Palm Forshell (1976)
- Norra Skånska Infanteriregementets Generalmönsringsrullor under 1800-talet

Sture Stark 100 år 2017-05-21

Vår medlem Sture Stark fyllde 100 år den 21 maj. En söndag när solen lät sina strålar lysa över Sture och våren stod i full blom och Kamratföreningen uppvaktade med blomster i regementets färger.

Sture växte upp på Näsby där familjen byggt hus. Sture funderade på att bli lokförare, men efter sju år i skolan och ett fortsättnings år på Östra skolan blev han militär.

Yrkesbanan började tidigt som tidningsbud för Länstidningen med sju kronor i veckan och som bud på Eklunds bageri för 12 kronor i veckan. En Mors dag var antalet tårtor som skulle levereras ut många. En grindstolpe kom i vägen och cykeln med tårtor på flaket välte. Sture högaktar än idag bagaren Eklund för att han inte fick skäll.

Sture värvade sig bara 16 år gammal och utbildade volontärer i spräng- och mintjänst. Egentligen utbildade jag sabotörer för att hindra en fiendes framryckning, säger Sture.

Sedan blev han kommenderad till Rikets Allmänna Kartverk i Stockholm i civil tjänst, då han var bra på orientering och hade fälttävlat framgångsrikt på hög nivå. Han har stegat omkring på åkrar och fält, i skogar och på fjäll över hela landet med resultat att kartor med Stures signum finns över hela landet.

Sin älskade Anna-Lisa träffade han som 19-åring och cykelturerna blev många till Arkelstorp, där hon bodde. Bröllopsresan gick till Rinkaby på cykel.

En dags permission för bröllop, så de cyklade dit och tältade. De var gifta i över 70 år innan Sture för några år sedan blev änklings.

Som pensionärer flyttade de tillbaka till Kristianstad. Sture fortsatte med orientering och var med och bildade PAN Kristianstads pensionärsklubb POLARNA, för att ha roligt och träffas utan tävlan. Idag har synen och i viss mån balansen övergivit Sture, men han låter förstå att i tanken springer han fortfarande en orienteringsrunda då och då. Intellectet, minnet och nyfikenheten har inte övergivit Sture och korsord löses varje dag med dottern Lailas stöd, som också är behjälplig med bokläsning.

En av hemligheterna med att bli en pigg hundraåring är att dricka mycket kaffe gärna med dotterns nybakade sockerkaka som tilltugg. På hundraårsdagen blev det även ett glas mousserande vin för att fira dagen. Jag är ju handikappad på de flesta sätt då jag inte ser, men jag har bra passning och har det faktiskt hur bra som helst avslutar Sture.

(Utdrag ur artikel av Åsa Carlsson och foto Tommy Svensson Kristianstadsbladet)

Avrapportering från lokalombudet i Stockholm

Här kommer årets avrapportering från Stockholm. Det är nu trettonde året i rad som jag fullgör detta hedersuppdrag. Jag tar numera bara upp evenemang där jag officiellt representerat Norringarna, nämligen årsmötet med Nylands Brigads Sverigeavdelning, Döbelnförbundets möte den 16/2 och årsmötet med Skånska Regimentens Kamratförening i Stockholm (SRKS). Jag låter som regel heller inte ta fotografier av skäl som framgår i Norringen 2015.

Knut Björkenstam

Till generalen Georg Carl von Döbelns minne

Georg Carl von Döbeln avled den 16 februari 1820. Årligen på hans dödsdag, oavsett på vilken veckodag den infaller, i år en torsdag, samlas Döbelnförbundets medlemmar och övriga intressenter klockan 13.00 vid generalens grav på S:t Johannes kyrkogård i Stockholm. Så skedde även i år.

Exakt på slaget ett tog Elisabeth Goldstein till orda och hälsade de närvarande välkomna. Bland dessa fanns representanter för förbundet från Finland samt den finske försvarsattachén i Stockholm överste Manu Tuominen. Elisabeth tog även i år upp ”problemet” med att rörelser på högerkanten har tagit von Döbeln till något av sin frontfigur. Med biträde av överste Tuominen lades ner en krans med band i de finska och svenska färgerna. Därefter trädde fil. dr. Osmo Pekonen, Finland, fram och läste upp sista versen i Runebergs dikt ”Döbeln vid Jutas”:

Så talte mannen, och hans öga sänktes,
han steg till häst, och syntes snart ej mer.
Och dagen slöts, och nattens tårar stänktes
på dödens skuggomhöljda skördar ner. –
O fosterland, vem spanar dina öden?
Förborgat är, om lyckan eller nöden
en gång skall röjas i din framtids drag.
Men hur du jublar då, men hur du klagar,
skall ständigt dock bland dina skönsta dagar
du minnas denna, minnas Döbelns dag.

Diktversen lästes på tre språk: svenska, finska och på latin. Det sista uppskattades storligen! Därefter nedlade Osmo Pekonen en krans från Savolax historiska förening. Ceremonin vid graven avslutades med en tyst minut. Sedan skedde på traditionsenligt sätt förflyttning till det närliggande Drottninghuset, där det var uppdukat vid långbord och småbord för kaffe med rikhaltigt ”grovdoppa” och tårta samt tända ljus. Dessa var så många att brandlarmet vid ett par tillfällen utlöstes. Generalens porträtt flankerat av svensk och finsk flagga prydde ena kortväggen.

Sedan alla försett sig äskade Elisabeth tystnad och hälsade än en gång de närvarande välkomna. Det var bortåt 40 personer som hörsammat inbjudan till "eftersitsen". Ordet övergick så till förbundets ordförande lagmannen Bertil Holmquist. Han informerade om verksamheten inom förbundet, vilken av naturliga skäl är kraftsamlad till Västergötland, där generalens gård Stora Torpa ligger, samt till gården Öne i Dalsland, där generalen under en period även var bosatt. Problem föreligger att få nya medlemmar. Här har dock Finland ställt upp med flera nytillskott. Ekonomin är relativt god.

Bertil Holmquist berättade också om bakgrunden till varför Döbelnförbundet bildades. Under andra världskriget var von Döbeln en samlande gestalt och förekom bland annat på rekryteringsaffischer för att få frivilliga från Sverige att bistå finnarna i kampen mot övermakten. Då några av de frivilliga kom hem fann de att Stora Torpa var i dåligt skick. De tog itu med att restaurera gården och bildade så Döbelnförbundet. Detta förhållande var det nog inte många som kände till.

Därefter lämnades ordet till professorn i litteraturhistoria Tarmo Kunnas, Finland. Med utgångspunkt från sin *pacifistiska inställning* talade han om von Döbeln, citerade ur ett verk av Viktor Rydberg, "Den siste atenaren", tonsatt av Jean Sibelius, och om det moderna kriget. Han knöt ihop det hela i ett filosofiskt resonemang som gick ut på att man måste sätta in allt i sitt sammanhang och i den tid någon verkade, något dikta-

des eller något genomfördes. Det kanske krävdes mer av mod och styrka på den tiden, när man slogs man mot man jämfört med dagens moderna krigsföring, där någon kan trycka på en knapp och strax därpå döda tusentals människor utan att ha sett någon av dem i vitögat. Kanske det även i det moderna kriget dock kan finnas något av positivt värde. Ett kort inlägg som stämde till viss eftertanke.

Så kunde Osmo Pekonen informera om att ett minnesmärke över Georg Carl von Döbeln kommer att avtäckas den 13 juni 2017 i Porrassalmi, platsen där von Döbeln "fick sitt pannband".

Så fick Norringarnas lokalombud ordet. Inledningsvis talade jag om hur det för 14 år sedan gick till att jag kom att representera det gamla fina infanteriregementet, sedermera pansarregementet, i Kristianstad. Hälsningar från kamraterna i Kristianstad framfördes och en kort beskrivning av Norringarnas livaktiga aktiviteter gavs. Därefter överlämnades till ordföranden och till Carl von Döbeln ett exemplar vardera av Norringen 2016. Men jag tog mig även friheten (som vanligt) att till samma personer överlämna 2016 års utgåva av Bocken, Hälsingarnas kamratförenings årsskrift. Dessutom fick Elisabeth Goldstein ett exemplar, oss "forskare och författare" emellan.

Efter en stunds ytterligare kaffedrickande och småprat var mötet för i år slut.

Nylands Brigads Gilles Sverige-avdelnings årsmöte

Lördagen den 18 februari 2017 ägde rubricerat årsmöte rum, som vanligt i Militärhögskolan Karlbergs lokaler. Denna

gång dock med samling i filmsalen. Deltagarantalet var rekordartat – 50 medlemmar och andra intresserade hade infunnit sig. Mötet inleddes med hälsningsanförande av ordföranden Björn Säfwenberg varpå vi stående åhörde *Nylänningarnas marsch*.

Så följde parentation över fyra avlidna medlemmar. Den inleddes med *korumslag* och avslutades med några toner ur *Finlandia* av Jean Sibelius. De olika punkterna i årsmötesförhandlingarna var snabbt avklarade.

Lokalombudet gavs så tillfälle att träda fram och framföra hälsningar från kamraterna i Kristianstad. Denne informerade också om verksamheten i Norringeföreningen. Traditionsenligt överlämnades *Norringen 2016* till ordföranden och till den finske försvarsattachén överste Manu Tuominen. Dessliques till båda i likhet med förr om åren Kungl. Hälsinge regementets kamratförenings årsskrift *Bocken 2016*, som jag efter sammanlagt 25 år, varav 21 år i en följd, lämnar som redaktör.

Sedan följde ett musikaliskt inslag med nio finska marscher, spelade av Gardesmusikkåren i Helsingfors via en CD, från *Svensk ryttarsignal nr 3* från 30-åriga krigets dagar via *Finska gardets marsch*, *Karelska jägarnas marsch*, *Jägmarsch* fram till *Marskalkens silvertrumpeter*. Detta var mycket uppskattat, inte minst av lokalombudet som sedan ungdomsåren vurmat för militär- och marschmusik.

Det var dags för föredragshållaren att verka. Det var ambassadören med mera Dag Sebastian Ahlander som skulle

presentera sin uppmärksammade bok *Gustaf Mannerheim*. En helt fantastisk genomgång som tog mycket längre tid i anspråk än vad som var tänkt. Författaren skulle kunnat få hålla på hur länge som helst men annat tvingade fram en avslutning. Köp boken. Den är mycket läsvärd.

Så skedde omgruppering till den intilliggande signalsalen. Där serverades ett glas mousserande vin och sedan kaffe med smörgås, rikhaltigt sortiment av pålägg samt tårta. Allt detta bjöd Gillet på. Under samvaron var det auktion på diverse föremål såsom böcker, vin, brännvinsplunta med mera. En man kom fram till mig och sade: ”Jag hörde Hälsinge regemente nämnas. Jag gjorde värnplikten 1953 på KA i Härnösand. En dag kom en major Richard Nilsson från Gävle upp till oss för att tala om sina erfarenheter från Finland. Vi som var med glömmar inte de timmarna. Vilken officer”. En annan man, Fröberg?, kom även han fram till mig och yttrade: ”Åra! Skyldighet! Vilja!” Det visade sig att han var medlem i Norringarnas kamratförening och gjort sin värnplikt på pansarregementet P 6.

Inför uppbrottet var alla överens om att detta årsmöte var ett av de trevligaste i Gillets historia. Nöjda och glada begav sig var och en till sitt.

Årsmöte med Skånska regementens kamratförening i Stockholm

Så var det åter dags för årsmöte med ”skånska mannar – och grebbor”. I år ägde det rum onsdagen den 26 april i Militärsällskapets sedan förra året nya och

utökade lokaler på Valhallavägen 104. Baren öppnade klockan 18.00 varpå följde årsmöte en halvtimme senare. Cirka 23 medlemmar och gäster hade hörsammat kallelsen. En av de trogna var Norringen Lennart Renbjer. (Varför kommer inte fler Norringar till dessa möten? Det finns fler i Stockholmsområdet.)

Före årsmötet tilldelades den mångårige sekreteraren C-G Svantesson SMKR förtjänsttecken i guld. Överlämnade gjorde förbundets ordförande Anders Emanuelsson, tidigare bland annat chef för Södra skåningarna.

Årsmötet klarades snabbt av. Årsavgiften 100 kronor oförändrad, ekonomin gick med visst underskott och antalet medlemmar vid årsslutet 2016 var cirka 60 betalande eller ständiga medlemmar.

Så var det dags för ”gubben i lådan”, nämligen lokalombudet, att ta till orda och framföra hälsningar från Norringarna i Kristianstad. Information gavs om föreningens aktiviteter. Årsskriften för såväl 2015 som 2016 överlämnades till ordföranden Nils Rosenqvist som tacksamt tog emot dessa. Lokalombudet dristade sig även detta år att jämväl överlämna Hälsingarnas årsskrift Bocken, vilken även denna emottogs tacksamt. Efter 25 år som redaktör för denna, varav 21 år i obruten följd, sker nu byte på redaktörsposten på så sätt att en redaktionskommitté om fyra personer axlar ansvaret. Jag informerade dessutom om hur hustru Agneta och jag avtackades av kamratföreningen i samband med årsmötet i Gävle den 11 mars. Bland annat erhöll Agneta SMKR förtjänsttecken i

silver och jag förbundets hedersplakett i guld monterad på en vacker sköld.

Så följde ett intressant föredrag av överstelöjtnant Jan Forsberg. Denne föreläste om Kina som en växande stormakt, speciellt ur ett militärt perspektiv. Mycket givande och gav anledning till en hel del frågor som sakkunnigt besvarades.

En välsmakande buffé var uppdukad och vi alla lät oss väl smaka av mat och dryck. Borden pryddes av de olika kamratföreningarnas bordsflaggor varvid Lennart Renbjer och lokalombudet med hustru satt vid Norringarnas flagga, förtjänstfullt donerad av den tidigare ordföranden Roland Appelqvist. Sedan följde umgänge i sällskapsutrymmena med kaffe och kaka samt avec.

Programmet under 2017 ser ut så här: andra torsdagen i månaden lunchträff på Militärsällskapet klockan 12.30, den 7/9 med början klockan 17.00 militärhistorisk vandring på Östermalm med Thomas Roth som ciceron, gåsamiddag den 10/11 på Kavallerimässen samt adventsfirande på Karlbergs slott den 3/12 klockan 15.00.

Norringar!

Det är med stor tacksamhet vi fått avrapportering från Norringen Knut Björkenstam under många år. Knut finns nu inte mer men minnet lever starkt. /Red

Nytt om Norringarna

50 ÅR

03-30 Patrik Lindgren
06-13 Jimmy Juhlin
08-22 Ola Magnusson
11-25 Mikael Johansson

60 ÅR

02-18 Bengt Wannehag
02-20 Ove Persson
03-27 Rolf Johansson
05-28 Lars-Olof Rubin
07-28 Per Hjalmarsson
09-18 Britt-Marie Larsson
11-15 Holger Ståhle
12-13 Staffan Hellberg

70 ÅR

01-11 Leif Hansson
04-08 Karl-Johan Svensson
04-18 Håkan Klagsmark
05-14 Ewa Nilsson
05-22 Jan Appelqvist
06-28 Jonny Björck
08-04 Tommy Åkesson
08-15 Thomas Häggberg
08-28 Tommy Jönsson
08-29 Lennart Persson
09-24 Berndt Berggren
10-02 Sten Anders Hofvendahl
10-12 Marie Tornberg
11-02 Inga-Lill Rosqvist
12-21 Jan-Erik Larsson
12-31 Eva Hilm

75 ÅR

01-11 Christer Weidenmark

01-18 Jan Seebass
01-30 Leif Almqvist
02-13 Sten Krondell
04-23 Nils-Arne Bidsell
05-10 Gunvor Tillman
05-24 Margaretha Waernulf
05-27 Lars-Erik Olofsson
06-11 Arne Nilsson
06-17 Göran Lilja
06-19 Leif Dahlqvist
06-28 Jerker Ringström
07-05 Tommy Lilja
07-16 Benkt Ragnarsson
07-19 Mårten Ohlsson
07-23 Hubert Johansson
08-12 Kent Åkesson
08-18 Matts Olsson
08-23 Leif Strömberg
09-14 Leif Lindell
09-16 Göran Wemby
09-19 Marianne Stenberg
10-10 Lars Björck
10-13 Gunnar Sjunnesson
12-05 Barbro Johansson
12-09 Ingrid Svensson
12-19 Gunn Colliander-Magnusson

80 ÅR

01-08 Hasse Johansson
02-04 Ragnhild Bergström
04-07 Bengt Kittel
04-30 Bertil Magnusson
04-30 Ingvar Svensson
05-04 Göthe Andersson
06-08 Bertil Kleberg

06-30 Jan Brandborn
07-03 Lars Bråve
10-15 Roland Appelqvist
12-01 Claes-Göran Andersson
12-05 Hillevi Jonsson
12-23 Ove Johanson

85 ÅR

01-03 Åke Rosberg
01-24 Ingmar Andersson
02-10 Sven-Inge Karlsson
02-19 Bertil Johansson
05-10 John-Erik Kittel
05-13 Barbara Westrup
07-01 Alvar Alriksson
07-16 Ann-Mari Åkesson

09-01 Erik Rittbo
09-22 Eva Borrström
09-22 Jan-Erik Ljunggren
11-08 Karl-Erik Silhag
12-21 Lars Lysell

90 ÅR

02-02 Bertil Ingelsson
03-02 Erik Nilsson
09-04 Olle Karlstedt
10-04 Sven Månsson
11-02 Bertil Karlsson
12-27 Lars-Tore Ståhl

95 År

02-14 Margit Persson

ARTILLERIMUSEET

Kristianstad

Museet för svenska
artillerisystemet från
1790 – ca 2000 samt
specialutställningar

Öppettider: se hemsida www.artillerimuseet.se
Beläget 500 m söder N Åsums kyrka, skylt Museum

TIDNINGSFONDEN

Ännu ett år har vi glädjen att redovisa en lång lista av ädla givare. ETT STORT TACK TILL ER ALLA. Tack vare Edra bidrag har ni nu denna årskrift i Er hand. De influtna bidragen, stora som små, redovisas här i den ordning de influ- tit under tiden 2016-11-01 -- 2017-10-31.

Leif Dahlgvist Åhus, Lars Jernryd Åhus, Per Svensson Bankeryd, Åke Rosberg Hörby, Göran Jeppsson Klågerup, Henry Barholt Farsta, Göran C Lilja Kristianstad, Kaj Johansson Kristianstad, Leif Jönsson Täby, Rolf Tinder Göteborg, Inga och Arne Bengtsson Oxie, Lars Bohman Tollarp, Karl Gustav Engkvist Bjärnum, Carl-Johan Nilsson Åhus, Kent Åkesson Färlöv, Tommy Ericsson Kristianstad, Bengt Kittel Sundbyberg, Göran Larsson Lund, Gull-Marie Admés och Stellan Hellberg Kristianstad, Sylve Svensson Tyringe, Lennart Lan- nerbäck Eskilstuna, Ingemar Lundquist Kristianstad, Håkan Birger Malmö, Jan Lundahl Kristianstad, Arne Jönsson År- sta, Ulf Larewall Simrishamn, Tommy Stjernqvist Färlöv, Uno Petersson Bro- mölla, Kjell Klemark Fjälkinge, Chris- ter Mjömark Sölvesborg, Anders Sif- vertsson Åkersberga, Lilly Mattson Ronneby, Tore Liljegren Åkersberga, Thomas Engström Kristianstad, Per- Olof Malmsten Fjälkinge, Mikael Pers- son Lund, Roy Alnebeck Åhus, Per- Olof Hallqvist Lund, Bo Hellström Markaryd, Karl-Erik Malmberg Hel-

singborg, Gunilla Bergqvist Kristian- stad, UllaBritt och Gert Forsberg Kristi- anstad, Tommy Höppner Bromölla, Ronnie Åbrandt Kristianstad, Åke Wessberg Kristianstad, Britt-Marie Er- iksson Kristianstad, Anders Fjelkner Åhus, Göran Jeppsson Klågerup, Lars Erlandsson Uppsala, Bengt Lindqvist Helsingborg, Lars Bohman Tollarp, Ann-Britt och Magnus Ugge Hässle- holm, Claes Dahlgvist Kristianstad, Carl-Bertil Eiman Helsingborg, Ingmar Nordström Växjö, Hayo Hirsch Karls- hamn, Sven Giselsson Ronneby, Sonja och Göthe Andersson Kristianstad, Er- nie Elofsson Vinslöv, Åke Rosberg Hör- by, Claes-Göran Månsson Helsingborg, Rolf Kjellman Höllviken, Kai Lodin Halmstad, Bo A Wendt Hässleholm, Gert Larsson Ängelholm, Lars-Henning Persson Kristianstad, Lennart Larsson Bräkne-Hoby, Bertil Svensson Osby, Lars-Erik Olofsson Vinslöv, Ingvar Hansson Huddinge, Kaj Klemark Kungsbacka, Lars-Gösta Hultberg Råå, Åke Ingelmo Älta, Mikael Rubin Trel- leborg, Per Malmrup Råå, Jonny Björck Blentarp, Evy och Lennart Junehagen, Bengt Kittel Sundbyberg, Ingrid och Lennart Olsson Kristianstad, Jan Erik Ljunggren Hässleholm, Namnlös 30/12, Lars-Erik Josefsson Bjärnum, Hans Egelborg Trelleborg, Bertil Andersson Tyringe, Per Åke Anderberg Åhus, Lennart Nordblad, Åhus, Per Wick- ström Lund, Mats Ström Hammenhög,

Leif Nilsson Fjälkinge, Thore Skärhed Kristianstad, Bengt Clausen Helsingborg, Lars Erik Johansson Påarp, John Erik Johansson Åhus, Göthe Nilsson Halmstad, Ulf Forsberg Ljungbyhed, Matts Olof Olsson Kristianstad, Lennart Renbjer Spånga, Britt Sanne och Gösta Avensam Uddevalla, Karl-Gustaf Karlsson Hanaskog, Ulf Krantz Kristianstad, Sven Augustsson Kristianstad, Jan Brandborn Ängelholm, Bo Olsson Halmstad, Carl Björemann Stockholm, Mats Dahlstrand Klippan, Christer Lundh Stockholm, Sven-Erik Olsson Kristianstad, Jan Bergström Brösarp, Erik Nilsson Yngsjö, Leif-Inge Nordström Tollarp, Rolf Olsson Hjärup, Roland Appelqvist Kristianstad, Åke Johansson Åhus, Lennart Lannerbäck Eskilstuna, Karl Rosenqvist Malmö, Johan Nilsson Vinslöv, Sigvard Ericksson Glimåkra, Ulla och Lennart Persson Färlöv, Knut Björkenstam Stockholm, Inger Nordh Kristianstad, Lars-Erik Widman Linköping, Mats Johnsson Vinslöv, Rolf Johansson Kristianstad, Carl Petersohn Bromma, Maria och Olle Karlstedt Kristianstad, Kjell Bengtsson Kristianstad, Bo Bengtsson Åhus, Christina Engström Åhus, Gunnar Wallner Kristianstad, Lars-Henning Strand Broby, Bo Karlsson Ljungbyhed, Barbara Westrup Åhus, Gunvor Tillman Färlöv, Ingrid och Lennart Olsson Kristianstad, Göran Brobeck Kristianstad, Nils Göransson Sölvesborg, Lars Svensson Kristianstad, Ove Johansson Kristianstad, Göran Flyckt Åhus, Bengt Mohlin Tollarp, Bo-Göran Strandfjäll Trelleborg, Patrik Gustafsson Skövde,

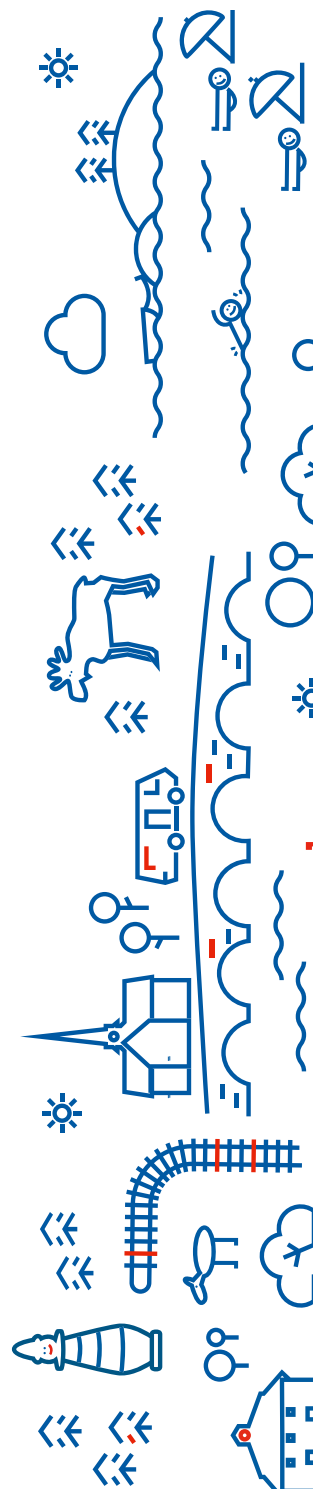
Tommy Eriksson Kristianstad, Kjell-Åke Jönsson Helsingborg, Elisabeth Ask Lund, Gunilla och Jan Appelqvist Åhus, Leif Persson Bandhagen, Åke Knutsson Tollarp, Kjell Jönsson Helsingborg, Peter Karlsson Kristianstad, Lars Stellan Jönsson Hanaskog, Christer Berglund Uppsala, Gunnel Bojs Kristianstad, Björn Almqvist Malmö, Lars-Olof Rubin Kristianstad, Kent Helgesson Enköping, Lennart Nilsson Skövde, May-Inger Bidsell Kristianstad, Ingalill och Kent Rosquist Sösdala, Ingemar Brostedt Malmö, Leif Almqvist Enköping, Rolf Lindén Sölvesborg, Bo Lönnblad Vällingby, Jonny Oddstig Åhus, Margaretha Hansson Kristianstad, Rolf Tinder Göteborg, Roland Appelqvist Kristianstad, Marianne Stenberg Kristianstad, Bertil Westergren Kristianstad, Kerstin och Eric Rittby Hörby, Carl-Fredrik Glimberg Tollarp, Jerker Ringström Båstad, Marianne Karlsson Karlshamn, Håkan Klagsmark Kristianstad, Bertil Ingelsson Upplands Väsby, Margaretha och Håkan Waernulf Åhus, Ingegärd Elofsson Kristianstad, Sven Gustafson Kristianstad, Gunnel Malm Tollarp, Bengt Lönnblad Gustavsberg, Christer Weidenmark Visseltofta, Britt Ekstrand Fjälkinge, Lennart Carlsson Immeln, Rolf Norrman Kristianstad, Roland Appelqvist Kristianstad, Eva och Lennart Ericsson Kristianstad, Inger och Jan Lundahl Kristianstad, Knut Björkenstam Stockholm, Birgit och Sven Almén Kalmar, Åke Ingelmo Älta, Olle Persson Ystad, Nils-Arne Bidsell Kristianstad, Ulf Larewall Simrishamn, Bengt

Thulin Brösarp, Tony Stigsson Enköping, Matts Olof Olsson Kristianstad, Karin Andersson Kristianstad, Ola Hallberg Vellinge, Åke Ingelmo Älta, Jan Jonsson Färlöv, Per Åke Fredlund Sösdala, Jerry Eklund Degeberga, Håkan Birger Malmö, Ulla von Rosen Kristianstad, Ann-Britt och Magnus Ugge Hässleholm, Sten Ekstrand Landskrona, Karl-Åke Jönsson Helsingborg. Åke Ingelmo Älta, Britt-Marie Larsson Hässleholm, Kerstin Larsson Vinslöv, Ronnie Åbrandt Kristianstad, Sten Krondell Rydebäck, Ursula och Börje Karlstedt Kristianstad, Kjell Jönsson Helsingborg, Ingrid och Bertil Kleberg Kristianstad, Fenne Lorentzen Kristianstad, Tommy Höppner Bromölla, Åke Wessberg Kristianstad, Jan Axel Thomelius Söderköping, Bengt A Andersson Helsingborg, Per-Olof Hallqvist Lund, Birgit och Sven Almén Kalmar, Lisbeth Ask Lund, Bertil Ingelsson Väsby, Åke Johansson Åhus, Christer Voelkerling Göteborg, Kaj Klemark Kungsbacka, Kjell Gustafsson Malmö, Ingemar Lundquist Kristianstad. Gunilla och Jan Appelqvist Åhus, Agneta Eriksson och Stig Avenstam Fjälkinge, Arne Jönsson Årsta, Ingmar Nordström Vaxjö, Lars Erik Widman Linköping, Leif-Inge Nordström Tollarp, Jonny Björck Blentarp, Jan Seebass Åhus, Sten Ekstrand Häljarp, Per-Olof Malmsten Fjälkinge, Rolf Kjellman Höllviken, Gunnel och Anders Bojs Kristianstad, Mats Erik Nilsson Knislinge, Göte Nilsson Hult, Lars Erlandsson Uppsala, Kjell Klemark Fjälkinge, Thore Skärhed Kristianstad, Bo Olsson

Halmstad, Henry Barholt Farsta, Inger och Jan Lundahl Kristianstad, Christer Berglund Uppsala, Viveca Fjelkner Åhus, Karl Rosenqvist Malmö, Lars Bohman Tollarp, Tore Liljegren Åkersberga, Bo Steén Halmstad, Gert Lindell Stockholm, Christina Engström Åhus, Mats Johnsson Vinslöv, Bengt Lindqvist Helsingborg, Karl-Erik Brundin Åhus, Hans Egelborg Falsterbo, Bo Nelson Åhus, Marie Louise Colliander Kristianstad, Per Åke Fredlund Sösdala, Sonja och Göthe Andersson Kristianstad, Bo Bengtsson Åhus, Bo Karlsson Ljungbyhed, Bo Lönnblad Vällingby, Lars Wemming Kristianstad, Håkan Klagsmark Kristianstad, Lennart Larsson Ronneby, Siv och Hasse Björnsson Kristianstad, Inger och Bertil Larsson Kristianstad, Arne Berntsson Kristianstad, Lars Erik Johansson Påarp, Leif Hallberg Vellinge, Bo A Wendt Hässleholm, Britt-Marie Lindau Kristianstad, Gilbert Mossberg Skene, Peter Håkansson Malmö, Mats-Olof Ström Hammenhög, Ingrid och Lennart Olsson Kristianstad, Namnlös 30/10, Göran Olsson Kristianstad, Karin Andersson Kristianstad, Nils Bertil Göransson Sölvesborg, Åke Svensson Kristianstad, Jan Jonsson Färlöv, Lennart Nilsson Skövde, Kai Lodin Halmstad, Carl-Fredrik Glimberg Tollarp, Leif Nilsson Fjälkinge, Rolf Norman Kristianstad, B-G Nilsson Kristianstad, Göran Larsson Lund, Åke Knutsson Tollarp, Bo-Göran Strandfjäll Sundsvall, John Erik Johansson Åhus, Peter Karlsson Kristianstad.

Innehåll

Kamratföreningens ordförande	3
In memoriam.....	6
Norringeåret som gått.....	7
Verksamhet 2018.....	12
Högtidstal vid gravplatsen.....	13
Utbytet med Sjaellenske Livregementet	16
80 år med militärmusiken	26
Norringen 2016 får mig att minnas	53
Från damfrisör till säkerhetschef	56
Bilder från förr.....	66
Krigsfånglägret på Ljungbyhed.....	67
Österlövs indelte soldat på 1800-talet	105
Sture Stark 100 år 2017-05-21.....	113
Avrapportering från lokalombudet i Stockholm	114
Nytt om Norringar.....	118
Tidningsfonden	120
Innehåll	123
Annonser	124

För de flesta banker är ägarnas bästa och kundernas bästa två olika saker.

För oss är det exakt samma. Välkommen till en kundägd bank!

* Länsförsäkringar har som namngiven bank Sveriges mest nöjda kunder, både privatpersoner och företagare, enligt Svenskt Kvalitetsindex 2017.

lansforsakringar.se
 Kristianstad: 044-19 62 00
 Hässleholm: 0451-489 00
 Bromölla: 0456-64 74 00

Länsförsäkringar
Göinge-Kristianstad
 Bank & Försäkring

**Du kan förverkliga
drömmar!
Välj en bank som
gör skillnad.**

Som kund i Sparbanken Skåne är du med och utvecklar samhället, förverkligar idéer och hjälper människor att växa. Genom att låta delar av vårt överskott gå tillbaka till idrott, kultur, utbildning och näringsliv bidrar vi till att skapa framtidstro där du bor. Välkommen till Sparbanken Skåne.

▶ Läs mer på sparbankenskane.se/tillsammans

**Sparbanken
Skåne**

GULDSMED **ROLF** **NILSSON**

efterträdare etablerad 1900

*Ett litet tryckeri med
STORA resurser*

mixiprint

044-100 777 • 0454-413 00 • www.mixiprint.se

Från Vikingahär till Pansarbrigad

Krigs- och militärhistoriska händelser i och kring
den forna fästnings- och garnisonsstaden

Christianstad

Kristianstads första invånare.

Fästningen färdig.

Boken finns alltjämt till salu. Pris 200 kr (inkl porto)

Kontakta Jörgen Lund

Tel 044-705 87 • epost ajlund@telia.com

